

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη
Φορολογική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική
Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων

**«Η αντιληπτή πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος,
Μία ανάλυση μέσα από τη χρησιμότητα των πληροφοριακών
συστημάτων και η πιθανότητα απλοποίησης φορολογικών
διαδικασιών»**

Διπλωματική Εργασία

της

ΛΕΟΝΤΑΡΙΔΗ Ι. ΕΙΡΗΝΗΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Λάζος Γρηγόριος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
ειδίκευσης στη Φορολογική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών
Αποφάσεων

Φεβρουάριος 2023

Αφιερώνεται

Στο σύζυγό μου Αθανάσιο

και στην κόρη μου, Ανθή

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή, Δρ. Αλκιβιάδη Καραγιώργο, για την καθοδήγηση, τις χρήσιμες παρατηρήσεις και την κατανόηση του κατά την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Θα ήθελα επίσης, να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την απεριόριστη συμπαράσταση τους καθόλη τη διάρκεια της φοίτησης μου στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Τέλος, δε θα μπορούσα να παραλείψω τις ευχαριστίες μου, σε όσους συμμετείχαν στην έρευνα, για την προθυμία τους να συμπληρώσουν και να προωθήσουν το ερωτηματολόγιο μου. Η συνδρομή τους υπήρξε καταλυτική για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Περίληψη

Η φορολογική πολυπλοκότητα αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο, το οποίο τις τελευταίες δεκαετίες έχει προκαλέσει την ανησυχία τόσο των κυβερνήσεων όσο και των επιχειρήσεων. Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας και το αυξανόμενο επίπεδο της πολυπλοκότητας των φορολογικών συστημάτων φαίνεται να αποτελεί εμπόδιο στην οικονομική ευημερία των χωρών και οδηγεί σε ανεπιθύμητο φορολογικό σχεδιασμό. Στη βιβλιογραφία δεν εντοπίζεται ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος. Παρατηρείται ωστόσο, ότι η σύνθετη φορολογική νομοθεσία, οι δυσλειτουργικές διαδικασίες των διοικητικών αρχών και η φορολογική μη συμμόρφωση των πολιτών και επιχειρήσεων είναι κοινά γνωρίσματα των περισσότερων κρατών και αποτελούν τις κυριότερες πηγές της. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες φαίνεται να επηρεάζουν τη φορολογική πολυπλοκότητα και στη χώρα μας, καθώς το ελληνικό φορολογικό σύστημα αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα σύνθετου φορολογικού συστήματος. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι, να διατυπώσει σε πρώτο στάδιο τα χαρακτηριστικά και τις κινητήριες δυνάμεις της φορολογικής πολυπλοκότητας αλλά και να αναζητήσει τη χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων και της ψηφιοποίησης στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Το ερευνητικό κομμάτι στηρίζεται σε δεδομένα, που αντλήθηκαν από 207 ερωτηματολόγια και αφορούν την αντιληπτή φορολογική πολυπλοκότητα υπό την οπτική γωνία των φορολογούμενων. Συγκεκριμένα αναλύσαμε, το πως αυτή επηρεάζεται από την αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος, την αναγκαιότητα ψηφιοποιούμενης φορολογίας, τα προτερήματα πληροφοριακής αναβάθμισης, την αναγκαιότητα φορολογικής απλοποίησης και την ασαφή φορολογική πολυνομία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι φορολογούμενοι αναδεικνύουν το ζήτημα της ασάφειας της φορολογικής νομοθεσίας ως τον καθοριστικό παράγοντα των προβλημάτων φορολογικής πολυπλοκότητας. Επίσης, θεωρούν τη χρήση αναβαθμισμένων πληροφοριακών συστημάτων και την ψηφιοποιούμενη φορολογία ως παράγοντες, που θα δώσουν λύση στο πρόβλημα. Ωστόσο, η μέχρι τώρα εφαρμογή τους στη φορολογική και δημόσια πολιτική, τους γεννούν αισθήματα αμφιβολίας ως προς την τελική αποτελεσματικότητά τους στην απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών.

Λέξεις κλειδιά: Φορολογικό Σύστημα, Φορολογική Πολυπλοκότητα, Πληροφοριακά Συστήματα, Ψηφιοποιούμενη Φορολογία, Φορολογική Απλοποίηση

Abstract

Tax complexity is a global phenomenon, which in recent decades has caused concern for governments and businesses. The multidimensional nature and increasing level of complexity of tax systems appears to be an obstacle to the economic prosperity of countries and lead to undesirable tax planning. The complexity of the tax system has not had a widely accepted definition in the literature. It is observed, however, that complex tax legislation, dysfunctional procedures of administrative authorities and the tax non-compliance of citizens and businesses are common features of most states and are its main sources. These factors seem to affect tax complexity in our country as well as the Greek tax system is a typical example of a complex tax system. The purpose of the present work is to first formulate the characteristics and driving forces of tax complexity but also to seek the usefulness of information systems and digitization in dealing with the phenomenon. The research part is based on data drawn by 207 questionnaires and relate to the perceived tax complexity at the point of view of taxpayers. Specifically, we have analyzed how it is influenced by the evaluation of the tax system, the necessity of digitizing taxation, the advantages of information upgrading, the need for tax simplification and the fuzzy tax legislation. According to the results, taxpayers highlight the issue of unclear tax legislation as the decisive factor in tax complexity problems. They also consider the use of upgraded information systems and digitized taxation as factors that will solve the problem. However, their implementation in taxation and public policy so far create doubts about their ultimate effectiveness in simplifying tax processes.

Keywords: Tax System, Tax Complexity, Information Systems, Digitized Taxation, Tax Simplification

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	3
Περίληψη	4
Abstract	5
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1 ^ο : Βασικές Εισαγωγικές Έννοιες στη Φορολογία.....	11
1.1 Η έννοια του φόρου.....	11
1.2 Λειτουργίες του φόρου.....	11
1.3 Κατηγορίες των φόρων	12
1.4 Άμεσοι & Έμμεσοι Φόροι	14
1.5 Το Φορολογικό Σύστημα της Ελλάδας	15
Κεφάλαιο 2 ^ο : Πολυπλοκότητα Φορολογικού Συστήματος	21
2.1 Προσδιορισμός της Πολυπλοκότητας.....	21
2.2 Παράγοντες που οδηγούν στην Πολυπλοκότητα	23
2.3 Πολυπλοκότητα φορολογικού κώδικα & πλαισίου.....	24
2.4 Το κόστος της Πολυπλοκότητας: Φορολογική Συμμόρφωση	28
2.5 Φορολογική Απλοποίηση.....	32
Κεφάλαιο 3 ^ο : Πληροφοριακά Συστήματα & Ψηφιακός Μετασχηματισμός.....	35
3.1 Η χρησιμότητα των Πληροφοριακών συστημάτων στη Φορολογία.....	35
3.2 Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στη Φορολογική και Δημόσια Διοίκηση	41
3.3 Ψηφιακή Διακυβέρνηση & Μετασχηματισμός.....	45
3.4 Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών	47
3.5 Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Gov.gr.....	48
Κεφάλαιο 4 ^ο : Ερευνητική Προσέγγιση και Μεθοδολογία	51
4.1 Μεθοδολογία Έρευνας.....	51
4.2 Δείγμα Έρευνας.....	52
4.3 Δομή Ερωτηματολογίου.....	52
4.4 Μεθοδολογία Στατιστικής Ανάλυσης	56
Κεφάλαιο 5 ^ο : Ερευνητικά Αποτελέσματα και Ανάλυση.....	57
5.1 Αποτελέσματα Περιγραφικής Ανάλυσης.....	57
5.2 Αποτελέσματα Διερευνητικής Παραγοντικής Ανάλυσης	61
Κεφάλαιο 6 ^ο : Συμπεράσματα και Προτάσεις Έρευνας.....	71
6.1 Συμπεράσματα	71
6.2 Σημαντικότητα Έρευνας	74

6.3 Ερευνητικοί Περιορισμοί.....	75
6.4 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα.....	76
Βιβλιογραφία.....	77
1. Ξενόγλωσση.....	77
2. Ελληνική Βιβλιογραφία.....	81
3. Ηλεκτρονικές Πηγές.....	82
Παράρτημα.....	85
I.Ερωτηματολόγιο.....	85
II. Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη Α.Α.Δ.Ε.....	93
III. Πίνακες Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha.....	94
IV. Πίνακας Συσχέτισης Pearson 7 παραγόντων.....	95

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Φύλο	57
Πίνακας 2: Ηλικία	58
Πίνακας 3: Μορφωτικό Επίπεδο	59
Πίνακας 4: Εργασιακή Κατάσταση	60
Πίνακας 5: Communalities	63
Πίνακας 6: Total Variance Explained	64
Πίνακας 7: Rotated Component Matrix	66
Πίνακας 8: Αποτελέσματα Παραγοντικής Ανάλυσης	68
Πίνακας 9: Ανάλυση Συσχετίσεων	69

Κατάλογος Γραφημάτων

Διάγραμμα 1: Φορολογικά Έσοδα ως % ΑΕΠ, Ελλάδα (2008-2020)	16
Διάγραμμα 2: Φορολογικά Έσοδα κατά κύριος φόρους, Ελλάδα-EU 27, 2020	17
Διάγραμμα 3: Ποσοστό ΦΠΑ μεταξύ χωρών της Ευρωζώνης	18
Διάγραμμα 4: Φορολογική Δομή Ελλάδας σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, 2020.....	18
Διάγραμμα 5: Κατάσταση Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας & Κοινωνίας (DESI), 2021	46
Διάγραμμα 6: Φύλο Δείγματος	58
Διάγραμμα 7: Ηλικία	59
Διάγραμμα 8: Μορφωτικό Επίπεδο	60
Διάγραμμα 9: Εργασιακή Κατάσταση	61
Διάγραμμα 10: Scree Plot	65

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1: Υποθετικό Εννοιολογικό Μοντέλο	69
---	----

Εισαγωγή

Η φορολογία είναι απαραίτητη προκειμένου ένα κράτος να παρέχει ζωτικές υπηρεσίες στους πολίτες του, όπως εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, κοινωνική πρόνοια. Όλοι οι πολίτες που επωφελούνται από αυτές τις υπηρεσίες θα πρέπει να συνεισφέρουν, με βάση την ικανότητα πληρωμής τους. Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα θα πρέπει να συγκεντρώνει αρκετά έσοδα με ελάχιστη στρέβλωση στην κατανομή των πόρων και δίκαιη κατανομή του εισοδήματος.

Οι φόροι αποτελούν ένα πολύ ευρύ και πολύπλοκο δίκτυο εισφορών των πολιτών στο κράτος. Σε μια δημοκρατική κοινωνία, κάθε πολίτης είναι υπεύθυνος για την πληρωμή μιας σειράς διαφορετικών φόρων, ανάλογα με τη δραστηριότητα, το εισόδημα και την περιουσία του. Δεδομένης της πολύπλοκης δομής κάθε επιμέρους φόρου, καθώς και του γεγονότος ότι οι φορολογικοί κανόνες, οι συντελεστές, οι εξαιρέσεις και οι απαλλαγές υπόκεινται σε αλλαγές ανάλογα με τις εισοδηματικές ανάγκες του κράτους, είναι σαφές ότι η αποκρυπτογράφηση και η ανάλυση του φορολογικού συστήματος είναι εξαιρετικά δύσκολη εργασία. Ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα μη επαχθές και άνισο, το οποίο θα συμβάλει στη βελτίωση των αναπτυξιακών προσπαθειών και στην αύξηση της εμπιστοσύνης μεταξύ του κράτους και των πολιτών του, θα πρέπει να αποτελεί απαραίτητο στόχο κάθε κράτους.

Ένα φορολογικό σύστημα αναμένεται να εξυπηρετεί πολλούς και διαφορετικούς σκοπούς. Σύμφωνα με τον Piper J.(2013) τρεις από τους κυριότερους ρόλους του είναι η αύξηση των κρατικών εσόδων, η κατανομή πόρων και πλούτου, αλλά και η ρύθμιση της συμπεριφοράς των φορολογούμενων. Είναι ευρέως αποδεκτό, ότι τα φορολογικά συστήματα μπορεί να γίνουν εξαιρετικά πολύπλοκα και αυτό έχει επίπτωση σε όλους τους φορολογούμενους ανεξαιρέτως, αν πρόκειται για φυσικά ή για νομικά πρόσωπα (Budak et al., 2016). Η πολυπλοκότητα των φορολογικών νόμων και οι συνεχόμενες τροποποιήσεις των φορολογικών πράξεων οδηγούν σε αβεβαιότητα των φορολογούμενων, οι οποίοι δυσκολεύονται, να προσδιορίσουν το εισόδημα και το χρονικό διάστημα, για το οποίο φορολογούνται, την κλίμακα φορολόγησης στην οποία υπάγονται, καθώς και τον τρόπο συμπλήρωσης της φορολογικής τους δήλωσης (Bronchi C., 2001). Ένα περίπλοκο φορολογικό σύστημα ενδέχεται επίσης, να αποπροσανατολίσει τις επιχειρήσεις από τον βασικό τους στόχο, που είναι το κέρδος, αλλά και να τις επιβαρύνει με επιπλέον δυσκολίες (Burman & Gale, 2001). Επομένως, η πολυπλοκότητα παρουσιάζεται ως ένας αποθαρρυντικός παράγοντας για τη συμμετοχή των

φορολογούμενων στην επίσημη οικονομία μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη φορολογική τους συμμόρφωση.

Με την εξάπλωση της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια, τα πληροφοριακά συστήματα έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος της φορολογικής διαδικασίας. Σε μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού του δημόσιου τομέα, η τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) χρησιμοποιείται για την εφαρμογή μεγάλων πληροφοριακών συστημάτων. Η χρήση συστημάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είναι ζωτικής σημασίας, για την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των δημόσιων διοικήσεων και κατ' επέκταση του φορολογικού συστήματος. Στον σημερινό ψηφιακό κόσμο, είναι όλο και πιο σημαντική η μετάβαση σε ένα ψηφιοποιημένο φορολογικό σύστημα με στόχο την εξάλειψη των μη αυτόματων και χρονοβόρων διαδικασιών, όπως είναι η γραφειοκρατία, τη βελτίωση της διαφάνειας και της ακρίβειας των φορολογικών δηλώσεων και την μείωση των πιθανοτήτων ανθρώπινων λαθών και απάτης. Παρόλα αυτά, ο αυξανόμενος αριθμός ηλεκτρονικών εφαρμογών και η έλλειψη δημόσιας πληροφόρησης σχετικά με τον τρόπο χρήσης τους, καθιστούν δύσκολη την πλήρη χρήση αυτών των εργαλείων από τους φορολογούμενους.

Μέσα από αυτό το θεωρητικό πλαίσιο δημιουργήθηκε το ερευνητικό ενδιαφέρον για μελέτη των αντιλήψεων των φορολογούμενων σχετικά με την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και του τρόπου που αυτή επηρεάζεται από την χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων, της ψηφιοποίησης και της αναγκαιότητας για απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών.

Παρακάτω θα επιμερίσουμε την παρούσα εργασία σε πέντε κεφάλαια. Πριν αναπτυχθεί το αντικείμενο του κάθε κεφαλαίου θα προηγηθεί μια σύντομη εισαγωγή.

Κεφάλαιο 1^ο: Βασικές Εισαγωγικές Έννοιες στη Φορολογία

Για να μπορέσουμε, να αναλύσουμε παρακάτω τη διάσταση της φορολογικής πολυπλοκότητας και τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού και απλοποίησης μέσα από την χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων, θα ήταν θεμιτό να πραγματοποιήσουμε μια εισαγωγή σε βασικές έννοιες κατανόησης των φόρων και του φορολογικού συστήματος.

1.1 Η έννοια του φόρου

Ο φόρος ως θεσμός φαίνεται να είναι γνωστός από τα αρχαία χρόνια, ωστόσο η σημασία του ήταν ασθενέστερη συγκριτικά με το ρόλο, που διαδραματίζει σήμερα ως μέσο άντλησης δημοσίων εσόδων. Στη σημερινή εποχή οι κρατικές δαπάνες έχουν πλέον αυξηθεί σημαντικά και το ποσοστό, που μπορεί να καλυφθεί από άλλες πηγές χρηματοδότησης, είναι μικρό. Επομένως, είναι αναγκαία η μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα (κράτος) και αυτό επιτυγχάνεται με μέσα αναγκαστικού χαρακτήρα, όπως ο φόρος (Φινοκαλιώτης Κ., 2011).

Ο Γάλλος ακαδημαϊκός Gaston Jèze ανέπτυξε το φόρο, ως την άμεση και οριστική χρηματική συνεισφορά των ατόμων στο κράτος, η οποία βοηθά καταλυτικά στην κάλυψη των εξόδων του. Αυτός ο ορισμός έχει γίνει αποδεκτός και από την ελληνική επιστήμη, ως ο κλασικός ορισμός του φόρου (Φινοκαλιώτης Κ., 2011).

Σύμφωνα με τον Κόντο – Μάναλη Α. (2002), βασικά συστατικά στοιχεία του φόρου αποτελούν:

- η μετάθεση παροχών από τους ιδιώτες προς το κράτος
- η αναγκαστική φύση της παροχής
- η έλλειψη ειδικής αντιπαροχής του δημόσιου προς τον ιδιωτικό τομέα
- η ικανοποίηση κρατικών σκοπών.

1.2 Λειτουργίες του φόρου

Σύμφωνα με τον Γεωργακόπουλο Θ. (2012) οι βασικές λειτουργίες των φόρων διακρίνονται σε οικονομικές, κοινωνικές και ταμειευτικές. Αναλυτικότερα:

- Η οικονομική λειτουργία της φορολογίας είναι να χρησιμοποιεί τους φόρους, ως μέσο ρύθμισης της οικονομικής δραστηριότητας. Η φορολογία μπορεί να

χρησιμοποιηθεί για να ενθαρρύνει την οικονομική ανάπτυξη (φορολογικά κίνητρα και αντικίνητρα), να αναδιανείμει τον πλούτο, να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας ή να μειώσει την οικονομική ανισότητα.

- Η κοινωνική λειτουργία της φορολογίας αναφέρεται στη χρήση των φόρων, ως μέσο εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής. Αυτό βασίζεται σε μέτρα κοινωνικής φύσης της φορολογίας, όπως η παροχή φορολογικών κινήτρων στις επιχειρήσεις για τη στήριξη των ανέργων, η μείωση της ρύπανσης, η ορθολογική χρήση των πηγών ενέργειας ή η αντιμετώπιση ζητημάτων κατανομής πλούτου με προνομιακούς φορολογικούς συντελεστές με βάση το εισόδημα και την περιουσία.
- Η ταμειυτική λειτουργία θεωρείται η σημαντικότερη, καθώς μέσω της είσπραξης των φόρων επιτυγχάνεται η κάλυψη των δημόσιων δαπανών και με τον τρόπο αυτό οι δημόσιοι φορείς μπορούν, να παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στο κοινωνικό σύνολο.

1.3 Κατηγορίες των φόρων

Μερικοί από τους παράγοντες που δυσκολεύουν την επίτευξη κοινωνικών και οικονομικών στόχων μέσω ενός ενιαίου φόρου, είναι οι διαφορετικές ανάγκες ενός κράτους, οι εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των πολιτών και το πολύπλοκο οικονομικό σύστημα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Επομένως, ένα φορολογικό σύστημα αποτελείται από πολλούς και διαφορετικούς φόρους προκειμένου να επιτευχθεί ο κύριος σκοπός της δημόσιας διοίκησης, που είναι η είσπραξη φορολογικών εσόδων (Φινοκαλιώτης Κ., 2011).

Οι φόροι χρησιμοποιούνται για τον συμβιβασμό αντικρουόμενων στόχων του φορολογικού συστήματος. Η επιβολή περισσότερων του ενός φόρων είναι γνωστή, ως σύστημα της πολλαπλής φορολογίας. Οι φόροι αυτοί διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, ως προς το αντικείμενο στο οποίο επιβάλλονται, ως προς το υποκείμενο που επηρεάζουν, τα έσοδα, τις επιπτώσεις που έχουν στην οικονομία, τον τρόπο διαχείρισης κ.ά.

Συνήθως η διάκριση των φόρων πραγματοποιείται με βάση τα εξής κριτήρια (Τάτσος Ν., 2012): α) τη φορολογική βάση, β) το φορολογικό συντελεστή και γ) το φορέα.

- Διάκριση ανάλογα με τη **φορολογική βάση** στην οποία επιβάλλονται. Η φορολογική βάση είναι το ποσό κεφαλαίου, που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της

φορολογικής υποχρέωσης ενός φορολογούμενου ανάλογα με το μέγεθος του φορολογητέου γεγονότος. Μπορεί να βασίζεται σε οποιοδήποτε χαρακτηριστικό του φορολογούμενου, όπως η οικονομική ή μη οικονομική του κατάσταση. Σύμφωνα με τον Γεωργακόπουλο Θ. (2012), κατά κανόνα ως φορολογική βάση χρησιμοποιούνται χαρακτηριστικά των φορολογούμενων που συνδέονται με την οικονομική τους κατάσταση, όπως το εισόδημα (φόρος εισοδήματος), η περιουσία (φόρος περιουσίας) και η δαπάνη τους (φόρος δαπανών). Τα τρία αυτά γνωρίσματα αποτελούν επίσης τους δείκτες φοροδοτικής ικανότητας των πολιτών (Τάτσος Ν., 2012).

- Διάκριση ως προς το **φορολογικό συντελεστή**. Ο χαρακτήρας του φορολογικού συντελεστή διακρίνει τους φόρους σε προοδευτικούς, αναλογικούς και αντίστροφα προοδευτικούς. Συγκεκριμένα:
  - Προοδευτικοί είναι οι φόροι, στους οποίους ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται, όσο αυξάνεται και η φορολογητέα ύλη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα προοδευτικής φορολογίας αποτελούν η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, η φορολογία κληρονομιών, δωρεών κ.λπ.
  - Αναλογικοί φόροι είναι αυτοί, των οποίων ο φορολογικός συντελεστής δεν μεταβάλλεται, ανεξάρτητα από το μέγεθος της φορολογητέας ύλης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, καθώς και ο Φ.Π.Α με συντελεστές 13% ή 24%.
  - Αντίστροφα προοδευτικοί είναι οι φόροι, στους οποίους καθώς αυξάνεται η φορολογική βάση, παρατηρείται μείωση στο μέσο φορολογικό συντελεστή (Φινοκαλιώτης Κ., 2011).
- Διάκριση με βάση το **φορέα**. Οι φόροι διαφέρουν μεταξύ τους ανάλογα με τη δημόσια οντότητα, που τους επιβάλλει. Διακρίνονται σε φόρους του δημόσιου φορέα Κεντρικής Διοίκησης, σε φόρους Κοινωνικής Ασφάλισης και σε φόρους Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δημοτικοί και κοινοτικοί φόροι).

Ακόμα μία διάκριση των φόρων που αξίζει να αναφέρουμε είναι αυτή σε **πραγματικούς** και **προσωπικούς** φόρους. Προσωπικός ονομάζεται ο φόρος, ο οποίος εκτός από το μέγεθος της φορολογικής του βάσης, επηρεάζεται και από τις προσωπικές συνθήκες του ατόμου (εισόδημα, οικογενειακή κατάσταση, υγεία, κ.ά.). Αντίθετα, οι πραγματικοί ή αλλιώς αντικειμενικοί είναι οι φόροι που δε λαμβάνουν υπόψη προσωπικά στοιχεία του φορολογούμενου, όπως για παράδειγμα ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Γεωργακόπουλος Θ., 2012).

1.4 Άμεσοι & Έμμεσοι Φόροι

Η διάκριση αυτή έχει βασιστεί κατά καιρούς σε πολλά και διαφορετικά κριτήρια. Μία διάκριση μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων γίνεται, ως προς το ποιος φέρει το βάρος του φόρου. Οι άμεσοι φόροι βαρύνουν το πρόσωπο, στο οποίο επιβάλλονται, ενώ οι έμμεσοι φόροι μετακυλίνουν σε άλλους φορολογούμενους.

Ένας άλλος τρόπος για να προσδιοριστεί, εάν ένας φόρος είναι άμεσος ή έμμεσος, είναι να εξετάσουμε την πρόθεση του νομοθέτη για την επιβολή του φόρου. Εάν ο νομοθέτης ήθελε να επιβαρύνει τον φορολογούμενο, τότε ο φόρος χαρακτηρίζεται άμεσος. Εάν ο νομοθέτης ήθελε να επιβαρύνει έμμεσα άλλους φορολογούμενους μετακυλίνοντας τον φόρο σε αυτούς, τότε ο φόρος χαρακτηρίζεται έμμεσος. Η δυσκολία εδώ συνίσταται, στη δυσδιάκριτη πρόθεση του νομοθέτη σε εκάστη των περιπτώσεων (Γεωργακόπουλος Θ., 2012).

Σύμφωνα με τον Βελέντζα Γ. (2004) άμεσος είναι ο φόρος, ο οποίος επιβάλλεται στην αξία ενός αντικειμένου σε σχέση με το φορολογούμενο πρόσωπο ή νομική οντότητα σε αντιστοίχιση με τη φοροδοτική ικανότητά του. Αντίθετα, έμμεσος είναι ο φόρος, ο οποίος επιβάλλεται στην αξία ενός αντικειμένου σε σχέση με το φορολογούμενο πρόσωπο ή οντότητα, αλλά επηρεάζεται μόνο με έμμεσο τρόπο από τη φοροδοτική του ικανότητα.

Στην πράξη ως άμεσοι θεωρούνται ο φόρος εισοδήματος και ο φόρος περιουσίας, ενώ έμμεσος θεωρείται ο φόρος δαπανών.

Οι άμεσοι φόροι θεωρούνται συχνά πιο δίκαιοι από τους έμμεσους φόρους, καθώς είναι τυπικά προοδευτικοί και επομένως κατανέμουν τη φορολογική επιβάρυνση με τρόπο, που συνάδει περισσότερο με τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι έμμεσοι φόροι από την άλλη πλευρά, είναι ανάλογοι με τις δαπάνες και έτσι τείνουν να δημιουργούν αντίστροφη προοδευτικότητα (Γεωργακόπουλος Θ., 2012).

Οι άμεσοι φόροι δεν έχουν επίδραση στον τρόπο, με τον οποίο οι άνθρωποι καταναλώνουν ή παράγουν αγαθά, επειδή δεν τροποποιούν τις σχετικές τιμές αυτών των αγαθών. Ωστόσο, οι έμμεσοι φόροι στρεβλώνουν τα καταναλωτικά πρότυπα των ανθρώπων, επηρεάζουν το ποσό που αποταμιεύουν και αυτές οι παρεμβάσεις οδηγούν σε απώλεια ευημερίας τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τους παραγωγούς.

Η επίδραση των άμεσων φόρων είναι περισσότερο γνωστή, αφού επιβαρύνουν κυρίως αυτούς που καλούνται να τους καταβάλουν στο δημόσιο. Αντίθετα, το βάρος των

έμμεσων φόρων μετακυλιέται στους καταναλωτές, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ποιος επηρεάζεται τελικά.

Τα φορολογικά έσοδα από άμεσους φόρους αυξάνονται πιο γρήγορα με τις αλλαγές στα εισοδήματα, επιτρέποντας στο κράτος να χρηματοδοτεί τις αυξανόμενες δαπάνες του χωρίς να απαιτείται αλλαγή των φορολογικών. Επίσης, οι άμεσοι φόροι δεν έχουν πληθωριστική επίδραση στην οικονομία στο βαθμό που έχουν οι έμμεσοι φόροι (Γεωργακόπουλος Θ., 2012).

Από την άλλη πλευρά, οι έμμεσοι φόροι καλύπτουν μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, είναι πιο απλοί ως προς την εφαρμογή τους με αποτέλεσμα, να προσδίδουν μικρότερο δημοσιονομικό κόστος για τις φορολογικές αρχές, αλλά και μικρότερο κόστος συμμόρφωσης για τους φορολογούμενους.

Οι έμμεσοι φόροι είναι λιγότερο αντιληπτοί από τους φορολογούμενους συγκριτικά με τους άμεσους φόρους και επομένως είναι λιγότερο πιθανό, να προκαλέσουν πολιτικές αντιδράσεις, όταν αυξάνονται. Αυτό τους καθιστά μια βολική πηγή εσόδων για τους πολιτικούς, όταν παραστεί ανάγκη (Γεωργακόπουλος Θ., 2012).

Συνοψίζοντας στο συμπέρασμα, ότι οι άμεσοι και οι έμμεσοι φόροι έχουν διαφορετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, η χρήση συνδυασμού και των δύο μπορεί να βοηθήσει τους δημόσιους φορείς να επιτύχουν καλύτερα τους στόχους τους.

1.5 Το Φορολογικό Σύστημα της Ελλάδας

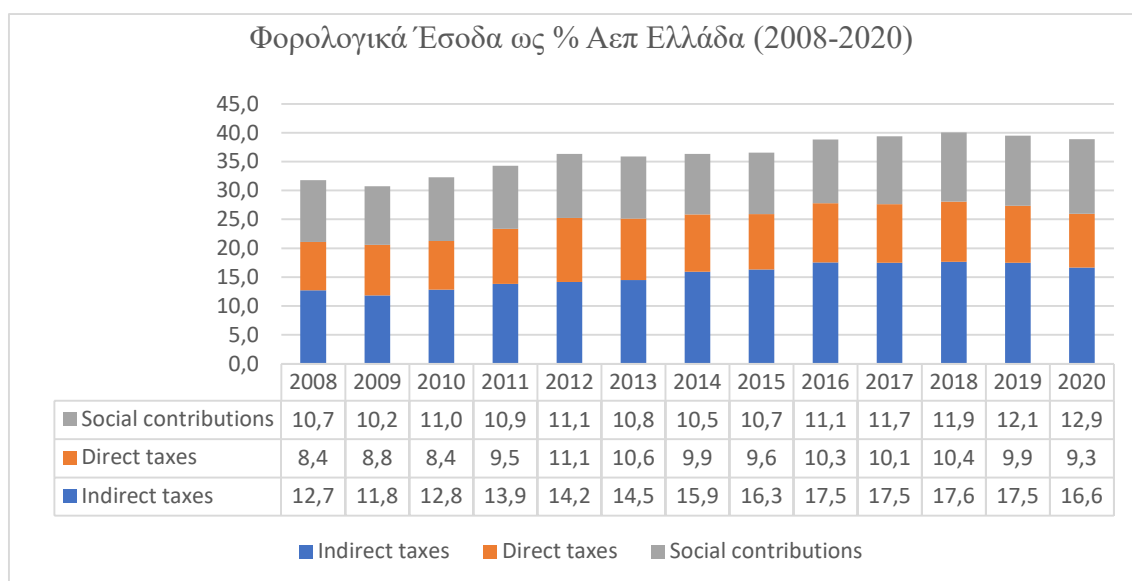
Το σύνολο των φόρων που επιβάλλονται από μια χώρα συνθέτουν το φορολογικό της σύστημα. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φορολογικών συστημάτων διαφορετικών χωρών, καθώς κάθε σύστημα διαμορφώνεται από τις μοναδικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες εκάστης χώρας.

Στις ανεπτυγμένες οικονομίες, οι άμεσοι φόροι (όπως οι φόροι εισοδήματος), είναι συνήθως ο πιο κοινός τύπος φόρου, ενώ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, οι έμμεσοι φόροι (όπως οι φόροι επί των δαπανών) είναι οι περισσότερο συνηθισμένοι. Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι στις ανεπτυγμένες οικονομίες τα εισοδήματα είναι υψηλότερα, η φορολογική διοίκηση είναι πιο οργανωμένη, η λογιστική οργάνωση των οικονομικών μονάδων είναι πιο προηγμένη και οι φορολογούμενοι είναι λιγότερο πιθανό να φοροδιαφύγουν. Ως αποτέλεσμα, η φορολογία εισοδήματος είναι πιο αποτελεσματική. Αντίθετα, η εισοδηματική ανισότητα είναι υψηλότερη στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, οι φορολογικές υπηρεσίες είναι λιγότερο οργανωμένες και υπάρχει μεγαλύτερη τάση για

φοροδιαφυγή των οικονομικών μονάδων. Ως αποτέλεσμα, τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος είναι χαμηλά και αυτές οι χώρες βασίζονται κυρίως σε έμμεσους φόρους (Γεωργακόπουλος Θ., 2012).

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα φόρων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που βασίζονται στο εισόδημα, την περιουσία και τις δαπάνες. Οι περισσότεροι φόροι επιβάλλονται προς όφελος του κράτους, ορισμένοι επιβάλλονται προς όφελος των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και άλλοι προς όφελος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο Διάγραμμα 1 παρατηρούμε, πως τα φορολογικά έσοδα της Ελλάδας από το έτος 2008 έως το 2020 αντλήθηκαν κυρίως από τους έμμεσους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής αλληλεγγύης και λιγότερο από τους άμεσους φόρους. Συγκεκριμένα για το έτος 2020 τα έσοδα από έμμεσους φόρους ανέρχονταν σε ποσοστό 16,6% του ΑΕΠ έναντι του ποσοστού 9,3% του ΑΕΠ των εσόδων, που αντλούνταν από τους άμεσους φόρους.

Διάγραμμα 1: Φορολογικά Έσοδα ως % ΑΕΠ, Ελλάδα (2008-2020)

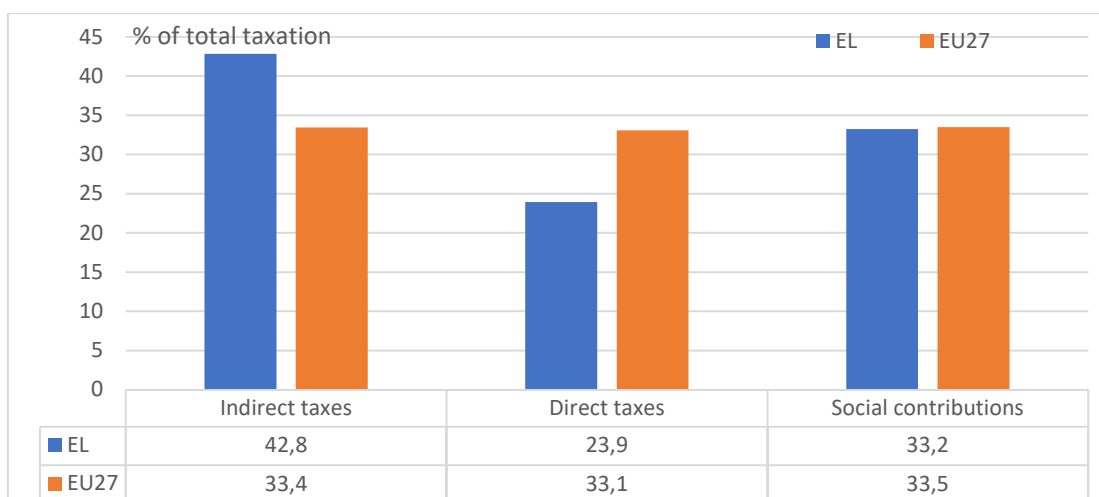
Πηγή: European Commission, DG Taxation and Customs Union, based on Eurostat data, Data extracted December 2021

Στο Διάγραμμα 2 επιβεβαιώνεται επίσης το γεγονός, πως συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-27), τα φορολογικά έσοδα της Ελλάδας στηρίζονται κυρίως στους έμμεσους φόρους σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες, που στηρίζονται κατά μέσο όρο στην άντληση εσόδων από άμεσους φόρους. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές. Συγκεκριμένα ο Διοικητής της Τράπεζας κ. Γιάννης Στουρνάρας σε ομιλία του στην Ακαδημία Φορολογίας και

Λογιστικής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου (Μάρτιος, 2021) δήλωσε, πως ο τρόπος, με τον οποίο κατανέμονται τα φορολογικά βάρη στην Ελλάδα δημιουργεί βασικές στρεβλώσεις στο υφιστάμενο φορολογικό σύστημα και θεωρείται άδικος. Μια σύγχρονη φορολογική διοίκηση θα εστίαζε στην επίτευξη εσόδων στηριζόμενη στην άμεση φορολογία, όπου η φορολογική επιβάρυνση σχετίζεται με το εισόδημα και τον πλούτο του φορολογούμενου. Η έμμεση φορολογία είναι λιγότερο δίκαιη, επειδή εξαρτάται από τις καταναλωτικές δαπάνες και όχι από τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου. Ωστόσο, η έμμεση φορολογία είναι ευκολότερη, λιγότερο δαπανηρή και πιο αποτελεσματική ως προς την αύξηση των εσόδων και για το λόγο αυτό προτιμάται στην Ελλάδα.

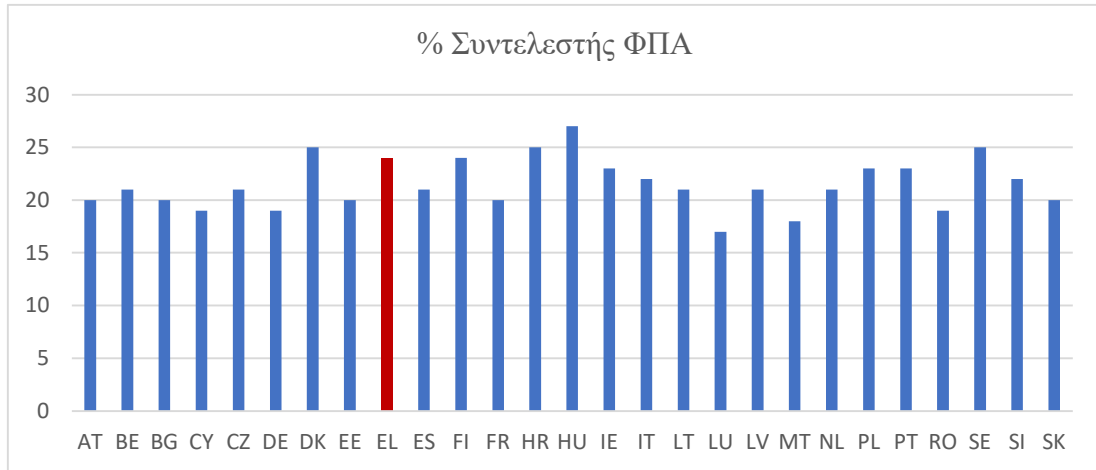
Διάγραμμα 2: Φορολογικά Έσοδα κατά κύριος φόρος, Ελλάδα-EU 27, 2020

Πηγή: European Commission, DG Taxation and Customs Union, based on Eurostat data, Data extracted December 2021

Ένας από τους βασικότερους φόρους, ο οποίος εφαρμόζεται και στην Ελλάδα, είναι ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Ο ΦΠΑ είναι ένας έμμεσος φόρος επί της κατανάλωσης. Ο υπολογισμός του συγκεκριμένου φόρου πραγματοποιείται στην προστιθέμενη αξία σε κάθε στάδιο παραγωγής ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας. Είναι ίδιος για όλους τους φορολογούμενους, δεν επηρεάζεται από το εισόδημα τους και παραμένει σταθερός. Παρόλο που τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) καλούνται να εναρμονίσουν τους συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ (Enache, C.,2023). Ο βασικός συντελεστής ΦΠΑ στην Ελλάδα είναι 24% και αντιστοιχεί στους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές μεταξύ των χωρών της Ευρώπης (Διάγραμμα 3).

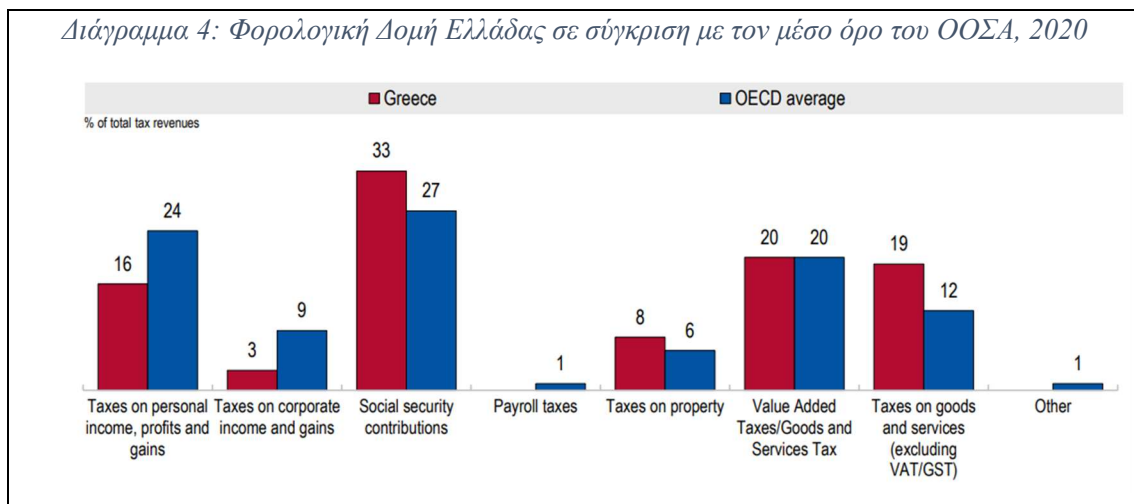
Διάγραμμα 3: Ποσοστό ΦΠΑ μεταξύ χωρών της Ευρωζώνης

Πηγή: European Commission "Taxes in Europe Database v3"

Στην Ελλάδα, η φορολογική δομή για το έτος 2020 διαμορφώθηκε σε υψηλότερα έσοδα από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, φόρους περιουσίας και φόρους αγαθών και υπηρεσιών (χωρίς ΦΠΑ) από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Αντιθέτως, το ποσοστό των εσόδων από φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων και φόρους επί του εταιρικού εισοδήματος και κερδών ήταν χαμηλότερο από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ ενώ δεν υπάρχουν έσοδα από φόρους μισθοδοσίας (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 4: Φορολογική Δομή Ελλάδας σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, 2020

Πηγή: Oecd Library, Revenue Statistics 2022 - Greece

Η χώρα μας κατατάσσεται 29^η μεταξύ 38 χωρών όσον αφορά τη συνολική ανταγωνιστικότητα του φορολογικού συστήματος βάσει του Δείκτη Φορολογικής

Ανταγωνιστικότητα. Σύμφωνα με στοιχεία έρευνας (*Kefim & Taxfoundation, 2022*), ο φορολογικός συντελεστής φυσικών προσώπων στα μερίσματα στην Ελλάδα (5%) είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον μέσο συντελεστή σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ (24,2%). Ομοίως, ο φορολογικός συντελεστής εταιρικού εισοδήματος στην Ελλάδα (22%) είναι χαμηλότερος από τον μέσο συντελεστή σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ (23,6%). Τέλος, οι κανονισμοί της Ελλάδας για τις Ελεγχόμενες Ξένες Εταιρείες είναι σχετικά μέτριοι και αφορούν μόνο το παθητικό εισόδημα. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά υπάγονται στα προτερήματα του ελληνικού φορολογικού συστήματος. Αντιθέτως, όπως αναφέραμε, το υψηλό ποσοστό φορολογικού συντελεστή (24%) στη χώρα μας σε συνδυασμό με την περιορισμένη φορολογική βάση αποτελούν βασικό μειονέκτημα του.

Οι Ραπάνος και Καπλάνογλου (2014) σε μελέτη περίπτωσης της ελληνικής οικονομίας συμπέραναν, ότι οι θεμελιώδεις αδυναμίες του φορολογικού μας συστήματος είναι κυρίως δομικές και σχετίζονται με την αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης, τις συχνές αλλαγές του φορολογικού κώδικα και την πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, παράγοντες που θα αναλύσουμε και στα επόμενα κεφάλαια.

Κεφάλαιο 2^ο: Πολυπλοκότητα Φορολογικού Συστήματος

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε την έννοια και τις διαστάσεις της φορολογικής πολυπλοκότητας, αλλά και τους παράγοντες που την συνθέτουν, μέσα από μελέτες που έχουμε εντοπίσει στην εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία.

2.1 Προσδιορισμός της Πολυπλοκότητας

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της φορολογικής πολυπλοκότητας. Έχουν παρατηρηθεί από διάφορους μελετητές πολλές και διαφορετικές ερμηνείες της έννοιας, καθώς η παραδοχή της εξαρτάται από την αντίληψη, την ιδιότητα των ατόμων, τις προσδοκίες τους και το ερευνητικό τους ενδιαφέρον (Tran-Nam B. & Evans C., 2014).

Η φορολογική πολυπλοκότητα υπό την οπτική γωνία των φορολογικών επαγγελματιών χωρίζεται σε έξι διαστάσεις: 1) στην ασάφεια του φορολογικού νόμου, 2) στους δύσκολους υπολογισμούς, 3) στις συχνές αλλαγές της νομοθεσίας, 4) στη λεπτομέρεια ως προς τον αριθμό των κανόνων και των εξαιρέσεων τους, 5) στη τήρηση αρχείων, 6) στη μορφή και τις οδηγίες για τη συμπλήρωση εντύπων που οδηγούν σε σύγχυση (Long & Swingen, 1987).

Οι Tran-Nam B. & Evans C. (2014) προσπάθησαν να ταξινομήσουν την φορολογική πολυπλοκότητα σε τέσσερις κατηγορίες. Η διάκριση αυτή έγινε ανάλογα με το στάδιο λειτουργίας του φορολογικού συστήματος, στο οποίο εντοπίζεται η πολυπλοκότητα. Υποστήριξαν ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος μπορεί να διαχωριστεί σε τέσσερα είδη: α) πολιτική, β) νομοθετική, γ) διοικητική και δ) πολυπλοκότητα συμμόρφωσης. Αναλυτικότερα:

- Πολιτική πολυπλοκότητα: Αφορά την πολυπλοκότητα που απορρέει από την επιλογή δράσης των υπευθύνων χάραξης πολιτικής. Οι πολιτικές διαδικασίες ενδεχομένως να οδηγήσουν ακούσια σε πολυπλοκότητα. Ωστόσο συχνά επιλέγονται φορολογικές διαδικασίες, που εξυπηρετούν πολιτική σκοπιμότητα οδηγώντας εκούσια στην πολυπλοκότητα.
- Νομοθετική πολυπλοκότητα: Η συγκεκριμένη κατηγορία αναφέρεται στην πολυπλοκότητα, που προκαλείται από την διάρθρωση και την ερμηνεία των φορολογικών νόμων.

- Διοικητική πολυπλοκότητα: Αυτό το είδος πολυπλοκότητας προκύπτει από τον τρόπο, με τον οποίο εφαρμόζεται η φορολογική νομοθεσία από τους διοικητικούς υπαλλήλους και φορείς.
- Πολυπλοκότητα συμμόρφωσης: Αφορά την πολυπλοκότητα, που συναντάται, στο πως οι μεμονωμένοι φορολογούμενοι και οι επιχειρήσεις συμπεριφέρονται, σχεδιάζουν και εφαρμόζουν τους κανόνες ως προς τις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

Ο πολύπλευρος χαρακτήρας της φορολογικής πολυπλοκότητας καθιστά δύσκολο τον καθορισμό και την μέτρηση της. Παρόλα αυτά, μελέτες έχουν αποδείξει, ότι η μέτρηση της δεν είναι εντελώς αδύνατη. Οι Tran-Nam B. & Evans C. (2014) ανέπτυξαν έναν δείκτη για τον υπολογισμό της συνολικής πολυπλοκότητας ενός φορολογικού συστήματος σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Η δημιουργία του συγκεκριμένου δείκτη έχει ως στόχο, να διευκολύνει μελλοντικά τις συγκρίσεις της πολυπλοκότητας των φορολογικών συστημάτων μεταξύ των χωρών, αλλά και να αξιολογήσει το μεταβαλλόμενο επίπεδο πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος μιας χώρας με την πάροδο του χρόνου.

Η φορολογική πολυπλοκότητα σε ένα βαθμό είναι απαραίτητη και επιθυμητή. Ωστόσο, η υπερβολική πολυπλοκότητα επιδρά αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη (Tran-Nam B. & Evans C., 2014). Επίσης, η πολυπλοκότητα φαίνεται, να αυξάνεται σε εκθετικό βαθμό, εάν οι φορολογούμενοι είτε πρόκειται για φυσικά είτε για νομικά πρόσωπα, λειτουργούν σε περισσότερες από μία φορολογικές δικαιοδοσίες (Piper J., 2013).

Οι ερευνητές Horpe et al. (2019) θέλοντας να αποτυπώσουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της φορολογικής πολυπλοκότητας από την σκοπιά των πολυεθνικών επιχειρήσεων, προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα δείκτη μέτρησης της φορολογικής πολυπλοκότητας, τον δείκτη TCI (Tax Complexity Index). Για την ανάπτυξη του δείκτη η έρευνα τους χωρίστηκε σε δύο στάδια. Στο πρώτο βήμα πραγματοποίησαν διαδικτυακή έρευνα, στην οποία συμμετείχαν 221 έμπειροι φοροτεχνικοί των μεγαλύτερων διεθνών φορολογικών δικτύων και υπηρεσιών από 108 χώρες. Στο σημείο αυτό διαπίστωσαν, πως η φορολογική πολυπλοκότητα στηρίζεται σε δύο πυλώνες: την πολυπλοκότητα του φορολογικού πλαισίου και την πολυπλοκότητα του φορολογικού κώδικα. Οι κυριότεροι παράγοντες πολυπλοκότητας που προκύπτουν από τον φορολογικό κώδικα, είναι οι υπερβολικές λεπτομέρειες και οι συχνές αλλαγές στη φορολογική νομοθεσία. Αντίστοιχα, η ασυνέπεια των υπαλλήλων κατά τη διενέργεια φορολογικών ελέγχων και

οι τροποποιήσεις της φορολογικής νομοθεσίας με αναδρομική εφαρμογή τροφοδοτούν την πολυπλοκότητα στη διαδικασία θέσπισης.

Κατά το δεύτερο στάδιο πραγματοποιήθηκε επίσης διαδικτυακή έρευνα με συμμετοχή 933 έμπειρων φορολογικών συμβούλων από 100 χώρες παγκοσμίως. Οι μελετητές κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι το επίπεδο της φορολογικής πολυπλοκότητας στο σύνολο της διαφέρει αισθητά από χώρα σε χώρα. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκαν χώρες οι οποίες παρόλο που έχουν από τα πιο περίπλοκα φορολογικά συστήματα, το συνολικό επίπεδο της πολυπλοκότητας τους θεωρήθηκε μέτριο λόγω του συνδυασμού υψηλού επιπέδου πολυπλοκότητας στο φορολογικό πλαίσιο με χαμηλό επίπεδο πολυπλοκότητας στο φορολογικό κώδικα ή και αντίστροφα. Επομένως, η φορολογική πολυπλοκότητα προσδίδει έναν μοναδικό χαρακτήρα σε κάθε χώρα.

Ένα άλλο συμπέρασμα της έρευνας των Horpe et al. (2019) τόνισε, πως η φορολογική πολυπλοκότητα συσχετίζεται αρνητικά με τη διακυβέρνηση μιας χώρας, γεγονός που προκύπτει από την αρνητική συσχέτιση της διακυβέρνησης με την πολυπλοκότητα φορολογικού πλαισίου. Συνεπώς, οι χώρες που κυβερνώνται έντονα τείνουν, να έχουν λιγότερο περίπλοκα φορολογικά πρότυπα. Αντίθετα, διαπίστωσαν πως υπάρχει θετικό πρόσημο στη σχέση φορολογικής πολυπλοκότητας με το νόμιμο φορολογικό συντελεστή, καθώς οι χώρες που έχουν υψηλή φορολογία συνήθως στηρίζονται σε πιο περίπλοκο φορολογικό κώδικα.

Η αύξηση της φορολογικής πολυπλοκότητας εντείνει την ανησυχία επιχειρήσεων και κυβερνήσεων παγκοσμίως. Ωστόσο, για να πραγματοποιηθεί σωστή διαχείριση της αύξησης αυτής και να αναπτυχθούν αποτελεσματικά μέτρα απλοποίησης του φορολογικού συστήματος, θα πρέπει πρώτα να αναλυθούν οι παράγοντες, που οδηγούν στην πολυπλοκότητα (Horpe et al., 2017).

2.2 Παράγοντες που οδηγούν στην Πολυπλοκότητα

Σύμφωνα με τον Piper J.(2013), η έλλειψη σαφήνειας στην πολιτική χάραξη, η ασυνέπεια στη νομοθεσία και οι δυσλειτουργικές διαδικασίες γραφειοκρατίας αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή πολυπλοκότητας. Η ασάφεια και η υπερβολική πολυπλοκότητα ενός φορολογικού συστήματος αφήνει περιθώρια για λάθη και για μη συμμόρφωση με τους κανόνες.

2.3 Πολυπλοκότητα φορολογικού κώδικα & πλαισίου

Είναι ευρέως γνωστό, ότι τα φορολογικά συστήματα και η φορολογική νομοθεσία σε πολλές χώρες χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα πολυπλοκότητας αποτελούν τα φορολογικά συστήματα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (ΗΠΑ), της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας (Freudenberg et al., 2012).

Η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας και του φορολογικού συστήματος έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στους φορολογούμενους όσο και στις επιχειρήσεις. Από την πλευρά των επιχειρήσεων, ο πολύπλοκος φορολογικός κώδικας, η αβεβαιότητα και το κόστος συμμόρφωσης στους νόμους δημιουργούν ένα λιγότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον και τις ωθούν να εξετάσουν μια ενδεχόμενη μελλοντική μετεγκατάσταση τους σε χώρες με λιγότερο πολύπλοκους νόμους (Horpe et al., 2017). Συγκεκριμένα, φαίνεται πως η πολυπλοκότητα επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι έχουν μικρότερη ικανότητα να ανταποκριθούν στους πολύπλοκους φορολογικούς κανονισμούς συγκριτικά με τις πολυεθνικές εταιρείες (Freudenberg et al., 2012).

Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η ερευνήτρια Isa K. (2014) σε μελέτη της σχετικά με τις φορολογικές δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες κατά την συμμόρφωση τους με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε υπό την μορφή οκτώ συνεντεύξεων σε ομάδες εστίασης, στην οποία συμμετείχαν εξήντα εταιρικοί φορολογικοί ελεγκτές. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι οι κυριότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φορολογικοί επαγγελματίες επιχειρήσεων, οφείλονται σε τρεις παράγοντες της φορολογικής πολυπλοκότητας, όπως: α) ο υπολογισμός του φόρου, β) η τήρηση λογιστικών αρχείων και γ) η ασάφεια του φορολογικού νόμου. Ειδικότερα, ο υπολογισμός του φόρου και η τήρηση των αρχείων φαίνεται, να δυσκολεύει περισσότερο τις μικρότερες επιχειρήσεις. Αντίθετα, οι μεγάλες εταιρείες έρχονται συχνά αντιμέτωπες με την περίπλοκη φορολογική νομοθεσία και είναι πιο πιθανό, να προβούν σε λάθη στις φορολογικές τους δηλώσεις εξαιτίας της ασάφειας του νόμου και όχι λόγω εσκεμμένης προσπάθειας μη συμμόρφωσης (Lazos G., 2016).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα υψηλά επίπεδα φορολογικής πολυπλοκότητας οδηγούν σε τρεις τύπους δυσκολιών για τους φοροτεχνικούς, φορολογικούς συμβούλους και επαγγελματίες του κλάδου. Συγκεκριμένα: 1) οι φορολογικοί επαγγελματίες είναι πιθανότερο, να υποπέσουν σε παραλείψεις ή λάθη αναφορικά με φορολογικά θέματα, 2) η φορολογική τους ενημέρωση απαιτεί περισσότερο χρόνο από πλευράς τους και 3) η

ασάφεια και τα κενά των φορολογικών νόμων τους δίνουν την ευκαιρία εκμετάλλευσης τους προς όφελος των φορολογούμενων (McKerchar, 2005).

Οι Borrego et al. (2016) σε προσπάθεια τους να μετρήσουν την φορολογική πολυπλοκότητα από την σκοπιά των επαγγελματιών φοροτεχνικών και να αναλύσουν τη σχέση της με την φορολογική μη συμμόρφωση, προχώρησαν σε έρευνα με μορφή ερωτηματολογίων, που αφορούσε αποκλειστικά φορολογικούς επαγγελματίες της Πορτογαλίας. Κατάφεραν, να συλλέξουν ένα δείγμα 994 ερωτηματολογίων καταλήγοντας στα παρακάτω συμπεράσματα. Σύμφωνα με τους επαγγελματίες οι κυριότεροι παράγοντες της φορολογικής πολυπλοκότητας οφείλονται στη φορολογική νομοθεσία. Ειδικότερα, η αστάθεια, η διασπορά των φορολογικών νόμων, η χρονοβόρα προετοιμασία των λογιστικών πληροφοριών για σκοπούς φορολογίας, οι μεταβατικές ρυθμίσεις και η ασάφεια του φορολογικού κώδικα θεωρήθηκαν οι πέντε σημαντικότερες αιτίες. Στη συνέχεια, ομαδοποιώντας δεκατέσσερις καθοριστικούς παράγοντες μέσω της τεχνικής ανάλυσης PCA, διαχώρισαν την φορολογική πολυπλοκότητα σε τρεις διαστάσεις – δείκτες. Αυτοί είναι: i) ο Δείκτης νομοθετικής πολυπλοκότητας του φόρου, ii) ο Δείκτης πολυπλοκότητας φορολογικής συμμόρφωσης στο πλαίσιο των φορολογικών επαγγελματιών και iii) ο Δείκτης πολυπλοκότητας φορολογικής συμμόρφωσης στο πλαίσιο της φορολογικής διοίκησης. Ένα άλλο συμπέρασμα της έρευνας αξιολογεί την φορολογική πολυπλοκότητα, ειδικά στη νομοθετική της διάσταση, ως ένα κρίσιμο πρόβλημα που αυξάνει την τάση των φορολογικών επαγγελματιών σε φορολογική επιθετικότητα και σε ακούσια φορολογική μη συμμόρφωση.

Η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και οι συνεχείς τροποποιήσεις των νόμων υποδεικνύουν αφενός αστάθεια του φορολογικού συστήματος και αφετέρου συνεχή προσπάθεια διασφάλισης από την πλευρά των φορολογικών αρχών πως οι φορολογούμενοι ανταποκρίνονται στις φορολογικές διατάξεις και τις υποχρεώσεις τους (Morar I., 2015). Σύμφωνα με τους Andreoni et al. (1998), η περίπλοκη φύση της φορολογικής νομοθεσίας μπορεί, να δυσκολέψει τους ελεγκτές και τα φορολογικά δικαστήρια, να λάβουν αποφάσεις για υποθέσεις, που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία τους. Σημειώνουν επίσης, ότι οι ελεγκτές μπορεί να μην έχουν πάντα επαρκείς φορολογικές γνώσεις με αποτέλεσμα να οδηγούνται συχνά σε εσφαλμένη επιβολή του νόμου. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να αποτελέσει αιτία ορισμένοι από τους μη συμμορφωμένους φορολογούμενους να αποφύγουν την τιμωρία και να τιμωρηθούν άδικα νομοταγείς φορολογούμενοι (Lazos G.,2016). Η διαπίστωση ότι το φορολογικό σύστημα, επιβάλλεται συχνά με τυχαίο τρόπο και η φορολογική δικαιοσύνη δεν εφαρμόζεται

δίκαια και ορθά, λόγω της υπερβολικής γραφειοκρατίας του φορολογικού συστήματος, αποτελούν λόγους που συμβάλλουν στην αύξηση της αίσθησης αδικίας των φορολογούμενων. Αυτό, με τη σειρά του οδηγεί σε μείωση της εθελοντικής φορολογικής συμμόρφωσής τους (Lazos G., 2016).

Ένας άλλος τομέας της φορολογικής πολυπλοκότητας είναι η πολυπλοκότητα του φορολογικού πλαισίου, η οποία προκύπτει από τα χαρακτηριστικά ενός φορολογικού συστήματος, αλλά και από τις νομοθετικές και διοικητικές διαδικασίες μιας χώρας (Horpe et al., 2019). Η φορολογική πολυπλοκότητα παγκοσμίως επηρεάζεται τόσο από την πολυπλοκότητα των κανονισμών μεταβιβαστικής τιμολόγησης στον φορολογικό κώδικα όσο και από την πολυπλοκότητα των φορολογικών ελέγχων στο φορολογικό πλαίσιο (Horpe et al., 2019). Η πολυπλοκότητα των κανονισμών ενδοομιλικής τιμολόγησης οφείλεται στις απαιτήσεις τεκμηρίωσής τους, αλλά και στη δυσκολία που τους διακρίνει ως προς την ερμηνεία και τη σαφήνειά τους. Η ασυνέπεια των εφοριακών υπαλλήλων ως προς τις αποφάσεις τους και οι μακρές παραγραφές συμβάλλουν στην πολυπλοκότητα των φορολογικών ελέγχων (Horpe et al., 2019). Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, η συχνότητα των τροποποιήσεων και οι ιδιαίτερες πτυχές της διαδικασίας φορολογικού ελέγχου οδηγούν τους φορολογούμενους σε αβεβαιότητα όσον αφορά τις υποχρεώσεις τους.

Ο Shahroodi S. (2010) σε προσπάθεια του να αποτυπώσει την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος στο Ιράν, μελέτησε απόψεις φορολογικών εμπειρογνώμων πάνω σε ορισμένους παράγοντες, που επηρεάζουν το επίπεδο αποδοτικότητας του φορολογικού συστήματος. Η φορολογική νομοθεσία, τα φορολογικά και δικαστικά πρόστιμα, αλλά και οι περιττές γραφειοκρατικές διαδικασίες της δημόσιας διοίκησης φαίνεται, να επιδρούν αρνητικά στην αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος. Αντιθέτως, η αξιοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων αλλά και η εκπαίδευση τόσο των απλών φορολογούμενων όσο και των διοικητικών υπαλλήλων πάνω στη φορολογία αποτελούν παράγοντες βελτίωσης της απόδοσης του φορολογικού συστήματος.

Η απλότητα, η αποτελεσματική διαχείριση ενός φορολογικού συστήματος και η διαφάνεια είναι τρεις έννοιες, που συνδέονται στενά μεταξύ τους. Αντίθετα, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και συγκεκριμένα η έλλειψη συνέπειας ως προς την εφαρμογή του νόμου, διεγείρει αμφιβολίες σχετικά με την αξιοπιστία του και μπορεί να οδηγήσει σε έλλειψη διαφάνειας (Holtzman, 2007). Φαινόμενα όπως, η γραφειοκρατία και η διαφθορά, αποτελούν ανασταλτικούς

παράγοντες της οικονομικής ανάπτυξης στις περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, οδηγώντας σταθερά στην πολυπλοκότητα (Paraconstantinou et al., 2013). Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μελέτη του Vousina G.(2017), η οποία στηρίχθηκε σε εμπειρικά δεδομένα και αναλύει δύο σημαντικά προβλήματα, που αντιμετωπίζει η Ελλάδα στην οικονομία της, τη φοροδιαφυγή και την παραοικονομία. Συγκεκριμένα, τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς στη χώρα μας, η έλλειψη φορολογικής ενημερότητας, η αναποτελεσματική δομή και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οδηγούν αναπόφευκτα σε φαινόμενα φοροδιαφυγής και παραοικονομίας. Η διαφθορά και η παραοικονομία στην Ελλάδα συνδέονται στενά και είναι αποτέλεσμα των υψηλών φορολογικών συντελεστών της χώρας, της ανεπάρκειας του δημόσιου τομέα και της πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος. Τα φαινόμενα αυτά με την σειρά τους οδηγούν σε αύξηση του διοικητικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης (Katsios S., 2006).

Επομένως, το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πολύπλοκου φορολογικού συστήματος. Η πολυπλοκότητα που συναντάται στον ελληνικό φορολογικό κώδικα μπορεί, να γίνει εύκολα αντιληπτή, εάν παραθέσουμε το σύνολο των νόμων, που εφαρμόζονται ετησίως, τις ειδικές ρυθμίσεις, τα διατάγματα, τις εγκυκλίους και τους επιπλέον νόμους που περιλαμβάνουν φορολογικές ρυθμίσεις (Tatsos N.,2001). Η πολυνομία δεν αποτελεί ένα πρόσφατο φαινόμενο του ελληνικού συστήματος. Η Ελλάδα, βάσει στοιχείων της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών (όπως αναφέρεται και στο άρθρο του Lazos G.,2016), έχει εγκρίνει 250 φορολογικούς νόμους τα τελευταία 40 χρόνια, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν εγκρίνει μόνο 10 τα τελευταία 240 χρόνια. Σύμφωνα με τον Tatsos N. (2001), το ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών εξέδιδε κατά μέσο όρο τρεις φορολογικούς νόμους ετησίως από το 1980 έως το 1998 και κατά μέσο όρο 44 φορολογικές αποφάσεις ετησίως από το 1995 έως το 1999. Επιπλέον, σύμφωνα με τη μελέτη των Ραπάνος και Καπλάνογλου (2014) και στοιχεία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Υπουργείο Οικονομικών εξέδωσε 20 φορολογικούς νόμους από το 2010 έως το 2013, ενώ για την ίδια περίοδο το ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών εξέδωσε 277 εγκυκλίους για το 2010, 457 για το 2011, 513 για το 2012 και 695 για τους πρώτους 10 μήνες του 2013 (Lazos G.,2016).

Το νομοθετικό και πολιτικό περιβάλλον της Ελλάδας είναι πολύπλοκο και διαρκώς μεταβαλλόμενο, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την είσπραξη των δημοσίων εσόδων και επιδεινώνει τα φαινόμενα φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Όπως υποστηρίζει και

η έρευνα της Διανέοσις (2016), η φορολογική πολυπλοκότητα αποτελεί ένα σημαντικό λόγο για την επικράτηση της φοροδιαφυγής στην χώρα μας.

Η έλλειψη προσοχής με την οποία συχνά προετοιμάζονται οι φορολογικοί νόμοι και η έλλειψη διαβούλευσης με κοινωνικές ομάδες για την πρόβλεψη των επιπτώσεων των νόμων στην οικονομία και την κοινωνία, οδηγεί σε μεγαλύτερη φοροδιαφυγή. Τα σκόπιμα κενά που εντοπίζονται συχνά στη νομοθεσία, με αποτέλεσμα αδικαιολόγητες φορολογικές απαλλαγές και μειώσεις για ορισμένες ομάδες πολιτών μετά από πολιτικές πιέσεις και ειδικά συμφέροντα, διαβρώνουν την εμπιστοσύνη του κοινού στο κράτος, αποδυναμώνουν τους θεσμούς και ενθαρρύνουν τη φοροδιαφυγή (Μαυρίδου Α.,2022).

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2018), η μεγάλη πληθώρα ερμηνευτικών εγκυκλίων από τη φορολογική διοίκηση, απλώς χρησιμεύουν για να μπερδέψουν περαιτέρω την ήδη δαιδαλώδη ελληνική φορολογική νομοθεσία. Η συνεχής αναθεώρηση και τροποποίηση της φορολογικής νομοθεσίας σε συνδυασμό με την εισαγωγή ειδικών διατάξεων ή απαλλαγών δημιουργεί σύγχυση και αποτελεί γόνιμο έδαφος για πιθανή παρερμηνεία της.

Οι Karagiorgos et al. (2022) σε έρευνα τους που διεξήχθη υπό μορφή ερωτηματολογίων προσπάθησαν, να διερευνήσουν την αντιληπτή φορολογική πολυπλοκότητα στη χώρα μας τόσο από την πλευρά των φορολογούμενων όσο και από την πλευρά των φορολογικών αρχών. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι τα κύρια αίτια της πολυπλοκότητας οφείλονται στη διάρθρωση της νομοθεσίας, στην πολιτική αστάθεια και τον κεντρικό σχεδιασμό. Μέσω της παραγοντικής ανάλυσης δεδομένων εντοπίστηκαν παράγοντες, όπως η αναποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και η εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας που οδηγούν σε ακόμα μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Αντιθέτως, η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων και η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος σύμφωνα με τις επιταγές της τεχνολογίας αποτελούν παράγοντες, που οδηγούν στην απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών και στην ενίσχυση της φορολογικής ευαισθητοποίησης των πολιτών.

2.4 Το κόστος της Πολυπλοκότητας: Φορολογική Συμμόρφωση

Η φορολογική συμμόρφωση παίζει σημαντικό ρόλο στη συλλογή εσόδων και στην ικανότητα της κυβέρνησης, να πετύχει τους δημοσιονομικούς και κοινωνικούς στόχους της. Για το λόγο αυτό αποτελεί έναν τομέα, που απασχολεί συνεχώς τις φορολογικές αρχές, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και την κοινωνία γενικότερα. Η

παγκοσμιοποίηση των αγορών και η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των εμπορικών συναλλαγών έχει οδηγήσει σε πιο περίτεχνους μηχανισμούς φοροδιαφυγής. Για την αντιμετώπιση τους οι φορολογικές αρχές έχουν καταφύγει σε πιο πολύπλοκους κανονισμούς, που θα αποτελούν φραγμό κατά της φορολογικής μη συμμόρφωσης. Συχνά η ίδια φορολογική πολυπλοκότητα που έχει δημιουργηθεί με σκοπό, να αποτρέψει τις φορολογικές απάτες, τη φοροδιαφυγή και την αποφυγή των φορολογούμενων να πληρώσουν τους φόρους, γίνεται το εναρκτήριο έναυσμα για φορολογική μη συμμόρφωση εξαιτίας των κενών και των ασαφειών της. Δημιουργείται επομένως ένας φαύλος κύκλος, στον οποίο οι έννοιες φορολογική πολυπλοκότητα και φορολογική μη συμμόρφωση παρουσιάζονται ως αίτιο – αποτέλεσμα (Borrego et al., 2016).

Έχει διαπιστωθεί, ότι ένα πιο περίπλοκο φορολογικό σύστημα, είναι πιο πιθανό, να οδηγήσει σε μη συμμόρφωση των φορολογούμενων. Οι Cox & Eger (2006) εξέτασαν τη σχέση μεταξύ του διαδικαστικού συστήματος φορολογικής διοίκησης και των χαρακτηριστικών του υπευθύνου λήψης αποφάσεων στην απόφαση συμμόρφωσης με τον φορολογικό κώδικα. Διαπίστωσαν, πως η διαδικαστική πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, επιδρά θετικά στην αύξηση της φορολογικής μη συμμόρφωσης.

Οι Hamid et al. (2022) σε έρευνα τους εξέτασαν τις αντιλήψεις σχετικά με την φορολογική ευαισθητοποίηση, την φορολογική εκπαίδευση και την φορολογική πολυπλοκότητα από την σκοπιά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από ερωτηματολόγια, που διανεμήθηκαν σε ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω τηλεφώνου ή μέσω email. Έλαβαν 140 απαντήσεις, οι οποίες, αναλύθηκαν με την μέθοδο των τεταρτημόριων με σκοπό την εντόπιση πλεονεκτημάτων και αδυναμιών ως προς την αξιολόγηση ικανοποίησης των φορολογούμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων φαίνεται, να έχουν χαμηλή φορολογική ευαισθητοποίηση. Συγκεκριμένα, αντιλαμβάνονται τον φόρο ως επιβάρυνση που μειώνει το εισόδημα τους και την αγοραστική τους δύναμη και για το λόγο αυτό η πληρωμή του δεν αποτελεί προτεραιότητά τους. Όσον αφορά το επίπεδο της φορολογικής τους εκπαίδευσης αποδείχτηκε ότι παρόλο που οι περισσότεροι συμμετέχοντες είχαν λάβει τριτοβάθμια εκπαίδευση, το επίπεδο των φορολογικών τους γνώσεων ήταν ανεπαρκές. Επομένως, το ζήτημα της φορολογικής εκπαίδευσης κρίνεται μείζονος σημασίας. Η έρευνα έδειξε επίσης, ότι η πολυπλοκότητα των φορολογικών διαδικασιών και η ασάφεια της φορολογικής νομοθεσίας επηρεάζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην διαχείριση των

φορολογικών τους υποθέσεων και κατά συνέπεια επηρεάζει και τη φορολογική τους συμμόρφωση.

Το επίπεδο φορολογικών γνώσεων των φορολογούμενων μπορεί, να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη συμμόρφωσή τους και ειδικά σε θέματα που τους προκαλούν σύγχυση, όπως η φορολογική πολυπλοκότητα. Ο ερευνητής Saad N.(2014) σε προσπάθεια του να μελετήσει το επίπεδο της φορολογικής γνώσης υπό την οπτική γωνία των φορολογούμενων, την αντιληπτή πολυπλοκότητα του συστήματος φορολογίας εισοδήματος και τους λόγους μη φορολογικής τους συμμόρφωσης, διεξήγαγε έρευνα με άντληση δεδομένων μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων. Έλαβε τριάντα απαντήσεις στο σύνολο, οι οποίες στηρίχθηκαν στην πραγματική εμπειρία των φορολογούμενων ως προς την αντιμετώπιση της φορολογίας εισοδήματος. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι οι φορολογούμενοι έχουν ανεπάρκεια γνώσης του συστήματος φορολογίας εισοδήματος ως προς την τεχνική πτυχή του και θεωρούν το φορολογικό σύστημα από την φύση του πολύπλοκο. Η αρνητική τους αντίληψη για την πολυπλοκότητα του εν λόγω φορολογικού συστήματος, αλλά και η τεράστια γραφειοκρατία που είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση των φορολογικών τους υποχρεώσεων, ωθεί τους φορολογούμενους σε ακούσια ή εσκεμμένη μη συμμόρφωση. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το χαμηλό επίπεδο των φορολογικών τους γνώσεων, ενδεχομένως να αποτελέσει την αιτία για πιθανή ανακρίβεια στις φορολογικές δηλώσεις των φορολογούμενων. Επομένως, η ενίσχυση των φορολογικών γνώσεων των πολιτών είναι ένας από τους τρόπους διασφάλισης της φορολογικής συμμόρφωσης (Loo et al.,2008).

Αντίστοιχα, οι Lois et al. (2019) επιχείρησαν να μελετήσουν, πώς αντιλαμβάνονται οι πολίτες τη φορολογική συμμόρφωση και ποιοι παράγοντες θα μπορούσαν, να επηρεάσουν τη συμπεριφορά τους, που σχετίζεται με τη φορολογία. Επιβεβαιώνουν πως παράγοντες, όπως η ικανότητα των φορολογικών διοικητικών υπαλλήλων, αλλά και η δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος επιδρούν θετικά στη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών. Ειδικότερα, η αντίληψη ενός δίκαιου φορολογικού συστήματος χτίζει σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και της φορολογικής διοίκησης και οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα εθελοντικής συμμόρφωσης. Αντιθέτως, η αντίληψη ότι οι διοικητικοί υπάλληλοι στερούνται ακεραιότητας και εντιμότητας, επηρεάζει αρνητικά τη συνεργασία των πολιτών με τις φορολογικές αρχές.

Το επιπλέον κόστος που βαρύνει τους φορολογούμενους για τη συμμόρφωση τους με τις φορολογικές απαιτήσεις πέρα από τις φορολογικές του υποχρεώσεις, ονομάζεται κόστος συμμόρφωσης (Sandford et al., 1989). Πολλές μελέτες έχουν καταλήξει στο

συμπέρασμα, ότι η φορολογική πολυπλοκότητα οδηγεί σε αύξηση του κόστους συμμόρφωσης. Επιπλέον, η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τα φορολογικά συστήματα και τις φορολογικές διοικήσεις, φαίνεται να διευκολύνει τη διαφθορά στις φορολογικές αρχές και τη φορολογική μη συμμόρφωση στους φορολογούμενους. Τα τελευταία χρόνια η διαφθορά και η φοροδιαφυγή έχουν αυξηθεί αρκετά σε πολλές χώρες. Ο μελετητής Tanzi V. (2017) σε μια προσπάθεια του να διερευνήσει τους δεσμούς, που συνδέουν τη διαφθορά και τη φοροδιαφυγή με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η φορολογική πολυπλοκότητα ως προς την νομοθετική της διάσταση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα τους. Τα φορολογικά συστήματα πολλών χωρών έχουν γίνει εξαιρετικά πολύπλοκα και ο όγκος των φορολογικών νόμων έχει αυξηθεί καθιστώντας δύσκολη την ερμηνεία τους. Για το λόγο αυτό πολλοί φορολογούμενοι προτιμούν, να απευθύνονται σε φορολογικούς συμβούλους για την προετοιμασία των φορολογικών τους δηλώσεων αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το κόστος συμμόρφωσής τους.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η έρευνα του μελετητή Richardson (2006) σε προσπάθεια του να διερευνήσει, τους βασικότερους και καθοριστικούς παράγοντες που οδηγούν στη φοροδιαφυγή. Η έρευνα στηρίχθηκε σε δεδομένα από 45 χώρες, λαμβάνοντας υπόψη τόσο οικονομικούς όσο και μη οικονομικούς παράγοντες. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω της μεθόδου παλινδρόμησης OLS και οδήγησε στο βασικό συμπέρασμα, πως οι παράγοντες που έχουν καθοριστικό και ισχυρότερο αντίκτυπο στη φοροδιαφυγή, είναι μη οικονομικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, η φορολογική πολυπλοκότητα συσχετίζεται θετικά με τη φοροδιαφυγή και αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα της. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν χαμηλότερα επίπεδα φοροδιαφυγής μεταξύ των χωρών, όταν τα επίπεδα πολυπλοκότητας είναι χαμηλά σε συνδυασμό με αντίστοιχα υψηλά επίπεδα γενικής εκπαίδευσης, πηγών εισοδήματος, δικαιοσύνης και φορολογικού ηθικού.

Το γεγονός ότι η φορολογική πολυπλοκότητα επηρεάζει κατά αρνητικό τρόπο την φορολογική συμμόρφωση, έχει επισημανθεί και σε έκθεση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, 2018). Συγκεκριμένα, η πολυπλοκότητα παρουσιάζεται ως ένας αποθαρρυντικός παράγοντας για τη συμμετοχή των φορολογούμενων στην επίσημη οικονομία μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη φορολογική τους συμμόρφωση. Επίσης ο ΟΟΣΑ (2018) κρίνει, ότι η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου, να βελτιωθεί η φορολογική συμμόρφωση και έχει προτείνει μια σειρά μέτρων για την επίτευξή της. Αυτά

περιλαμβάνουν στοχευμένους φορολογικούς ελέγχους, αύξηση των κινήτρων για εθελοντική φορολογική συμμόρφωση και αύξηση της χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών. Η βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης βασίζεται στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης του κοινού στη φορολογική διοίκηση. Έχει επίσης προταθεί πολλές φορές από τον οργανισμό τόσο η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας όσο και η ενδυνάμωση της φορολογικής διοίκησης (ΟΟΣΑ, 2018).

2.5 Φορολογική Απλοποίηση

Ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση ενός ιδανικού φορολογικού συστήματος στηρίζονται σε τρία κοινώς αποδεκτά βασικά κριτήρια, όπως είναι η απλότητα, η δικαιοσύνη και η αποτελεσματικότητα (Lazos G., 2016). Η φορολογική απλοποίηση αποτελεί τον καθρέπτη της φορολογικής πολυπλοκότητας. Το γεγονός ότι η πολυπλοκότητα είναι δύσκολο, να καθοριστεί ή να μετρηθεί ως έννοια, αποτελεί αντίστοιχα εμπόδιο στον καθορισμό της έννοιας και μέτρησης της φορολογικής απλοποίησης (Morris D., 2012).

Οι μελετητές Tran-Nam B. & Evans C. (2014) υποστήριξαν ότι η απλοποίηση ενός φορολογικού συστήματος θα μπορούσε να επιτευχθεί ακολουθώντας τα παρακάτω βήματα:

- απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας ως προς το περιεχόμενο της και το εννοιολογικό της επίπεδο
- βελτίωση της φορολογικής νομοθεσίας και του φορολογικού συστήματος ως προς την έκφραση / σαφήνεια και τη διάρθρωσή τους
- μείωση του φόρτου των φορολογικών διοικητικών απαιτήσεων
- μείωση του λειτουργικού κόστους του φορολογικού κώδικα και συστήματος.

Σύμφωνα με τους Jackson & Milliron (1986), ένα απλοποιημένο φορολογικό σύστημα αντανakλά τη μείωση της φορολογικής πολυπλοκότητας και αποτελεί έναν από τους παράγοντες, που επηρεάζουν τη φορολογική συμμόρφωση. Συγκεκριμένα, ένα απλό φορολογικό σύστημα που διέπεται από προβλέψιμους και σαφώς διατυπωμένους κανόνες μπορεί, να οδηγήσει σε αύξηση της φορολογικής συμμόρφωσης (McKerchar, 2002). Στο παρελθόν υπήρξαν αρκετές προσπάθειες κυβερνήσεων, να μειώσουν το κόστος συμμόρφωσης λαμβάνοντας μέτρα, όπως η επιβολή ενός ενιαίου φορολογικού συντελεστή ή η απλοποίηση των φορολογικών δηλώσεων. Ωστόσο, τα αποτελέσματα

έδειξαν πως τα μέτρα αυτά, εντείνουν ακόμα περισσότερο το πρόβλημα της φορολογικής πολυπλοκότητας, αντί να το μειώνουν (Tran-Nam B. & Evans C., 2014).

Οι ερευνητές Budak et al. (2016) εξέτασαν τις προσπάθειες απλοποίησης της φορολογίας σε χώρες, όπως η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Τουρκία. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι οι συγκεκριμένες προσπάθειες δεν είχαν την επιθυμητή πρόοδο. Κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι εάν ληφθεί υπόψη η πολυπλοκότητα του περιβάλλοντος, στο οποίο λειτουργεί ένα φορολογικό σύστημα ενδεχομένως, να λάβουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα δηλαδή να επιτευχθεί η σωστή αναλογία απλοποίησης και αποτελεσματικότητας της φορολογίας. Ωστόσο, η ισορροπία αυτή ενδέχεται να διαφέρει από χώρα σε χώρα και να επηρεάζεται από την πάροδο του χρόνου.

Σύμφωνα με την McKerchar (2005) σε έρευνα που πραγματοποίησε μεταξύ φορολογικών υπαλλήλων της Αυστραλίας, σημείωσε, ότι οι φορολογικοί επαγγελματίες προτιμούν ένα απλοποιημένο φορολογικό νόμο με λιγότερες ρυθμιστικές αλλαγές. Τόνισε επίσης την δυσαρέσκεια τους απέναντι στη συνεχώς αυξανόμενη πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας. Ταυτόχρονα, ο Παγκόσμιος Φορέας Επαγγελματιών Λογιστών - ACCA (Piper J., 2013) αναφέρει, πως η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα αποφέρει αρκετά οφέλη, όπως η μείωση του διοικητικού κόστους, η αύξηση της υπευθυνότητας ως απόρροια της μεγαλύτερης σαφήνειας και διαφάνειας, αλλά και η διατήρηση σταθερότητας.

Η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος στην χώρα μας, είναι αναγκαίο, να στοχεύει στην απλούστευση του ρυθμιστικού πλαισίου, ώστε να αντιμετωπιστούν φαινόμενα διαφθοράς και παραοικονομίας (Katsios S., 2006). Ο περιορισμός της πολυπλοκότητας σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη υγιούς επιχειρηματικότητας, το άνοιγμα της οικονομίας και την προσέλκυση επενδύσεων, που αποτελούν σημαντικούς παράγοντες μετασχηματισμού και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας (Lazos G., 2016).

Κεφάλαιο 3^ο: Πληροφοριακά Συστήματα & Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε τη χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων, ως ένα μέσο που μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των υπηρεσιών δημόσιας διοίκησης και κατ' επέκταση στην αποτελεσματικότητα και απλοποίηση του φορολογικού συστήματος. Στη συνέχεια, θα πραγματοποιήσουμε μια μικρή αναφορά στις προσπάθειες ψηφιακού μετασχηματισμού της δημόσιας διοίκησης, που έχουν θέσει ως στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη και την επανάκτηση της εμπιστοσύνης του έναντι του κρατικού μηχανισμού.

3.1 Η χρησιμότητα των Πληροφοριακών συστημάτων στη Φορολογία

Ένας κοινά αποδεκτός ορισμός των πληροφοριακών συστημάτων είναι η παραδοχή τους ως συστήματα που συλλέγουν, αποθηκεύουν και επεξεργάζονται δεδομένα με σκοπό την παροχή πληροφοριών, τη δημιουργία ψηφιακών προϊόντων και τη διάδοση της γνώσης υποστηρίζοντας καταλυτικά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τα πληροφοριακά συστήματα διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων και άλλων οργανισμών. Επιτρέπουν στους οργανισμούς, να αλληλεπιδρούν με τους πελάτες και τους προμηθευτές τους και να παραμένουν ανταγωνιστικοί στην αγορά (Zwass V.,2022).

Ο αντίκτυπος της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) είναι εμφανής στην καθημερινή ζωή των πολιτών αλλά και στις καθημερινές υπηρεσίες του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Η τεχνολογία και τα πληροφοριακά συστήματα βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των διαδικασιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αλλάζοντας τον τρόπο, με τον οποίο οι οργανισμοί δομούνται, στελεχώνονται και ρυθμίζονται. Τα πληροφοριακά συστήματα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα σε περιβάλλοντα, όπου υπάρχει μεγάλος όγκος δεδομένων, ο οποίος πρέπει να αναλυθεί με ακρίβεια. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου περιβάλλοντος στο δημόσιο τομέα αποτελεί η φορολογία, όπου τα συστήματα πληροφοριών συλλέγουν δεδομένα από διάφορες πηγές και θα πρέπει να είναι φιλικά προς το χρήστη, ενώ παράλληλα θα πρέπει να είναι και αξιόπιστα (Dečman M. & Klun M., 2017).

Είναι ευρέως αποδεκτό, ότι ο σχεδιασμός και η ανάλυση ενός πληροφοριακού συστήματος αποτελούν από τις πιο δύσκολες και σημαντικές πτυχές της ανάπτυξης των πληροφοριακών συστημάτων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους φορολογικούς ιστότοπους,

οι οποίοι είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα απαιτητικού πληροφοριακού συστήματος και ένα ισχυρό εργαλείο για τον εκσυγχρονισμό των κυβερνήσεων. Οι καλά σχεδιασμένοι ιστότοποι μπορούν, να παρέχουν μια ισχυρή πλατφόρμα για την παροχή ενός ευρέος φάσματος φορολογικών υπηρεσιών στο διαδίκτυο. Οι πρωτοβουλίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στοχεύουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κρατικών υπηρεσιών, στην παροχή ταχύτερων συναλλαγών, στη βελτίωση της λογοδοσίας και στη δημιουργία νέων υπηρεσιών. Μέχρι στιγμής ωστόσο δεν υπάρχουν αρκετές ενδείξεις, ότι η ηλεκτρονική διακυβέρνηση στην Ελλάδα συνέβαλε στην αύξηση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την κυβέρνηση. Για να μετατραπεί το κοινό σε κοινό έμπιστων πολιτών, θα χρειαστούν σημαντικές βελτιώσεις στις κυβερνητικές επιδόσεις και στοιχεία που να αποδεικνύουν, ότι η τεχνολογία είναι υπεύθυνη για τη βελτίωση αυτή (Economides A. & Terzis V., 2008).

Η χρήση πληροφοριακών συστημάτων στη φορολογική διοίκηση έχει αποδειχθεί, ότι έχει πολλά πλεονεκτήματα (Jiménez et al., 2013). Συγκεκριμένα:

- παρέχουν υποστήριξη, αυτοματοποίηση, διαχείριση ροής εργασιών και διαχείριση εξουσιοδοτήσεων σε λειτουργίες φορολογικής διοίκησης
- παρέχουν ενημέρωση, εκπαίδευση και στήριξη στους φορολογούμενους και διευκολύνουν τη συμμόρφωση
- αναπτύσσουν διαδικασίες βάσει κινδύνου για τον εντοπισμό και την αποτροπή της μη συμμόρφωσης
- διευκολύνουν τη συλλογή και τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τις επιδόσεις στο προσωπικό και τη διοίκηση.

Τα πληροφοριακά συστήματα αποτελούν βασικό συστατικό της μετάβασης σε ένα ψηφιακό φορολογικό σύστημα και η χρήση τους έχει αποδειχθεί, ότι έχει μια σειρά από οφέλη στο φορολογικό σύστημα του δημόσιου τομέα. Αυτά περιλαμβάνουν αυξημένη αποτελεσματικότητα στη φορολογική διοίκηση αλλά και μειωμένα γενικά έξοδα τόσο για τις κρατικές υπηρεσίες, που είναι υπεύθυνες για τη συλλογή φόρων, όσο και για τον υπολογισμό της φορολογικής υποχρέωσης από τη χρήση ηλεκτρονικών αρχείων για τους πολίτες (Sadiq,2021).

Οι Dečman M. & Klun M. (2015) σε μελέτη τους θέλησαν, να εξετάσουν τον αντίκτυπο, που έχει η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων στη διαδικασία είσπραξης των φόρων στηριζόμενοι στις απόψεις των χρηστών ηλεκτρονικού πληροφοριακού συστήματος φορολογίας στη Σλοβενία. Η έρευνα διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου, που στάλθηκε ηλεκτρονικά και λήφθηκαν 74 απαντήσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι η

εισαγωγή νέων πληροφοριακών συστημάτων στη φορολογία ή η αναβάθμιση των υφιστάμενων επιβραδύνουν σε πρώτη φάση την είσπραξη των φόρων, αλλά την βελτιώνουν σημαντικά μακροπρόθεσμα. Το επίπεδο εκπαίδευσης των χρηστών κρίθηκε ανεπαρκές και προτάθηκε η συνεχόμενη και προγραμματισμένη κατάρτιση αυτών με στόχο την γρήγορη εξοικείωση τους με τα πληροφοριακά συστήματα φορολογίας. Παρόλα αυτά, η γενικότερη αντίληψη των χρηστών αναγνωρίζει την χρήση των πληροφοριακών συστημάτων ως ένα σημαντικό εργαλείο διασφάλισης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης. Στη μελέτη του Shahroodi (2010) που αναφέραμε και στο Κεφάλαιο 2, το 80% των φορολογικών εμπειρογνομόνων που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα, αναγνωρίζουν επίσης την χρήση των πληροφοριακών συστημάτων ως έναν σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος.

Η συνεχής πρόοδος της τεχνολογίας οδηγεί σε υψηλότερες προσδοκίες και ανάγκες εκπαίδευσης για τους χρήστες. Ο δημόσιος τομέας πρέπει να επικεντρωθεί στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) αλλά και στην εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων, με σκοπό την επίτευξη αποτελεσματικότερης χρήσης τους. Το επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των δημοσίων υπαλλήλων είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή νέων συστημάτων και τη μεγιστοποίηση των ωφελειών τους. Για παράδειγμα, οι υπάλληλοι της εφορίας πρέπει, να εκπαιδευτούν στη χρήση της νέας τεχνολογίας ώστε να μπορούν να εκτελούν αποτελεσματικότερα τα καθήκοντά τους. Καθώς η φύση των κυβερνητικών λειτουργιών αλλάζει, θα είναι απαραίτητες οι συνεχείς επενδύσεις σε κατάρτιση και εμπειρογνομοσύνη προκειμένου να διασφαλιστεί, πως οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι σε θέση να συμβαδίζουν με τις απαιτήσεις της νέας τεχνολογίας (Terpsiadou M. & Economides A., 2009).

Σύμφωνα με το άρθρο του Walker D. (2022) η τεχνολογία μπορεί, να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων φορολογικής πολυπλοκότητας και αδιαφάνειας. Υποστηρίζει, ότι η ενσωμάτωση ψηφιακού λογισμικού και η χρήση πληροφοριακών συστημάτων στο φορολογικό σχεδιασμό μπορεί, να βοηθήσει στην αποκατάσταση της λειτουργικής διαφάνειας του φορολογικού κώδικα, στη διευκόλυνση των φορολογούμενων να κατανοήσουν τις φορολογικές συνέπειες των αποφάσεών τους, καθώς και να συμβάλει στη βελτίωση της φορολογικής τους συμμόρφωσης. Ομοίως, οι ηλεκτρονικές χρηματοοικονομικές συναλλαγές, οι νέες καινοτομίες στο λογισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών και η αυξανόμενη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων

βοηθούν στην ευκολότερη διαχείριση του φορολογικού κώδικα σύμφωνα με τον Holtzman (2007).

Η χρήση νέων τεχνολογιών συμβάλλει επίσης στην αυξημένη φορολογική συμμόρφωση. Η επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών είχε θετικό αντίκτυπο στην αύξηση των εσόδων από τον ΦΠΑ. Η περαιτέρω επέκταση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης και της ηλεκτρονικής αποθήκευσης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα επιτρέψει τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των αλυσίδων αξίας (IOBE,2018).

Οι Le Huyen et al. (2021) σε μελέτη τους αναλύουν τους παράγοντες, που επηρεάζουν την ηλεκτρονική συμμόρφωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο Βιετνάμ. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε υπό την μορφή ερωτηματολογίων και συμμετείχαν 402 μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν, πως οι παράγοντες με τις σημαντικότερες επιπτώσεις στην ηλεκτρονική φορολογική συμμόρφωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι: i) η φορολογική ευαισθητοποίηση των φορολογούμενων, ii) η αντιληπτή ευκολία χρήσης των πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την εκπλήρωση των φορολογικών τους υποχρεώσεων, iii) η αποτελεσματικότητα της φορολογικής πολιτικής και iv) η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Προτείνουν, ότι η φορολογική διοίκηση θα πρέπει να ανασχεδιάζει και να αναβαθμίζει τακτικά τα πληροφοριακά συστήματα φορολογίας με στόχο, να γίνουν πιο εύκολα στη χρήση από τους φορολογούμενους, να εξαλείψουν κινδύνους ασφάλειας και να παρακινήσουν τους πολίτες σε μεγαλύτερο επίπεδο φορολογικής συμμόρφωσης.

Τη σχέση μεταξύ της ψηφιοποίησης των κυβερνητικών υπηρεσιών και της φοροδιαφυγής προσπάθησε, να εξετάσει η έρευνα των Uyar et al. (2021), καθώς και τον τρόπο με τον οποίο οι δύο αυτές μεταβλητές επηρεάζονται από την χρήση των πληροφοριακών συστημάτων, μελετώντας ένα δείγμα 1677 παρατηρήσεων ανά χώρα για τα έτη 2006-2017. Συγκεκριμένα, συμπέραναν ότι η ψηφιοποίηση των κυβερνητικών υπηρεσιών, συμβάλει στην άμβλυνση της φοροδιαφυγής, καθώς η ψηφιοποίηση βελτιώνει την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος και κατά συνέπεια αυξάνει την φορολογική συμμόρφωση. Επίσης, η ενίσχυση αυτή της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας του φορολογικού συστήματος οδηγεί στη μείωση της διαφθοράς και κατ' επέκταση σε χαμηλότερη φοροδιαφυγή. Η υιοθέτηση και η σωστή αξιοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων από τους πολίτες επιδρά θετικά στη σχέση μεταξύ της ψηφιοποίησης και της φοροδιαφυγής. Ειδικότερα, σε χώρες που τα επίπεδα χρήσης τεχνολογίας και πληροφοριακών συστημάτων είναι υψηλά, η

ψηφιοποίηση των κυβερνητικών υπηρεσιών έχει ισχυρότερη επίδραση στη μείωση της φοροδιαφυγής.

Οι Terpsiadou M. & Economides A. (2009) σε μελέτη τους διερεύνησαν τη χρήση του ελληνικού πληροφοριακού συστήματος Taxis και την αξιολόγηση του από τους εφοριακούς υπαλλήλους. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ήταν ικανοποιημένη με τα χαρακτηριστικά και την αποτελεσματικότητα του TAXIS, καθώς παρατήρησαν μείωση της γραφειοκρατίας και βελτίωση των εργασιών τους. Ωστόσο, παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των φύλων όσον αφορά την καθημερινή χρήση, την επίγνωση των προβλημάτων και τις αντιλήψεις για την ασφάλεια.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η μελέτη των Floropoulos et al. (2010), η οποία είχε επίσης ως κύριο σκοπό την αξιολόγηση του πληροφοριακού συστήματος Taxis από την οπτική γωνία των υπαλλήλων φορολογικών υπηρεσιών. Η έρευνα διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου και στηρίχθηκε σε ένα συγκεκριμένο μοντέλο επιτυχίας των πληροφοριακών συστημάτων συνδυάζοντας τις παρακάτω πέντε μεταβλητές: 1) ποιότητα πληροφοριών, 2) ποιότητα του συστήματος, 3) ποιότητα των υπηρεσιών, 4) αντιληπτή χρησιμότητα και 5) ικανοποίηση του χρήστη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα η ποιότητα των υπηρεσιών και η ποιότητα των πληροφοριών αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την αντιληπτή χρησιμότητα και την ικανοποίηση των χρηστών αντίστοιχα. Επομένως, θα πρέπει να τεθεί ως προτεραιότητα των φορολογικών αρχών η παροχή υψηλότερης ποιότητας υπηρεσιών με πιο απλοποιημένες φορολογικές διαδικασίες και η παροχή πιο αξιόπιστων πληροφοριών, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα του πληροφοριακού συστήματος Taxis.

Ένας οργανισμός μπορεί, να βελτιώσει τις αδυναμίες του και να ενισχύσει τον προσανατολισμό των πολιτών μετρώντας την ικανοποίησή τους, κάτι που θα οδηγήσει σε πολλαπλά θετικά αποτελέσματα. Οι Skordoulis et al. (2017) σε μελέτη τους επικεντρώθηκαν στην αξιολόγηση και ανάλυση της ικανοποίησης των πολιτών από το πληροφοριακό σύστημα Taxisnet. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από 220 ερωτηματολόγια, αναλύθηκαν με τη μέθοδο της πολυκριτηριακής ανάλυσης ικανοποίησης. Οι παράγοντες που συνθέτουν την ικανοποίηση των πολιτών είναι το περιεχόμενο, η πλοήγηση, η εμφάνιση και οι διαδικτυακές υπηρεσίες. Παρατηρήθηκε ισχυρή θετική σύνδεση μεταξύ της ποιότητας των υπηρεσιών και της αντίστοιχης ικανοποίησης των πολιτών. Ωστόσο η συνολική ικανοποίηση των πολιτών από το σύνολο του συστήματος Taxisnet χαρακτηρίστηκε μέτρια.

Η χρήση πληροφοριακών συστημάτων παράγει χρήσιμες πληροφορίες, που έχουν αποδειχθεί απαραίτητες, ώστε οι ελεγκτές να παρακολουθούν τυχόν φορολογικές απάτες και παραβάσεις. Οι μελετητές Drogalas, G. et al. (2015) εξέτασαν, κατά πόσο συνδέεται η χρήση εξειδικευμένων εργαλείων πληροφοριακών συστημάτων και ο ρόλος που διαδραματίζει η φορολογική νομοθεσία στην αποτελεσματικότητα του φορολογικού ελέγχου. Ειδικότερα απεστάλησαν ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια σε 205 υπαλλήλους φορολογικών υπηρεσιών του Ελληνικού δημοσίου και απαντήθηκαν τα 93. Βασικό συμπέρασμα της έρευνας ήταν, πως η σωστή χρήση εργαλείων όπως τα πληροφοριακά συστήματα βοηθούν σημαντικά τους φορολογικούς ελεγκτές στην παρακολούθηση παραβάσεων και στην αποτελεσματικότερη διενέργεια ελέγχου. Αντιθέτως, η μεταβαλλόμενη και πολύπλοκη φορολογική νομοθεσία αποτελεί εμπόδιο στο έργο τους. Από την έρευνα προτάθηκε η απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, αλλά και η επένδυση σε βέλτιστη κατάρτιση των υπαλλήλων που διενεργούν φορολογικούς ελέγχους, κυρίως όσον αφορά τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων.

Στην ίδια κατεύθυνση, η μελέτη των Wijaya I. και Yulyona M. (2017) έδειξε, ότι η ποιότητα ενός ελέγχου επηρεάζεται από την πολυπλοκότητα των καθηκόντων του ελέγχου, την πίεση για τήρηση προθεσμίας, την υποχρέωση των ελεγκτών να υπακούσουν στους ανωτέρους και την επάρκεια των γνώσεων των ελεγκτών για τα πληροφοριακά συστήματα. Ερευνώντας 216 ελεγκτές διαπίστωσαν, ότι οι παραπάνω παράγοντες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη θετική επιρροή των αποτελεσμάτων του ελέγχου. Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι τα πληροφοριακά συστήματα και η τεχνογνωσία τους διευκολύνουν τους φορολογικούς υπαλλήλους στην έγκαιρη ολοκλήρωση της εργασίας τους, μειώνουν την πολυπλοκότητα των εργασιών τους και οδηγούν στην παραγωγή ποιοτικών εκθέσεων ελέγχου.

Ο καταλυτικός ρόλος των πληροφοριακών συστημάτων στη διενέργεια των φορολογικών ελέγχων επιβεβαιώνεται και από την μελέτη του Γκρόπα Κ. (2018), η οποία διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίων, που απαντήθηκαν από χρήστες του ελληνικού πληροφοριακού συστήματος ελέγχου ELENXIS. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα ELENXIS αποτελεί ένα χρήσιμο και αξιόπιστο εργαλείο για τη διενέργεια φορολογικών ελέγχων, λόγω της ικανότητάς του να απλοποιεί και να τυποποιεί τις διαδικασίες, καθώς και να παρέχει ολοκληρωμένες πληροφορίες για το φορολογικό προφίλ του κάθε φορολογούμενου προσώπου, που υπόκειται σε έλεγχο.

Συνοπτικά, η χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) μπορεί, να επιφέρει ευελιξία στις διοικητικές διαδικασίες, να μειώσει τη γραφειοκρατία

και το κόστος επεξεργασίας και να επιταχύνει τις διαδικασίες. Η διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων μπορεί επίσης, να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των δημόσιων φορέων, με αποτέλεσμα την αυξημένη εμπιστοσύνη και ικανοποίηση των επιχειρήσεων και των πολιτών. Οι ΤΠΕ μπορούν, να επιτρέψουν την πραγματοποίηση μεγάλου αριθμού συναλλαγών σε 24ωρη βάση χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς (Rossidis I. & Belias D, 2021).

3.2 Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στη Φορολογική και Δημόσια Διοίκηση

Η ελληνική δημόσια διοίκηση χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα, χαμηλή απόδοση, έλλειψη μηχανοργάνωσης και περιορισμένη τεχνολογική υποδομή. Το 1990, η Ελλάδα άρχισε να εφαρμόζει συγκεκριμένη στρατηγική με απώτερο στόχο να καταστήσει τις πληροφορίες και τις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα πιο προσιτές σε πολίτες και δημόσιους υπαλλήλους. Αυτό συνεπαγόταν την αυτοματοποίηση και την αποκατάσταση πολλών δημόσιων υπηρεσιών που βασίζονταν σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Το εμβληματικό έργο του Υπουργείου Οικονομικών σε αυτή την προσπάθεια ήταν το TAXIS (Πληροφοριακό Σύστημα Φορολογίας). Το TAXIS περιλαμβάνει τις φορολογικές λειτουργίες όλων των τμημάτων και υπηρεσιών Δ.Ο.Υ και σχεδιάστηκε με σκοπό να βελτιώσει τη λειτουργία αυτών των υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών αλλά και να συντελέσει στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και στην εξάλειψη της φοροδιαφυγής (Terpsiadou M. & Economides A., 2009).

Σύμφωνα με μελέτη της Prasoroulou E. (2011), η έλλειψη σαφών πολιτικών στόχων και τυποποιημένων διοικητικών πρακτικών μετέτρεψαν σταδιακά τους ελληνικούς δημόσιους φορείς σε μεγάλους, πολύπλοκους οργανισμούς, που παρέχουν υπηρεσίες μικρής αξίας στους πολίτες. Επιπλέον, ο κρατικός μηχανισμός δε διέθετε μέχρι τότε κατάλληλα εργαλεία, που να εξορθολογίζουν τις ενέργειες των δημοσίων υπαλλήλων και να καθορίζουν συγκεκριμένες διοικητικές διαδικασίες. Κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι οι μεταρρυθμίσεις με γνώμονα τις ΤΠΕ στην Ελλάδα ήταν σε μεγάλο βαθμό συμβολικές, με ελάχιστες πραγματικές αλλαγές, να σημειώνονται στη δημόσια διοίκηση της χώρας. Τα πολιτικά κόμματα είχαν αρχίσει, να στοχοποιούν τις ΤΠΕ ως αιτία για την έλλειψη αξιόπιστου μηχανισμού παρακολούθησης της φορολογικής συμμόρφωσης του πληθυσμού, με αποτέλεσμα πολλοί πολίτες να πιστεύουν, ότι οι νέες τεχνολογίες δε συνεπικουρούν στην επίτευξη φορολογικής ισότητας και δικαιοσύνης.

Η αρχική εφαρμογή του TAXIS είχε ως αποτέλεσμα την τυποποίηση και την αυτοματοποίηση των διοικητικών πρακτικών με άκαμπτο και θεσμοθετημένο τρόπο εργασίας ο οποίος διαιώνισε την κακοδιοίκηση αντί να την καταπολεμήσει. Το TAXIS ουσιαστικά μηχανογράφησε τα έντυπα, που χρησιμοποιούνταν για την επικοινωνία με το κοινό. Τα έγγραφα αυτά συνέλεγαν τις πληροφορίες, που απαιτούσε ο νόμος, αλλά απέτυχαν να καθορίσουν μια διαδρομή ελέγχου για κάθε φορολογούμενο ή εταιρεία. Ως εκ τούτου, το TAXIS απλώς ομαδοποιούσε πληροφορίες, οι οποίες δεν αξιοποιούνταν ορθά από τις φορολογικές αρχές ώστε να συντελέσουν στην αποτελεσματική αύξηση των εσόδων και στον εντοπισμό της φοροδιαφυγής (Prasoroulou E.,2011).

Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) από την σύσταση της το 1997 μέχρι και σήμερα έχει εφαρμόσει, ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με σκοπό την παραγωγική αξιοποίησή τους ως προς τη βελτίωση της εξυπηρέτησης πολιτών, επιχειρήσεων αλλά και της δημόσιας διοίκησης. Η εφαρμογή νέων ηλεκτρονικών υπηρεσιών και η βελτίωση των υφιστάμενων αποτελεί καθημερινή δραστηριότητα για τη ΓΓΠΣ, η οποία παρέχει τις περισσότερες ηλεκτρονικές υπηρεσίες, που είναι διαθέσιμες σήμερα. Όλες οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες έχουν σχεδιαστεί προσεκτικά με στόχο την παροχή της ευκολότερης και ταχύτερης εξυπηρέτησης του τελικού χρήστη. Εκτός από το πληροφοριακό σύστημα TAXIS (που αναφέραμε παραπάνω) άλλα σημαντικά έργα της ΓΓΠΣ είναι το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα TAXISnet, το ELENXIS και το ICISnet (gsis.gr).

Το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα TAXISnet αναπτύχθηκε προκειμένου, οι φορολογούμενοι να τακτοποιούν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, ταχύτερα και ακριβέστερα. Με την 24ωρη λειτουργία του, το TAXISnet κατάφερε να εκσυγχρονίσει το φορολογικό σύστημα, να αναβαθμίσει την ενημέρωση των πολιτών, να μειώσει τη γραφειοκρατία και να εξυπηρετήσει άμεσα τον χρήστη (Γραβιάς Κ., 2010). Το πληροφοριακό σύστημα TAXISnet έχει πλέον αντικατασταθεί από τη νέα ψηφιακή πύλη myAADE. Ωστόσο, οι κωδικοί taxisnet του κάθε φορολογούμενου χρησιμοποιούνται πλέον ως μέσο πιστοποίησης χρήστη για την είσοδό του στις πολυάριθμες ηλεκτρονικές πλατφόρμες που έχουν κατά καιρούς δημιουργηθεί.

Η εφαρμογή ενός πρόσθετου Πληροφοριακού Συστήματος Ελέγχου, που ονομάζεται ELENXIS, αναπτύχθηκε για τη βελτίωση της εποπτείας των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων και τη διασφάλιση της ακρίβειας των δηλωθέντων δεδομένων τόσο για φυσικά όσο και για νομικά πρόσωπα. Το ELENXIS τέθηκε σε ισχύ (αρχικά σε πιλοτική εφαρμογή) από το 2011 και είναι πλέον το πρωταρχικό εργαλείο για

τον εντοπισμό αποκλίσεων, λαθών και φορολογικών παραλείψεων που από μόνο του το TAXISnet δεν μπορούσε να εντοπίσει. Το ELENXIS επιτρέπει στις φορολογικές αρχές να παρακολουθούν αποτελεσματικότερα τις δραστηριότητες των φορολογουμένων και να διασφαλίζουν τη συμμόρφωσή τους με τη φορολογική νομοθεσία (Tenidou et al., 2015).

Σταθμός στη φορολογική διοίκηση της Ελλάδας αποτελεί η σύσταση της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), η οποία ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 2017 με το νόμο Ν. 4389/2016. Η Αρχή είναι σύμφωνη με τα διεθνή πρότυπα για την αυτονομία στη φορολογική διοίκηση και αντικαθιστά τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ), η οποία είχε ιδρυθεί με το νόμο Ν. 4093/2012. Αποστολή της ΑΑΔΕ είναι ο καθορισμός, η βεβαίωση και η είσπραξη φόρων, δασμών και άλλων δημόσιων εσόδων. Είναι λειτουργικά ανεξάρτητη, διοικητικά και οικονομικά αυτοτελής και υπόκειται μόνο σε κοινοβουλευτικό έλεγχο. Η ελληνική κυβέρνηση έχει πλέον ευθυγραμμίσει τη φορολογική της πολιτική με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων στην Ελλάδα. Στόχος της ΑΑΔΕ είναι η ηλεκτρονική παροχή φορολογικών υπηρεσιών, εξαλείφοντας παράλληλα την ανάγκη αυτοπρόσωπης παρουσίας των φορολογουμένων στις εφορίες. Για το σκοπό αυτό, η ΑΑΔΕ καταβάλλει συνεχή προσπάθεια για την ψηφιοποίηση όλων των διαδικασιών και των υποδομών, που σχετίζονται με τις φορολογικές υπηρεσίες, ώστε οι φορολογούμενοι να εξυπηρετούνται ηλεκτρονικά από το σπίτι τους (ΑΑΔΕ, 2020). Τον Ιούλιο του 2016 η τότε ΓΓΔΕ (πλέον ΑΑΔΕ) προχώρησε στη δημιουργία ενός σημαντικού ψηφιακού εργαλείου, την Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη της, με σκοπό τη διευκόλυνση του πολίτη και των αρχών απέναντι στην πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας διοίκησης.¹

Σύμφωνα με την Λαζακίδου Α. (2021), θα πρέπει, να τεθούν ορισμένοι στόχοι για την ορθή αξιοποίηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη της διοικητικής μεταρρύθμισης βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας διοίκησης. Επίσης, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση μπορεί, να λειτουργήσει ως κρίκος επανασύνδεσης των πολιτών με το κράτος και τη δημόσια διοίκηση. Ειδικότερα, με την παροχή αξιόπιστων και ποιοτικών

---

¹ Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ανατρέξετε στο Παράρτημα II ή στην ιστοσελίδα www.elib.aade.gr.

υπηρεσιών προωθείται η ανάπτυξη, η ισοτιμία, η ενεργός συμμετοχή του πολίτη και η βελτίωση της ποιότητας ζωής του, οικοδομώντας από την αρχή τις σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών. Ένας ακόμη στρατηγικός στόχος αξιοποίησης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είναι η λειτουργία της ως μηχανισμός για το σχεδιασμό και συντονισμό οριζόντιων πολιτικών ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση με σκοπό τη διασφάλιση των γενικών αρχών, που έχουν συμφωνηθεί για την ομαλή εφαρμογή κάθε στόχου, δράσης και επιμέρους έργου σε ολόκληρη τη δημόσια διοίκηση.

Η ελληνική κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε πολλές ενέργειες με στόχο να αυξήσει τη διαφάνεια και την πρόσβαση του κοινού στις κυβερνητικές πληροφορίες, μεταξύ των οποίων είναι η δημιουργία και εφαρμογή του ιστότοπου «Διαύγεια», ο οποίος απαιτεί από τη δημόσια διοίκηση, να δημοσιεύει όλες τις αποφάσεις, που σχετίζονται με τη λειτουργία της. Επιπλέον, δημοσιεύονται οι κανονιστικές αποφάσεις, οι ανακοινώσεις και οι προκηρύξεις, καθώς και οι πληροφορίες σχετικά με τον προϋπολογισμό και τις δαπάνες (Kontogeorgis G. & Varotsis N., 2021).

Σημείο καμπής στην ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είναι η έλλειψη εξειδίκευσης και κατάρτισης του προσωπικού της δημόσιας διοίκησης, που συχνά αντιστέκεται στις αλλαγές. Ένα άλλο ζήτημα που πρέπει, να αντιμετωπιστεί, είναι το ψηφιακό χάσμα, το οποίο αναφέρεται στην άνιση πρόσβαση και στη μη εξοικείωση με την τεχνολογία σε ότι αφορά τους πολίτες. Τέλος, υπάρχει η δυσκολία ενσωμάτωσης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο νομικό πλαίσιο. Η συνεργασία μεταξύ πολιτικής και διοικητικής ηγεσίας, καθώς και η επαρκής χρηματοδότηση, είναι απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να ξεπεραστούν οι προαναφερόμενες δυσκολίες και να δημιουργηθούν ισχυρά συστήματα πληροφοριών (Rossidis I. & Belias D, 2021).

Επίσης, πολλά πληροφοριακά συστήματα που έχουν εφαρμοστεί μέχρι τώρα στην ελληνική δημόσια διοίκηση, φαίνεται, πως απλώς αντιγράφουν τις υπάρχουσες διαδικασίες, που είχαν ως βάση την έντυπη μορφή υποβολής δικαιολογητικών, αντικαθιστώντας την προηγούμενη διαδικασία με την ηλεκτρονική υποβολή τους. Αυτό εγκυμονεί τον κίνδυνο μιας νέας ηλεκτρονικής γραφειοκρατίας μη αποτελεσματικότερης από το αρχικό σύστημα που είχε ως βάση την έντυπη υποβολή. Τα πληροφοριακά συστήματα παρέχουν υποστήριξη για την έκδοση διοικητικών πράξεων, αλλά δεν εκδίδουν τα ίδια διοικητικές πράξεις. Επίσης, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει τη χρήση των ΤΠΕ μέσω αναγνώρισης μόνο των πρωτότυπων εγγράφων σε έντυπη μορφή, περιορίζοντας έτσι την αξιοποίησή τους (Λαζακίδου Α.,2021).

Οι διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, σε συνδυασμό με τις ισχυρές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, έχουν επιβάλει τη μετάβαση σε έναν πιο αποδοτικό και αποτελεσματικό τύπο δημόσιας διοίκησης, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις υψηλές απαιτήσεις των πολιτών και των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τους Kontogeorgis G. & Varotsis N. (2021) ο εκσυγχρονισμός της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην ελληνική δημόσια διοίκηση συνδέεται με τη βούληση υλοποίησης στρατηγικών σχεδίων εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας με στόχο την ψηφιοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών, τη σταδιακή υιοθέτηση προτύπων «Νέας Δημόσιας Διοίκησης», την απλοποίηση της νομοθεσίας και την αναθεώρηση της φορολογικής και δημοσιονομικής πολιτικής.

3.3 Ψηφιακή Διακυβέρνηση & Μετασχηματισμός

Οι διοικήσεις των δημόσιων φορέων διεθνώς έχουν επικεντρωθεί στις ψηφιακές μεταρρυθμίσεις εισάγοντας τεχνολογίες πληροφορικής στο δημόσιο τομέα προκειμένου, να επιτύχουν σημαντικά υψηλότερες επιδόσεις. Η εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης υπήρξε βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ωθώντας τα κράτη μέλη, να κάνουν χρήση ψηφιακών συστημάτων με σκοπό τη διοικητική σύγκλιση, που θα έφερνε πιο κοντά την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (iobe.gr, 2015).

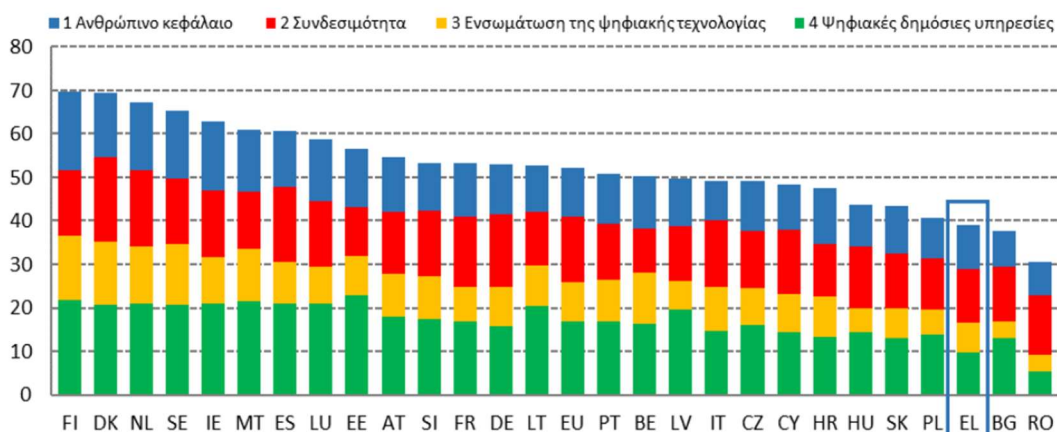
Οι ενέργειες ψηφιακής διακυβέρνησης βοηθούν στη διασφάλιση ότι η χώρα είναι σε θέση να κάνει χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών με τρόπο αποδοτικό, αποτελεσματικό και δίκαιο. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι προσπάθειες ψηφιοποίησης των κρατών μελών εντάθηκαν. Η υγειονομική κρίση δημιούργησε την άμεση ανάγκη, οι κυβερνήσεις να χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες για τις δραστηριότητές τους, ώστε να αποφευχθεί ο συνωστισμός. Παρόλα αυτά, υπάρχει η ανησυχία, για το αν αυτές οι τεχνολογίες θα είναι αποτελεσματικές μακροπρόθεσμα, καθώς τα περισσότερα ψηφιακά έργα υιοθετήθηκαν πολύ γρήγορα χωρίς αρκετό χρόνο για σωστό σχεδιασμό και υλοποίηση (Rossidis I. & Belias D, 2021). Το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο επηρέασε και τη χώρα μας.

Για να μπορέσει η Ελλάδα να ακολουθήσει τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τον ψηφιακό μετασχηματισμό των χωρών, θεσπίστηκε ο νόμος 4727/2020 με ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Ευρωπαϊκών Οδηγιών ΕΕ 2016/2102, ΕΕ 2019/1024 και ΕΕ 2018/1972. Σκοπός των οδηγιών και διατάξεων του Ν.4727/20 είναι να ρυθμιστούν όλες οι πτυχές της ψηφιακής διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της

χρήσης τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) από φορείς του δημόσιου τομέα για τις λειτουργικές τους ανάγκες και την υποστήριξη των αλληλεπιδράσεών τους με φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή οντότητες (ΦΕΚ 184/Α, Ν.4727/2020).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει από το 2014 να παρακολουθεί την εξέλιξη της ψηφιοποίησης των κρατών μελών της, δημιουργώντας τον ψηφιακό δείκτη οικονομίας και κοινωνίας (DESI). Ο συγκεκριμένος δείκτης είναι μια σύνθεση δεικτών ψηφιακών επιδόσεων των χωρών που στηρίζονται: i) στο ανθρώπινο κεφάλαιο, ii) στη συνδεσιμότητα, iii) στην ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας και iv) στις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες (Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας, Δεκέμβριος 2022). Σύμφωνα με την τελευταία έκδοση του ψηφιακού DESI, η οποία στηρίζεται σε δεδομένα από το 2021, η Ελλάδα βρίσκεται 25η στην κατάταξη μεταξύ των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Διάγραμμα 5). Η χώρα μας έχει σημειώσει αργή πρόοδο στον ψηφιακό της μετασχηματισμό και αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στην πολιτική ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (European Commission-Desi, september 2022).

Διάγραμμα 5: Κατάσταση Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας & Κοινωνίας (DESI), 2021

Πηγή: European Commission, Digital Economy, and Society Index (DESI) 2022

Συγκεκριμένα, υπάρχουν αρκετές καθυστερήσεις στην προσαρμογή των δημόσιων υπηρεσιών στις ανάγκες των πολιτών και η έλλειψη επενδύσεων σε τεχνολογικές υποδομές παρεμποδίζει την αποτελεσματικότητά τους. Επίσης, η Ελλάδα απέχει πολύ από τη μέση επίδοση ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω των χρόνιων οικονομικών προβλημάτων, της έλλειψης τεχνολογικού εξοπλισμού και της έλλειψης γενικού προσανατολισμού στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Η χώρα μας χαρακτηρίζεται επίσης από τη χαμηλή χρήση ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, η οποία

οφείλεται στην έλλειψη φιλικών προς το χρήστη εφαρμογών. Ωστόσο, συνολικά, η Ελλάδα έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο τα τελευταία χρόνια σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ε.Ε., πράγμα που σημαίνει, ότι η Ελλάδα μειώνει τη διαφορά (Rossidis I. & Belias D, 2021). Η βελτίωση αυτή δε γίνεται εύκολα αντιληπτή από τον μέσο πολίτη, καθώς έχουν αυξηθεί ραγδαία οι απαιτήσεις για περισσότερο εξελιγμένη και αξιόπιστη παροχή υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς (Kontogeorgis G. & Varotsis N., 2021).

Επομένως, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης με τους πολίτες, αλλά και για την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας μας.

3.4 Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών

Χωρίς τη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους και μιας πιο αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης, που να μπορούν να προσαρμόζονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες τεχνολογικές εξελίξεις, ο ψηφιακός μετασχηματισμός της χώρας και το νέο αναπτυξιακό μοντέλο δεν θα ήταν εφικτό να υλοποιηθούν. Ο κύριος σκοπός του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης είναι η απλοποίηση οποιασδήποτε διαδικασίας της δημόσιας διοίκησης, πριν υλοποιηθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός της, ώστε να αποτραπεί η δημιουργία ηλεκτρονικής γραφειοκρατίας. Η Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλοποίησης Διαδικασιών είναι αφοσιωμένη στη βελτίωση της ψηφιακής διακυβέρνησης και στην απλούστευση των διαδικασιών. Αυτό ευθυγραμμίζεται με το όραμα της κυβέρνησης για έναν πιο αποδοτικό και αποτελεσματικό δημόσιο τομέα (secdigital.gov.gr).

Ο όρος απλοποίηση των διαδικασιών αναφέρεται συγκεκριμένα στη διοικητική και στη ρυθμιστική απλοποίηση. Στόχος της διοικητικής απλούστευσης, είναι να καταστήσει τις διοικητικές διαδικασίες περισσότερο φιλικές και αποτελεσματικές, μέσω της άρσης περιττών γραφειοκρατικών διαδικασιών ή διατυπώσεων, που μπορούν δυνητικά, να προκαλέσουν ταλαιπωρία ή χρονικές καθυστερήσεις σε πολίτες, επιχειρήσεις και στελέχη της δημόσιας διοίκησης. Αντίστοιχα, στόχος της ρυθμιστικής απλούστευσης είναι η βελτίωση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου αλλά και η μείωση του ρυθμιστικού φόρτου. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με την κωδικοποίηση της νομοθεσίας και την αναδιατύπωση βασικών κανονισμών με στόχο να καταστούν φιλικότεροι ως προς τους χρήστες.

Η Ελληνική Δημόσια Διοίκηση έχει επιδιώξει να βελτιώσει το ρυθμιστικό περιβάλλον για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις εδώ και πολλές δεκαετίες, αλλά έχει αντιμετωπίσει ένα σημαντικό διαχρονικό πρόβλημα. Καμία από τις προσπάθειες που είχαν ως απώτερο σκοπό τον επανασχεδιασμό ή την απλοποίηση των διαδικασιών δεν κατόρθωσε να ενσωματωθεί σε μια συνεκτική δημόσια πολιτική. Αντιθέτως, σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε μεμονωμένα, ενδεχομένως, είτε διότι δε δόθηκε η απαραίτητη προτεραιότητα είτε διότι ήταν αποτέλεσμα κάποιας αποσπασματικής νομοθετικής παρέμβασης. Ακόμα και οι προσπάθειες της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης που απέδωσαν εν τέλει καρπούς ως προς τον ανασχεδιασμό, την απλοποίηση και τη ψηφιοποίηση των διαδικασιών, είχαν περιορισμένο θετικό αντίκτυπο και συνήθως αφορούσαν συγκεκριμένο τομέα και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Αυτό οφείλεται στα στερεότυπα και την αντίληψη των πολιτών ως προς το Κράτος, τους Θεσμούς και τη Δημόσια Διοίκηση. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2021), η αντίληψη των πολιτών σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν οι δημόσιες αρχές, είναι στενά συνδεδεμένη με την εμπιστοσύνη τους απέναντι στους Θεσμούς. Επομένως, η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών αποτελεί ταυτόχρονα πρόκληση αλλά και ένα δύσκολο έργο για τους εκάστοτε κυβερνώντες (secdigital.gov.gr).

Το Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών (ΕΠΑΔ) θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 45 του ν. 4635/2019 και αποτελεί μια κεντρική δημόσια πολιτική, που στοχεύει στη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών και στη μείωση της γραφειοκρατίας. Επιδιώκει επίσης, να ενημερώσει τους πολίτες σχετικά με αλλαγές στις διοικητικές διαδικασίες, που αποσκοπούν στην απλοποίηση και ψηφιοποίησή τους. Εν ολίγοις, το ΕΠΑΔ είναι η συνεκτική δημόσια πολιτική, που επιδιώκει, να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της γραφειοκρατίας. Αποτελεί μια οριζόντια δημόσια πολιτική, που περιλαμβάνει προσπάθειες για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος ως προς την ποιότητα του, την ψηφιοποίηση και τον επανασχεδιασμό των διοικητικών διαδικασιών και τη βελτίωση της ενημέρωσης των πολιτών (secdigital.gov.gr).

3.5 Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Gov.gr

Η κύρια ψηφιακή υπηρεσία στη χώρα μας είναι η ενιαία διαδικτυακή πύλη της Δημόσιας Διοίκησης Gov.gr, η οποία φιλοξενεί πάνω από 1.370 διαδικτυακές δημόσιες υπηρεσίες. Το 2021, ο αριθμός των ψηφιακών συναλλαγών που καταγράφηκαν μέσω της πύλης ήταν 6 φορές υψηλότερος από το 2020, με 566 εκατομμύρια συναλλαγές να

καταγράφονται. Η πύλη ενημερώνεται, για να περιλαμβάνει ακόμη περισσότερες υπηρεσίες και δημιουργούνται προγράμματα για την εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με τον τρόπο χρήσης αυτών των προηγμένων τεχνολογιών. Παρόλο που η πρόοδος είναι αργή στην ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων, αναμένεται, να επιταχυνθεί τα επόμενα χρόνια με τη βοήθεια της νέας χρηματοδότησης της ΕΕ.

Το gov.gr σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων. Στην αρχική του μορφή λειτουργεί ως ένας κατάλογος ηλεκτρονικών υπηρεσιών, που παρέχονται απευθείας στους πολίτες, όπως η έκδοση υπεύθυνης δήλωσης και η εξουσιοδότηση. Κύριος στόχος της ενιαίας πύλης gov.gr στην ολοκληρωμένη της μορφή είναι, να αποτελεί το «κέντρο ψηφιακής εξυπηρέτησης», όπου θα συγκεντρώνονται όλες οι λύσεις για την εξυπηρέτηση συναλλαγών μεταξύ πολίτη, δημοσίου και επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια, θα αποτελεί το «μοναδικό ψηφιακό σημείο επαφής πολιτών και επιχειρήσεων με τη Δημόσια Διοίκηση» (Λαζακίδου Α.,2021).

Κεφάλαιο 4^ο: Ερευνητική Προσέγγιση και Μεθοδολογία

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε την μεθοδολογία στην οποία στηρίχθηκε η έρευνα μας με σκοπό να εξεταστούν οι παράγοντες, που επηρεάζουν την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας και ταυτόχρονα σχετίζονται με τη χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων, την ψηφιοποίηση και την απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών από τη σκοπιά των πολιτών. Αρχικά, θα αναλύσουμε την μέθοδο ερευνητικής προσέγγισης στην οποία στηριχθήκαμε και το δείγμα πληθυσμού που επιλέχθηκε. Στη συνέχεια, θα αναλύσουμε τη δομή του ερευνητικού εργαλείου που χρησιμοποιήσαμε για τη συλλογή δεδομένων και τη μέθοδο με την οποία πραγματοποιήθηκε η στατιστική τους ανάλυση.

4.1 Μεθοδολογία Έρευνας

Η έλλειψη επαρκών μελετών για τις απόψεις και τις αντιλήψεις των απλών φορολογουμένων σχετικά με την πολυπλοκότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος οδήγησε, στην ανάγκη συλλογής πρωτογενών δεδομένων για τη διερεύνηση του θέματος. Σκοπός της έρευνας είναι η εξέταση της αντιληπτής φορολογικής πολυπλοκότητας σχετικά με τους παράγοντες που την συνθέτουν και πως η χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών μπορεί να συμβάλει στην επίλυση του προβλήματος.

Το είδος της ερευνητικής μεθόδου που χρησιμοποιείται σε μία μελέτη (ποσοτική ή ποιοτική) εξαρτάται από το επιστημονικό πεδίο που μελετάται και από το τι ελπίζει να επιτύχει ο ερευνητής. Η απόφαση βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις διαφορετικές φιλοσοφίες που καθοδηγούν την ερευνητική διαδικασία, από τη διατύπωση των ερωτήσεων και το σχεδιασμό έως τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων (Πουρκός Μ. και Δαφερμός Μ., 2010). Υπάρχουν περιπτώσεις όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί και συνδυασμός των δύο μεθόδων (μεικτή έρευνα). Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήσαμε την ποσοτική μέθοδο έρευνας με σκοπό να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα που δημιουργήθηκαν. Επιλέξαμε την συγκεκριμένη μέθοδο, καθώς επιτρέπει την παραγωγή μετρήσιμων δεδομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη ή την απόρριψη υποθέσεων και θεωριών. Περιλαμβάνει τη χρήση στατιστικών μεθόδων για την ανάλυση και την κατανόηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών και την πραγματοποίηση προβλέψεων σχετικά με τις μελλοντικές τάσεις (Khalid et al., 2012). Τα στοιχεία αυτά σε συνάρτηση με το δείγμα πληθυσμού συμβάλουν στην άντληση περισσότερο αντικειμενικών και αξιόπιστων αποτελεσμάτων με μικρό κόστος.

4.2 Δείγμα Έρευνας

Στη στατιστική, η δειγματοληψία είναι η τεχνική επιλογής μιας ομάδας ατόμων από έναν μεγαλύτερο πληθυσμό για μελέτη. Όσο μεγαλώνει το δείγμα μιας έρευνας τόσο πιο αντιπροσωπευτικό θεωρείται ως προς τον πληθυσμό. Ωστόσο αυτό δε σημαίνει ότι τα μεγάλα μεγέθη δειγμάτων εγγυώνται περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα. Η σύνθεση του δείγματος είναι σημαντική, δηλαδή ότι όλα τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού αντιπροσωπεύονται σε αυτό (Λαγουμιντζής κ.ά, 2015). Στη συγκεκριμένη έρευνα θέσαμε ως αρχικό στόχο τη συλλογή δεδομένων από τουλάχιστον 120 ερωτηματολόγια. Τα αποτελέσματα ξεπέρασαν τις προσδοκίες μας με το τελικό μας δείγμα να αποτελείται από 207 φορολογούμενους Έλληνες πολίτες. Ως δειγματοληψία έρευνας επιλέχθηκε η δειγματοληψία μη πιθανοτήτων και συγκεκριμένα η δειγματοληψία ευκολίας. Ο λόγος επιλογής της συγκεκριμένης μεθόδου ήταν η εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στο δείγμα χωρίς περιορισμούς. Επομένως, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα δεν μπορούν να γενικευτούν εξαιτίας της συγκεκριμένης επιλογής τεχνικής δειγματοληψίας.

Η έρευνα στηρίχθηκε σε απόψεις και αντιλήψεις των πολιτών σχετικά με το θέμα της φορολογικής πολυπλοκότητας χωρίς να γίνεται διαχωρισμός ως προς την εξοικείωση τους σχετικά με τη φορολογία ή αν κατέχουν γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήσαμε για τη συλλογή δεδομένων δημιουργήθηκε μέσω της πλατφόρμας Google forms και διανεμήθηκε ηλεκτρονικά μέσω email ή σελίδων κοινωνικής δικτύωσης. Το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε και σε ομάδες εμπειρογνώμων φοροτεχνικών και λογιστών χωρίς ωστόσο να υπάρχει σκοπός περιορισμού του δείγματος ως προς το επίπεδο φορολογικών γνώσεων. Για το λόγο αυτό, τα μόνο δημογραφικά στοιχεία που ζητήθηκαν κατά τη συλλογή δεδομένων είναι: 1) το φύλο, 2) η ηλικία, 3) η μόρφωση και 4) η γενικότερη επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων.

4.3 Δομή Ερωτηματολογίου

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή τη μελέτη ήταν ένα δομημένο ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από 38 ερωτήσεις κλειστού τύπου². Οι ερωτήσεις κάλυψαν τους ακόλουθους τομείς ενδιαφέροντος: 1) δημογραφικά στοιχεία,

---

² Το ερωτηματολόγιο της έρευνας είναι διαθέσιμο στο Παράρτημα Ι.

2) ερωτήσεις που αφορούν τη μέτρηση αντιλήψεων των πολιτών σχετικά με την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του υφιστάμενου φορολογικού συστήματος, 3) ερωτήσεις σχετικά με την φορολογική πολυπλοκότητα, 4) ερωτήσεις που σχετίζονται με τις απόψεις των πολιτών για την φορολογική μη συμμόρφωση, 5) ερωτήσεις σχετικά με τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων και την ψηφιοποίηση των διαδικασιών και τέλος, 6) ερωτήσεις που αφορούν την απλοποίηση του φορολογικού συστήματος. Όλες οι ερωτήσεις βασίζονται σε κλίμακα Likert πέντε βαθμίδων. Το συγκεκριμένο ερευνητικό εργαλείο επιλέχθηκε διότι η χρήση του είναι σχετικά απλή, έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα δεδομένου της ανώνυμης συμπλήρωσής του, ο ερευνητής δεν έχει τη δυνατότητα επηρεασμού των απαντήσεων, έχει μηδενικό οικονομικό κόστος και ακολουθείται τυποποιημένος τρόπος ανάλυσης των αποτελεσμάτων. Ωστόσο, ένα από τα μειονεκτήματα του είναι το γεγονός πως οι ερωτηθέντες απαιτείται να απαντήσουν με τον τρόπο που υποδεικνύεται από το ερωτηματολόγιο (Λαγουμιντζής κ.ά, 2015).

Το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε στους ερωτηθέντες διαδικτυακά, η συμπλήρωση του ήταν προαιρετική και ανώνυμη και παρέμεινε διαθέσιμο προς απάντηση από 25/05/2021 έως 30/06/2021. Καθώς η συμπλήρωση του συγκεκριμένου εργαλείου δεν απαιτούσε εξειδίκευση γνώσεων ως προς τη φορολογία και την χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων, έγιναν προσπάθειες ώστε η διατύπωση των ερωτήσεων να είναι όσο το δυνατό πιο φιλική και απλή στους ερωτώμενους.

Το πρώτο στάδιο του ερωτηματολογίου αποτελείται από ερωτήσεις που αποσκοπούν στη δημιουργία του δημογραφικού προφίλ των ερωτηθέντων. Τα στοιχεία που εξετάστηκαν ήταν το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και η επαγγελματική κατάρτιση.

Το κύριο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από 34 ερωτήσεις. Οι απαντήσεις στα συγκεκριμένα ερωτήματα στηρίζονται στην κλίμακα Likert 5-βαθμίδων, δίνοντας στους ερωτώμενους τις παρακάτω επιλογές: 1) Καθόλου, 2) Λίγο, 3) Αρκετά, 4) Πολύ και 5) Πάρα Πολύ. Οι ερωτήσεις αυτές ταξινομήθηκαν σε 5 θεματικές ενότητες.

Η πρώτη ενότητα με θέμα την αξιολόγηση του υπάρχοντος φορολογικού συστήματος, αποτελείται από 10 ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις αυτές είναι σχετικές με το θέμα της έρευνας αλλά μελετούν γενικότερα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του φορολογικού μας συστήματος και όχι αυτό καθαυτό το αντικείμενο της έρευνας που είναι η φορολογική πολυπλοκότητα. Συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις αποσκοπούν στην αξιολόγηση του ελληνικού φορολογικού συστήματος βάσει της άποψης των φορολογούμενων σχετικά με κριτήρια που υπό άλλες συνθήκες καθιστούν ιδανικό ένα

φορολογικό σύστημα. Ειδικότερα, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα, τη δικαιοσύνη, τη διαφάνεια, την απλότητα του φορολογικού συστήματος της χώρας μας και την υποστήριξη των επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας. Επίσης, επιχειρήθηκε μια μικρή συγκριτική αξιολόγηση του με τα διεθνή φορολογικά συστήματα. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις αντλήθηκαν κυρίως από λέξεις – κλειδιά και διαπιστώσεις που αντλήθηκαν από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία και η οποία παρουσιάστηκε στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας μας.

Η δεύτερη ενότητα περιέχει 5 ερωτήσεις με θέμα την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Στόχος αυτής της ενότητας είναι να καταγράψει τις απόψεις των φορολογούμενων σχετικά με το βαθμό που πιστεύουν ότι η φορολογική πολυπλοκότητα επηρεάζεται από παράγοντες όπως η πολυνομία, η ασάφεια του νόμου, η διαφθορά και η παραοικονομία. Η 5^η ερώτηση αφορά κατά πόσο πιστεύουν οι ερωτώμενοι ότι η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στη φορολογική πολιτική για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας. Οι ερωτήσεις αυτές στηρίχθηκαν στις παρακάτω έρευνες: 1) Borrrego et al (2016), όπου η πολυνομία και η ασάφεια της φορολογικής νομοθεσίας αποτελούν τα κύρια αίτια πολυπλοκότητας, 2) Tanzi V. (2017) και Papaconstantinou et al.(2013) σύμφωνα με τους οποίους η φορολογική πολυπλοκότητα διευκολύνει τη διαφθορά και συμβάλει αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη, 3) από τις μελέτες του Vousina G. (2017) και Katsios S.(2006), οι οποίες εξετάζουν τη σχέση παραοικονομίας και πολυπλοκότητας στη χώρα μας και 4) από την έρευνα των Karagiorgos et al. (2022) σύμφωνα με την οποία η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος αποτελεί ένα αναγκαίο μέσο επίλυσης της φορολογικής πολυπλοκότητας.

Η τρίτη ενότητα αποτελείται από 7 ερωτήσεις που σχετίζονται με την φορολογική συνείδηση και συμμόρφωση των πολιτών. Αρχικά, οι πρώτες ερωτήσεις αποσκοπούν στην καταγραφή απόψεων των φορολογούμενων σχετικά με τη δικαιοσύνη, την ανταμοιβή και την ωφέλεια της φορολογικής συνείδησης. Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια διερεύνησης του βαθμού που πιστεύουν οι φορολογούμενοι ότι η φορολογική συμμόρφωση επηρεάζεται από την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, το σύστημα εκπαίδευσης και το επίπεδο των φορολογικών γνώσεων. Οι ερωτήσεις της συγκεκριμένης ενότητας έχουν αντληθεί από τις παρακάτω έρευνες: 1) Lois et al. (2019), σύμφωνα με τους οποίους τα επίπεδα εθελοντικής συμμόρφωσης των φορολογούμενων επηρεάζεται θετικά από την αντίληψη ενός δίκαιου και ανταποδοτικού

φορολογικού συστήματος, 2) Cox & Eger (2006), οι οποίοι κατέληξαν ότι η φορολογική πολυπλοκότητα επηρεάζει θετικά τη φορολογική μη συμμόρφωση, 3) Richardson (2006), σύμφωνα με τον οποίο η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος αποτελεί την κυριότερη αιτία φοροδιαφυγής, 4) Loo et al. (2008), σύμφωνα με τους οποίους η εκπαίδευση μπορεί να διασφαλίσει τη φορολογική συμμόρφωση των πολιτών και 5) Saad N. (2014), όπου η φορολογική πολυπλοκότητα, καθώς και η φορολογική συμμόρφωση επηρεάζονται αρνητικά από το επίπεδο φορολογικών γνώσεων των πολιτών.

Η τέταρτη ενότητα αποτελείται από 9 ερωτήσεις, οι οποίες σχετίζονται με την αντίληψη των πολιτών σχετικά με τη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων και τη πλήρη ψηφιοποίηση των διαδικασιών. Οι ερωτήσεις αυτές είχαν ως στόχο να διερευνήσουν την αντίληψη των πολιτών σχετικά με την επίδραση των πληροφοριακών συστημάτων στην επίλυση της φορολογικής πολυπλοκότητας, το βαθμό εξοικείωσης και διευκόλυνσής τους από την χρήση πληροφοριακών συστημάτων στη φορολογία, το βαθμό που πιστεύουν ότι τα πληροφοριακά συστήματα βοηθούν τη δημόσια διοίκηση στην εξυπηρέτηση του πολίτη και κατά πόσο πιστεύουν ότι θα πρέπει να ανασχεδιαστούν ώστε να είναι πιο φιλικά στους χρήστες. Τα βασικά αυτά ερωτήματα αντλήθηκαν από τις έρευνες που εντοπίσαμε στη βιβλιογραφία: 1) Walker D. (2022), σύμφωνα με τον οποίο η τεχνολογία βοηθά στην επίλυση της φορολογικής πολυπλοκότητας και έχει συμβάλει στη μείωση της φοροδιαφυγής, 2) Dečman M. & Klun M. (2015), σύμφωνα με τους οποίους οι φορολογούμενοι δεν έχουν την επιθυμητή εξοικείωση με τα φορολογικά πληροφοριακά συστήματα, 3) Terpsiadou, M. & Economides A. (2009), σύμφωνα με τους οποίους τα πληροφοριακά συστήματα διευκολύνουν τους πολίτες στη διαχείριση των φορολογικών υποχρεώσεων τους, 4) Le Huyen et al. (2021), οι οποίοι κρίνουν ότι είναι απαραίτητος ο ανασχεδιασμός των πληροφοριακών συστημάτων με σκοπό να γίνουν πιο φιλικά στους χρήστες και 5) Drogalas et al. (2015), σύμφωνα με τους οποίους είναι απαραίτητη η ενίσχυση της κατάρτισης των φορολογικών υπαλλήλων όσον αφορά τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων με σκοπό την ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών στους πολίτες. Στο τέλος αυτής της ενότητας προσθέσαμε 3 ερωτήματα με σκοπό την διερεύνηση των απόψεων των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό που πιστεύουν ότι ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης θα συμβάλει στη μείωση της φοροδιαφυγής, στην εξάλειψη της γραφειοκρατίας και στην καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη. Η 1^η ερώτηση αντλήθηκε από την έρευνα των Uyar et al. (2021) σύμφωνα με την οποία η ψηφιοποίηση των κυβερνητικών υπηρεσιών οδηγεί σε μείωση της φοροδιαφυγής. Οι ερωτήσεις σχετικά με την εξάλειψη της γραφειοκρατίας και της καλύτερης εξυπηρέτησης του

πολίτη αντλήθηκαν από τη βιβλιογραφία και αφορούν τους στόχους που έχει θέσει το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης σχετικά με την υλοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας μας.

Η πέμπτη και τελευταία ενότητα αποτελείται από 3 ερωτήσεις που διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες αντιλαμβάνονται τα οφέλη της επίλυσης της φορολογικής πολυπλοκότητας μέσα από την απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν ερωτήσεις σχετικά με το βαθμό που πιστεύουν ότι ένα απλοποιημένο φορολογικό σύστημα αυξάνει τα κρατικά έσοδα και βοηθά στη διαμόρφωση υψηλότερου φορολογικού φρονήματος. Οι ερωτήσεις αυτές αντλήθηκαν αφενός από την έρευνα των Budak et al. (2016), σύμφωνα με τους οποίους η αντιμετώπιση της φορολογικής πολυπλοκότητας οδηγεί σε ένα πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό φορολογικό σύστημα, και αφετέρου από την έρευνα των Jackson & Milliron (1986), σύμφωνα με τους οποίους ένα απλοποιημένο φορολογικό σύστημα επιδρά θετικά στη φορολογική συμμόρφωση των φορολογούμενων. Η τρίτη ερώτηση της ενότητας αυτής προστέθηκε με σκοπό να διερευνήσουμε την αντίδραση των πολιτών σχετικά με τη σύνδεση όλων των δημόσιων υπηρεσιών σε μια κοινή πλατφόρμα και αντλήθηκε από τη βιβλιογραφία, καθώς ο κύριος στόχος της απλοποίησης των δημόσιων υπηρεσιών είναι η «ύπαρξη ενός ψηφιακού σημείου επαφής πολιτών, επιχειρήσεων και δημοσίου» (Λαζακίδου Α.,2021).

4.4 Μεθοδολογία Στατιστικής Ανάλυσης

Για την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων που αντλήθηκαν από το ερευνητικό εργαλείο (ερωτηματολόγιο) χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο λογισμικού IBM SPSS. Συγκεκριμένα προχωρήσαμε σε περιγραφική στατιστική για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, αλλά και σε κοινή παραγοντική ανάλυση με σκοπό την βέλτιστη παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών. Τα δεδομένα που προέκυψαν παρουσιάζονται στο επόμενο κεφάλαιο με την μορφή πινάκων και διαγραμμάτων.

Κεφάλαιο 5^ο: Ερευνητικά Αποτελέσματα και Ανάλυση

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν τα ευρήματα της έρευνας. Όπως, αναφέραμε και στο κεφάλαιο 4, η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS. Τα περιγραφικά στοιχεία, τα γραφήματα και οι πίνακες συσχέτισης των μεταβλητών που προέκυψαν από την ανάλυση αυτή παρουσιάζονται στις επόμενες ενότητες.

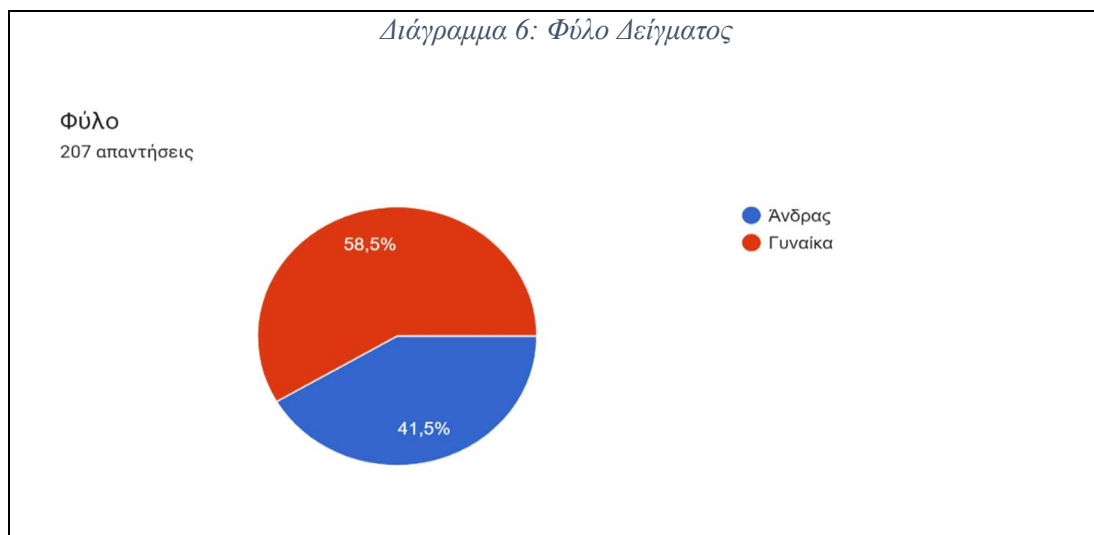
5.1 Αποτελέσματα Περιγραφικής Ανάλυσης

Το πρώτο μέρος της έρευνας αφορά γενικές ερωτήσεις (1-4) σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Το ερευνητικό μας δείγμα αποτελείται από 207 φορολογούμενους πολίτες. Η 1^η ερώτηση αφορά το φύλο των ερωτηθέντων και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανδρας	86	41,5	41,5	41,5
	Γυναίκα	121	58,5	58,5	100,0
	Total	207	100,0	100,0	

Πίνακας 1: Φύλο

Σύμφωνα με τα δεδομένα του Πίνακα 1, από τους 207 συμμετέχοντες το ποσοστό 41,5% αντιστοιχεί στους άνδρες, ενώ το ποσοστό 58,5% αντιστοιχεί στις γυναίκες. Όπως παρατηρούμε ο αριθμός των γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα υπερτερεί των ανδρών. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από 121 γυναίκες και 86 άντρες. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται και στο παρακάτω διάγραμμα.

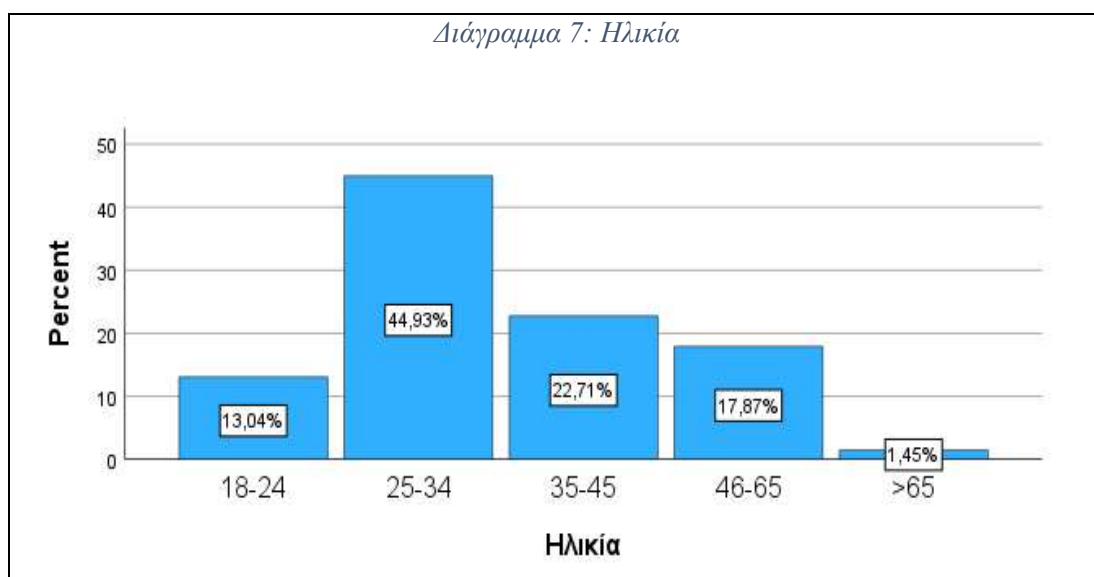

Η 2^η ερώτηση εξετάζει την ηλικία των ερωτηθέντων. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον Πίνακα 2.

Ηλικία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-24	27	13,0	13,0	13,0
	25-34	93	44,9	44,9	58,0
	35-45	47	22,7	22,7	80,7
	46-65	37	17,9	17,9	98,6
	>65	3	1,4	1,4	100,0
	Total	207	100,0	100,0	

Πίνακας 2: Ηλικία

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (44,9%) συναντάται στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών. Ακολουθούν η ηλικιακή ομάδα 35-45 ετών με ποσοστό 22,7% και η ηλικιακή ομάδα 46-65 ετών με ποσοστό 17,9%. Οι πιο νέες ηλικίες (18-24 ετών), καθώς και οι συμμετέχοντες με ηλικία άνω των 65 ετών κατείχαν τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής, 13% και 1,4% αντίστοιχα. Παρόλα αυτά, είναι θετικό το γεγονός ότι υπήρχαν συμμετοχές από όλες τις ηλικιακές ομάδες. Στο παρακάτω διάγραμμα παρατίθεται η απεικόνιση των αποτελεσμάτων.

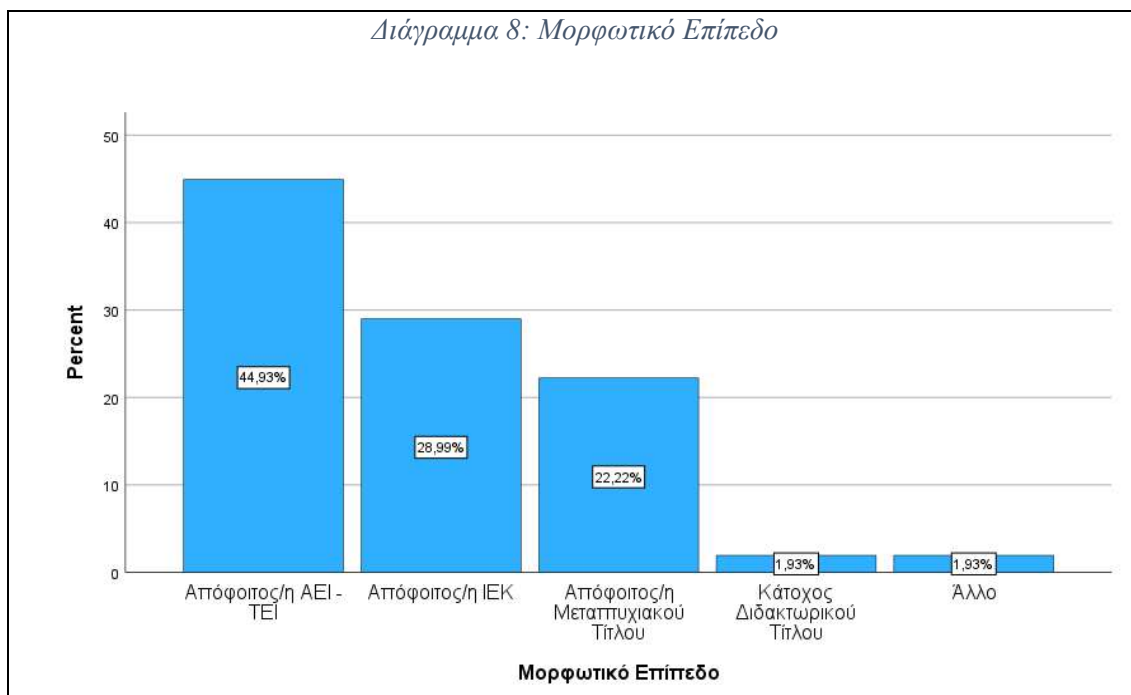

Η 3^η ερώτηση αφορά το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Η συχνότητα και τα ποσοστά των απαντήσεων παρατίθενται στον Πίνακα 3.

Μορφωτικό Επίπεδο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Απόφοιτος/η ΑΕΙ - ΤΕΙ	93	44,9	44,9	44,9
	Απόφοιτος/η ΙΕΚ	60	29,0	29,0	73,9
	Απόφοιτος/η Μεταπτυχιακού Τίτλου	46	22,2	22,2	96,1
	Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου	4	1,9	1,9	98,1
	Άλλο	4	1,9	1,9	100,0
	Total	207	100,0	100,0	

Πίνακας 3: Μορφωτικό Επίπεδο

Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ερωτηθέντων με τιμή 44,9% είναι απόφοιτοι ανώτατων σχολών. Ακολουθούν οι απόφοιτοι ΙΕΚ με ποσοστό 29% και οι απόφοιτοι μεταπτυχιακού τίτλου με ποσοστό 22,2%. Τα μικρότερα ποσοστά των ερωτηθέντων είναι είτε κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου με ποσοστό 1,9% είτε αντιστοιχούν σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό επίπεδο από τα προαναφερθέντα με ποσοστό επίσης 1,9%. Τα ποσοστά αυτά απεικονίζονται και στο Διάγραμμα 8 που ακολουθεί.

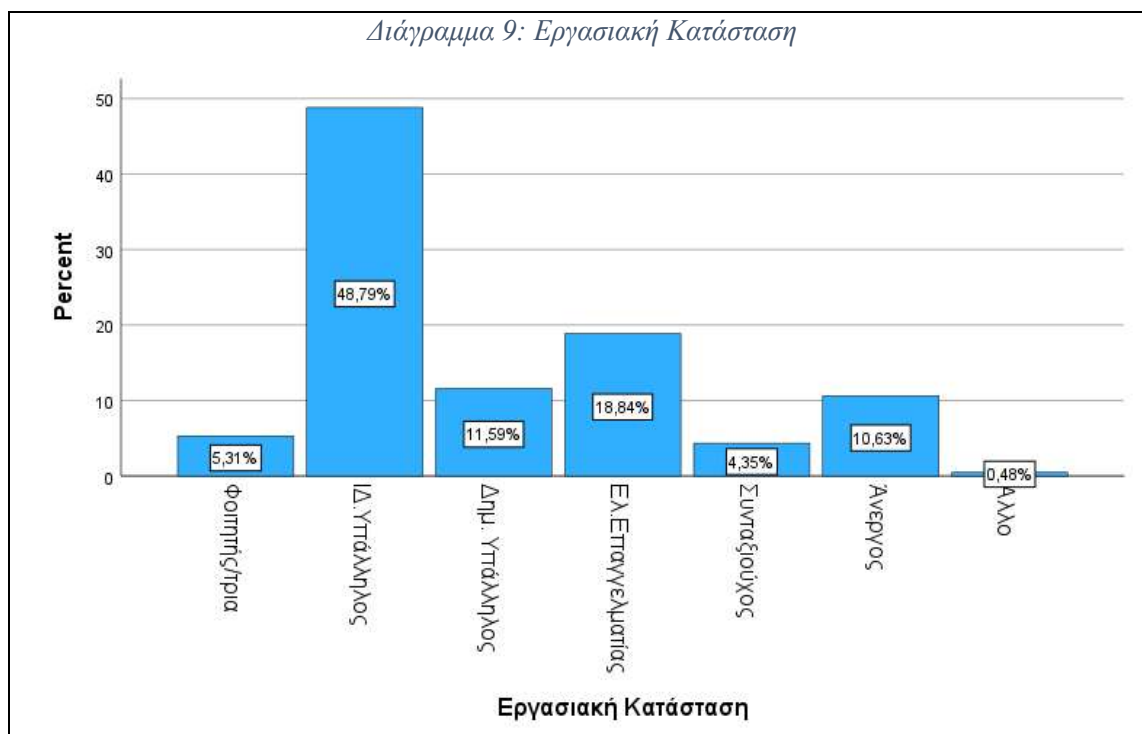
Η 4^η ερώτηση αφορά την επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων. Η συχνότητα και τα ποσοστά των απαντήσεων παρατίθενται στον Πίνακα 4.

Εργασιακή Κατάσταση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Φοιτητής/τρια	11	5,3	5,3	5,3
	ιδιωτικός Υπάλληλος	101	48,8	48,8	54,1
	Δημόσιος Υπάλληλος	24	11,6	11,6	65,7
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	39	18,8	18,8	84,5
	Συνταξιούχος	9	4,3	4,3	88,9
	Άνεργος	22	10,6	10,6	99,5
	Άλλο	1	,5	,5	100,0
	Total	207	100,0	100,0	

Πίνακας 4: Εργασιακή Κατάσταση

Το 48,8 % του δείγματος εργάζονται ως Ιδιωτικοί Υπάλληλοι, το 18,8% ως Ελεύθεροι Επαγγελματίες και το 11,6% ως Δημόσιοι Υπάλληλοι. Ακολουθεί το ποσοστό 10,6% του δείγματος, οι οποίοι δεν είχαν κάποια επαγγελματική απασχόληση το διάστημα συμμετοχής τους στην έρευνα. Μικρό ποσοστό συμμετοχής συγκεντρώνουν οι Φοιτητές και οι Συνταξιούχοι με μόλις 5,3% και 4,3% αντίστοιχα. Από τους συμμετέχοντες, υπήρξε 1 συμμετοχή που δεν αντιστοιχίστηκε με καμία από τις επιλογές

Εργασιακής Κατάστασης που δώσαμε. Τα ποσοστά απεικονίζονται και στο Διάγραμμα 9.

5.2 Αποτελέσματα Διερευνητικής Παραγοντικής Ανάλυσης

Η διερευνητική παραγοντική ανάλυση (EFA) είναι μια στατιστική τεχνική που χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό υποκείμενων διαστάσεων ή παραγόντων σε ένα σύνολο μεταβλητών. Η μέθοδος αυτή στοχεύει στο να μειώσει την πολυπλοκότητα ενός συνόλου δεδομένων εντοπίζοντας τους πιο σημαντικούς παράγοντες που ευθύνονται για την παρατηρούμενη διακύμανση στα δεδομένα (Khalid K. et al., 2012).

Προκειμένου να εντοπιστεί οποιαδήποτε πιθανή ομαδοποίηση των 34 στοιχείων του ερωτηματολογίου, προχωρήσαμε αρχικά σε ανάλυση κυρίων συνιστωσών. Στη συνέχεια, οι παράγοντες που δημιουργήθηκαν ελέγχθηκαν ως προς την αξιοπιστία και καταλληλότητα τους σύμφωνα με το δείκτη αξιοπιστίας Cronbach's Alpha. Τέλος, πραγματοποιήσαμε έλεγχο συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών με το εργαλείο Pearson, το οποίο μας βοήθησε να αποδεχτούμε ή να τροποποιήσουμε τις αρχικές μας υποθέσεις.

Κάθε ερώτηση του ερευνητικού μας εργαλείου (ερωτηματολόγιο) αντικατοπτρίζει μία μεταβλητή. Για να μπορέσουμε να εντοπίσουμε τις σημαντικότερες μεταβλητές που

εξηγούν το μεγαλύτερο μέρος της διακύμανσης στα δεδομένα, προχωρήσαμε σε ανάλυση κυρίων συνιστωσών (PCA). Αρχικά, προχωρήσαμε σε κατασκευή του πίνακα Communalities μέσω του spss προγράμματος. Τα Communalities αναφέρονται στο ποσοστό διακύμανσης σε ένα σύνολο μεταβλητών που εξηγείται από έναν κοινό παράγοντα ή παράγοντες σε μια παραγοντική ανάλυση. Συνήθως εκφράζονται ως συντελεστής συσχέτισης ή ως αναλογία που κυμαίνεται από 0 έως 1. Σύμφωνα με τον Πίνακα 5, όλες οι μεταβλητές έχουν τιμή εκτίμησης μεταξύ των ορίων 0 – 1. Παρατηρούμε επίσης ότι όλες οι τιμές κυμαίνονται πάνω από το 0,5 με εξαίρεση τις ερωτήσεις 18 και 28 που οι τιμές του είναι λίγο μικρότερες (0,459 και 0,411 αντίστοιχα). Επομένως, όλες οι μεταβλητές εκφράζονται από κάποιο παράγοντα και είναι εφικτή η ομαδοποίησή τους.

Communalities		
	Initial	Extraction
1. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό μας σύστημα διακρίνεται από απλότητα;	1,000	,563
2. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το υπάρχον φορολογικό σύστημα είναι αποτελεσματικό ως προς την επίτευξη κρατικών εσόδων;	1,000	,511
3. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα απλότητας από τα διεθνή;	1,000	,698
4. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα δικαιοσύνης από τα διεθνή;	1,000	,693
5. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα διαφάνειας από τα διεθνή;	1,000	,640
6. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα αποτελεσματικότητας (πχ εισπραξη φόρου) από τα διεθνή;	1,000	,521
7. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας μας βοηθά στην προσέλκυση επενδύσεων;	1,000	,629
8. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα υποστηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις;	1,000	,533
9. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα υποστηρίζει τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις;	1,000	,586
10. Πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος έχει συμβάλει στη μετεγκατάσταση ελληνικών επιχειρήσεων σε άλλες χώρες;	1,000	,562
11. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυνομία συμβάλει στην φορολογική πολυπλοκότητα;	1,000	,705
12. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η ασάφεια του φορολογικού κώδικα συμβάλει στην φορολογική πολυπλοκότητα;	1,000	,694
13. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ενδέχεται να είναι προϊόν διαφθοράς;	1,000	,742
14. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος συμβάλει στην παραοικονομία της χώρας;	1,000	,711
15. Πιστεύετε ότι η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος θα πρέπει να τεθεί σε προτεραιότητα για την επίλυση της φορολ. πολυπλοκότητας;	1,000	,622
16. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι τα φορολογικά βάρη κατανέμονται δίκαια;	1,000	,603
17. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα ανταμείβει τους συνεπείς φορολογούμενους;	1,000	,609
18. Σε τι βαθμό πιστεύετε η φορολογική συνείδηση είναι ωφέλιμη;	1,000	,459

19. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η φορολογική πολυπλοκότητα ενθαρρύνει τη φοροδιαφυγή;	1,000	,619
20. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος αποθαρρύνει την φορολογική συμμόρφωση;	1,000	,501
21. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η φορολογική ευαισθητοποίηση των φορολογούμενων υποστηρίζεται από το σύστημα εκπαίδευσης;	1,000	,538
22. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η φορολογική συμμόρφωση των φορολογούμενων επηρεάζεται από το επίπεδο φορολογικών τους γνώσεων;	1,000	,584
23. Πιστεύετε ότι η χρήση πληροφοριακών συστημάτων αποτελεί αρωγός για την μείωση της φορολογικής πολυπλοκότητας;	1,000	,650
24. Πιστεύετε ότι οι φορολογούμενοι είναι εξοικειωμένοι με τα ΠΣ που είναι απαραίτητα για την κάλυψη των φορολογικών τους υποχρεώσεων;	1,000	,672
25. Πιστεύετε ότι η χρήση πληροφοριακών συστημάτων διευκολύνει τον φορολογούμενο στη διαχείριση φορολογικών θεμάτων που τον αφορούν;	1,000	,697
26. Πιστεύετε ότι η μέχρι τώρα χρήση των ΠΣ στη φορολογική πολιτική έχει συνδράμει στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής;	1,000	,574
27. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι είναι απαραίτητος ο ανασχεδιασμός των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να είναι πιο φιλικά προς τον χρήστη;	1,000	,553
28. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι οι φορολογικοί υπάλληλοι έχουν την απαιτούμενη κατάρτιση ΠΣ για την ποιοτική διενέργεια ελέγχων;	1,000	,411
29. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει στην μείωση της φοροδιαφυγής;	1,000	,682
30. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει στην εξυπηρέτηση του πολίτη;	1,000	,752
31. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει στη μείωση της γραφειοκρατίας;	1,000	,774
32. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βελτιώσει την είσπραξη των εσόδων;	1,000	,748
33. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει στη διαμόρφωση υψηλότερου φορολογικού φρονήματος;	1,000	,735
34. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η σύνδεση σε μια κοινή πλατφόρμα όλων των δημόσιων υπηρεσιών θα βοηθούσε την απλοποίηση;	1,000	,630
Extraction Method: Principal Component Analysis.		

Πίνακας 5: Communalities

Στη συνέχεια της ανάλυσης έγινε εξαγωγή του πίνακα “Total Variance Explained”. Η επεξήγηση της συνολικής διακύμανσης αναφέρεται στο ποσοστό της συνολικής μεταβλητότητας σε ένα σύνολο δεδομένων που μπορεί να εξηγηθεί από ένα συγκεκριμένο στατιστικό μοντέλο ή σύνολο μεταβλητών. Συχνά αναπαρίσταται ως ποσοστό και είναι ένα μέτρο του πόσο καλά το μοντέλο ή οι μεταβλητές καταγράφουν τα υποκείμενα μοτίβα στα δεδομένα. Παρατηρούμε ότι οι παράγοντες που εμφανίζουν ιδιοτιμή μεγαλύτερη της μονάδας (>1) είναι 8 στο σύνολο και εκφράζουν το 62,35% περίπου της συνολικής διακύμανσης των δεδομένων.

Total Variance Explained									
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,623	19,479	19,479	6,623	19,479	19,479	4,745	13,956	13,956
2	6,022	17,712	37,191	6,022	17,712	37,191	3,614	10,630	24,586
3	2,043	6,009	43,200	2,043	6,009	43,200	2,687	7,903	32,489
4	1,462	4,301	47,501	1,462	4,301	47,501	2,537	7,461	39,950
5	1,388	4,083	51,584	1,388	4,083	51,584	2,278	6,700	46,650
6	1,289	3,791	55,374	1,289	3,791	55,374	2,010	5,911	52,561
7	1,261	3,708	59,082	1,261	3,708	59,082	1,738	5,112	57,672
8	1,110	3,265	62,347	1,110	3,265	62,347	1,589	4,675	62,347
9	,971	2,855	65,202						
10	,900	2,646	67,848						
11	,888	2,611	70,460						
12	,783	2,302	72,762						
13	,709	2,085	74,847						
14	,698	2,052	76,899						
15	,634	1,864	78,763						
16	,617	1,815	80,578						
17	,604	1,778	82,356						
18	,573	1,687	84,043						
19	,524	1,540	85,583						
20	,493	1,449	87,032						
21	,456	1,342	88,374						
22	,437	1,286	89,660						
23	,404	1,189	90,848						
24	,388	1,143	91,991						
25	,370	1,088	93,079						
26	,350	1,029	94,107						
27	,317	,933	95,040						
28	,304	,894	95,934						
29	,274	,807	96,741						
30	,271	,798	97,539						
31	,240	,706	98,244						
32	,231	,679	98,923						
33	,201	,590	99,513						
34	,166	,487	100,000						

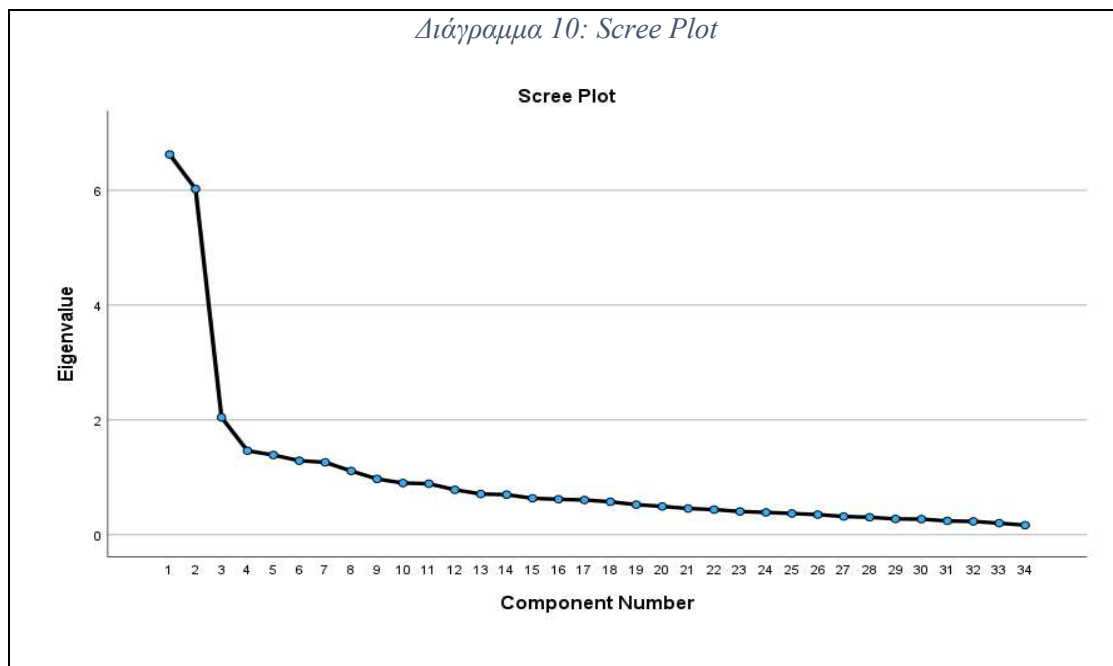
Extraction Method: Principal Component Analysis.

Πίνακας 6: Total Variance Explained

Το παρακάτω διάγραμμα scree plot χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό του αριθμού των σημαντικών παραγόντων που θα διατηρηθούν στην ανάλυση. Το διάγραμμα παρυφής επιβεβαιώνει την ύπαρξη 8 παραγόντων, καθώς παρατηρούμε ότι η κλίση του διαγράμματος αλλάζει μετά τον 8^ο παράγοντα και το γράφημα γίνεται πιο επίπεδο. Ωστόσο, η μέθοδος αυτή θεωρείται υποκειμενική.

Διάγραμμα 10: Scree Plot

Στη συνέχεια προχωρήσαμε στην εξαγωγή του πίνακα “Rotated Component Matrix”. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι παράγοντες που περιέχουν μεταβλητές με φορτίο μεγαλύτερο του 0,3 είναι 7 στο σύνολο. Οι μεταβλητές E18 και E21 δεν ομαδοποιήθηκαν σε κανέναν παράγοντα (Πίνακας 7).

Rotated Component Matrix ^a								
	Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
E3	,832	,012	-,001	,062	,007	,025	-,009	-,029
E4	,815	,072	-,094	,103	,026	-,027	,012	-,059
E5	,769	,121	-,148	,085	,028	,057	-,011	,000
E1	,714	,027	-,007	,187	-,076	-,092	,041	,034
E6	,669	,034	-,064	,018	,048	-,089	-,032	,236
E7	,581	-,102	-,016	,154	-,259	,257	,202	,289
E8	,557	-,154	-,055	,097	-,165	,040	,383	,103
E17	,550	-,066	-,061	,054	-,119	,081	,513	,109
E16	,531	-,058	-,159	,063	,048	,099	,501	,159
E31	,051	,816	,174	,229	,077	,119	-,007	,056
E30	,066	,782	,105	,236	,173	,067	-,144	,118
E29	,087	,722	,048	,130	,015	,350	,106	,020
E27	-,030	,610	,280	-,014	,135	,123	,224	,135
E22	-,048	,472	,119	,054	,292	,181	,465	-,085
E13	-,117	-,058	,774	-,010	,094	,263	-,166	,144

E14	-,226	,096	,735	,088	,267	,149	-,045	,082
E19	-,059	,288	,710	-,085	,052	-,058	,099	-,070
E20	,059	,279	,547	-,036	,134	-,128	,288	-,037
E15	-,312	,368	,491	,030	,341	,139	-,111	-,024
E23	,083	,252	,054	,749	,092	,057	,007	,061
E25	,080	,340	-,032	,742	,096	-,007	,050	-,104
E24	,288	-,109	-,011	,708	-,095	,089	,194	,146
E26	,281	,270	-,160	,508	,014	,328	,157	,073
E11	-,049	,148	,152	,102	,782	,113	,146	-,040
E12	-,003	,121	,262	-,008	,762	,132	-,002	,109
E34	-,093	,401	,117	,257	,489	,351	-,135	,006
E33	,006	,235	,096	,142	,179	,786	-,004	-,003
E32	-,022	,342	,172	,059	,170	,743	,131	,014
E18	-,006	,314	,127	,248	,071	-,085	,517	-,050
E21	,213	-,073	-,009	,409	,319	,194	,423	-,044
E9	-,023	,109	,212	-,025	-,124	,050	,070	,711
E2	,329	-,024	-,145	,012	,161	-,100	-,054	,585
E28	,257	,081	-,073	,283	,050	,134	-,048	,479
E10	-,113	,307	,196	-,112	,361	-,262	,148	,428
Extraction Method: Principal Component Analysis.								
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.								
a. Rotation converged in 13 iterations.								

Πίνακας 7: Rotated Component Matrix

Για να μπορέσουμε να μετρήσουμε την αξιοπιστία των επτά παραγόντων που προέκυψαν, προχωρήσαμε σε έλεγχο αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας με το δείκτη Cronbach's Alpha. Οι τιμές του συγκεκριμένου δείκτη κυμαίνονται από 0 έως 1. Όσο πιο υψηλή είναι η τιμή του δείκτη τόσο μεγαλύτερη εσωτερική συνέπεια υπάρχει μεταξύ των στοιχείων της κλίμακας. Σύμφωνα με τους Cohen et al. (2008), οι τιμές αξιοπιστίας του δείκτη Cronbach's Alpha δηλώνουν αναξιόπιστη κλίμακα για τιμές που κυμαίνονται από 0 έως 0.6, ενώ η τιμή 0.6 θεωρείται το ελάχιστο αποδεκτό όριο. Οι τιμές κοντά στο 0.7 θεωρούνται επαρκής, αλλά όχι καλές, οι τιμές από 0.8 και πάνω θεωρούνται πολύ καλές και οι τιμές από 0.95 δηλώνουν υψηλή αξιοπιστία αλλά είναι εξαιρετικά σπάνιες.

Ο παράγοντας Α, ο οποίος αποτελείται από 9 μεταβλητές (E1, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E16, E17) θεωρείται αξιόπιστος με τιμή 0,879. Ο παράγοντας Β αποτελούνταν από 5 μεταβλητές (E22, E27, E29, E30, E31). Η μέτρηση αξιοπιστίας ωστόσο έδειξε πως αν αφαιρεθεί η μεταβλητή E22, η αξιοπιστία του παράγοντα αυξάνεται. Επομένως, προχωρήσαμε στην αφαίρεση του και ο παράγοντας Β με 4 μεταβλητές έλαβε τιμή αξιοπιστίας 0,837. Ο παράγοντας Γ αποτελούνταν από 5 μεταβλητές (E13, E14, E15, E19, E20). Η μέτρηση αξιοπιστίας ωστόσο έδειξε πως αν αφαιρεθεί η μεταβλητή E20, η

αξιοπιστία του παράγοντα αυξάνεται. Επομένως προχωρήσαμε στην αφαίρεση και ο παράγοντας Γ με 4 μεταβλητές έλαβε τιμή αξιοπιστίας 0,784. Ο παράγοντας Δ, ο οποίος αποτελείται από 4 μεταβλητές (E23, E24, E25, E26) θεωρείται αξιόπιστος με τιμή 0,768. Ο παράγοντας Ε αποτελούνταν από 3 μεταβλητές (E11, E12, E34). Η μέτρηση αξιοπιστίας ωστόσο, έδειξε πως αν αφαιρεθεί η μεταβλητή E34, η αξιοπιστία του παράγοντα αυξάνεται. Επομένως, προχωρήσαμε στην αφαίρεση και ο παράγοντας Ε με 2 μεταβλητές έλαβε τιμή αξιοπιστίας 0,742. Ο παράγοντας ΣΤ, ο οποίος αποτελείται από 2 μεταβλητές (E32, E33), θεωρείται αξιόπιστος με τιμή 0,775. Ο παράγοντας Ζ, ο οποίος αποτελείται από 4 μεταβλητές (E2, E9, E10, E28), θεωρείται αναξιόπιστος με τιμή 0,436 και για το λόγο αυτό δε θα συμπεριληφθεί στην περαιτέρω ανάλυση.

Η ονομασία των έξι νέων παραγόντων που προέκυψαν βασίστηκε στον τρόπο που οι μεταβλητές σχετίζονται μεταξύ τους εννοιολογικά στον κάθε παράγοντα σε συνάρτηση με το κύριο θέμα της μελέτης, την φορολογική πολυπλοκότητα. Συγκεκριμένα, οι μεταβλητές του παράγοντα Α αποτελούν ερωτήσεις που σχετίζονται με χαρακτηριστικά γνωρίσματα του φορολογικού συστήματος. Επομένως, αντιπροσωπεύουν την «Αξιολόγηση Φορολογικού Συστήματος» υπό την οπτική γωνία των φορολογούμενων.

Οι μεταβλητές του παράγοντα Β σχετίζονται με ερωτήσεις που δηλώνουν κατά πόσο η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει σε θέματα φοροδιαφυγής, γραφειοκρατίας και εξυπηρέτησης του πολίτη. Κατά συνέπεια ονομάστηκε «Αναγκαιότητα Ψηφιοποιούμενης Φορολογίας».

Οι μεταβλητές που συνθέτουν τον παράγοντα Γ αφορούν ερωτήσεις που συνδέονται με τα προβλήματα που απορρέουν από την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, όπως τα φαινόμενα διαφθοράς, παραοικονομίας και φοροδιαφυγής. Για το λόγο αυτό ο παράγοντας Γ ονομάστηκε «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας».

Στον παράγοντα Δ δόθηκε ο τίτλος «Προτερήματα Πληροφοριακής Αναβάθμισης» και αποτελείται από 4 στοιχεία – ερωτήσεις που αφορούσαν την εξοικείωση των φορολογούμενων με τα πληροφοριακά συστήματα, καθώς και τον ρόλο τους στη διεκπεραίωση των φορολογικών τους υποχρεώσεων, στην αντιμετώπιση της φορολογικής πολυπλοκότητας και της φοροδιαφυγής.

Ο επόμενος παράγοντας Ε συντίθεται από 2 μεταβλητές, οι οποίες σχετίζονται με την πολυπλοκότητα που δημιουργείται από την πολυνομία και την ασάφεια της φορολογικής νομοθεσίας. Ο συγκεκριμένος παράγοντας ονομάστηκε «Ασαφής Φορολογική Πολυνομία».

Ο τελευταίος παράγοντας ΣΤ αποτελείται από 2 στοιχεία. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις αποσκοπούσαν στο βαθμό που πιστεύουν οι φορολογούμενοι ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει στην αύξηση των κρατικών εσόδων και στη διαμόρφωση υψηλότερου φορολογικού φρονήματος. Ο παράγοντας ΣΤ ονομάστηκε «Αναγκαιότητα Φορολογικής Απλοποίησης».

Η περιγραφή που δόθηκε στον κάθε παράγοντα, ο δείκτης αξιοπιστίας τους³ και οι μεταβλητές που περιέχει ο καθένας, αναφέρονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ	ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Δείκτης Cronbach's A
A	E1, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E16, E17	Αξιολόγηση Φορολογικού Συστήματος (ΑΦΣ)	0,879
B	E27, E29, E30, E31	Αναγκαιότητα Ψηφιοποιούμενης Φορολογίας (ΑΨΦ)	0,837
Γ	E13, E14, E15, E19	Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας (ΦΦΠ)	0,784
Δ	E23, E24, E25, E26	Προτερήματα Πληροφοριακής Αναβάθμισης (ΠΠΑ)	0,768
E	E11, E12	Ασαφής Φορολογική Πολυνομία (ΑΦΠ)	0,742
ΣΤ	E32, E33	Αναγκαιότητα Φορολογικής Απλοποίησης (ΑΦΑ)	0,775

Πίνακας 8: Αποτελέσματα Παραγοντικής Ανάλυσης

Στη συνέχεια της έρευνας προχωρήσαμε σε ανάλυση συσχέτισης των έξι παραγόντων βασιζόμενοι στη χρήση του συντελεστή συσχέτισης Pearson. Ο συντελεστής συσχέτισης Pearson είναι μια μέτρηση της δύναμης και της κατεύθυνσης της γραμμικής συσχέτισης μεταξύ δύο μεταβλητών ποσοτικού τύπου. Λαμβάνει τιμές μεταξύ -1 και 1. Το κύριο θέμα της μελέτης μας είναι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και για το λόγο αυτό ο παράγοντας «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας» αποτελεί την εξαρτημένη μεταβλητή μας, με σκοπό την καλύτερη επεξήγηση των αποτελεσμάτων. Οι υπόλοιποι πέντε παράγοντες λαμβάνονται υπόψη ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Οι σχέσεις μεταξύ των παραγόντων παρατίθενται στον Πίνακα 9.

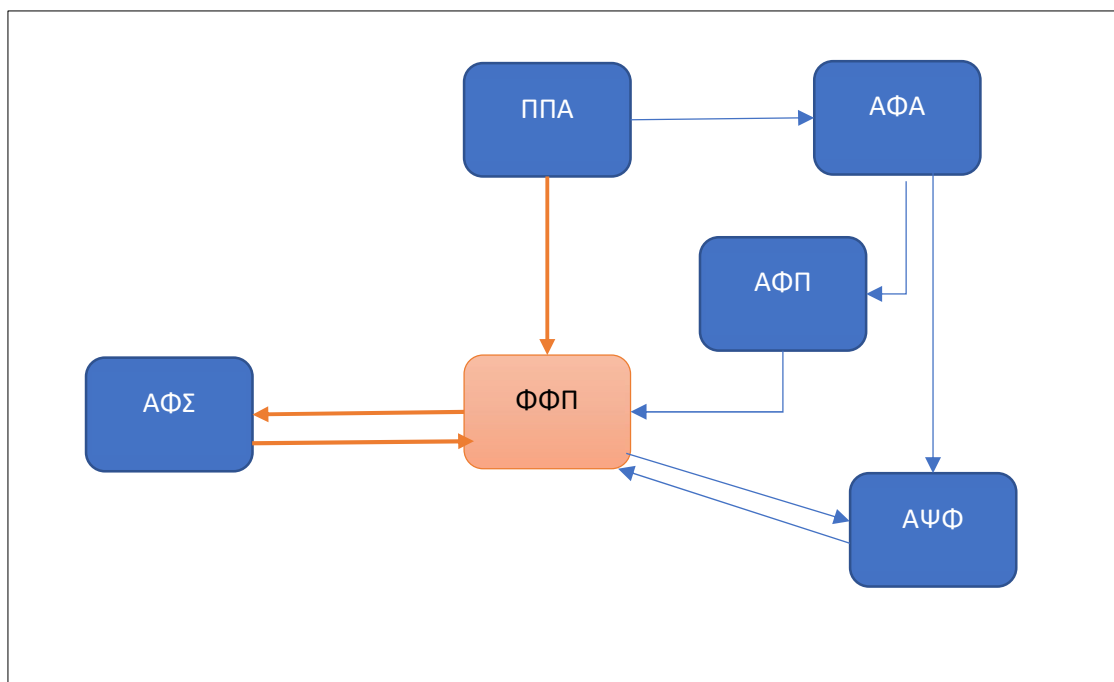
³ Οι πίνακες Cronbach's A, που αντλήθηκαν από το πρόγραμμα SPSS, είναι διαθέσιμοι στο Παράρτημα ΙΙΙ.

Correlations							
		ΑΦΣ	ΑΨΦ	ΦΦΠ	ΠΠΑ	ΑΦΠ	ΑΦΑ
ΑΦΣ	Pearson Correlation	1	,069	-,304**	,372**	-,074	,033
	Sig. (2-tailed)		,326	<,001	<,001	,289	,638
	N	207	207	207	207	207	207
ΑΨΦ	Pearson Correlation	,069	1	,398**	,422**	,356**	,494**
	Sig. (2-tailed)	,326		<,001	<,001	<,001	<,001
	N	207	207	207	207	207	207
ΦΦΠ	Pearson Correlation	-,304**	,398**	1	-,008	,432**	,351**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001		,903	<,001	<,001
	N	207	207	207	207	207	207
ΠΠΑ	Pearson Correlation	,372**	,422**	-,008	1	,150*	,329**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,903		,031	<,001
	N	207	207	207	207	207	207
ΑΦΠ	Pearson Correlation	-,074	,356**	,432**	,150*	1	,364**
	Sig. (2-tailed)	,289	<,001	<,001	,031		<,001
	N	207	207	207	207	207	207
ΑΦΑ	Pearson Correlation	,033	,494**	,351**	,329**	,364**	1
	Sig. (2-tailed)	,638	<,001	<,001	<,001	<,001	
	N	207	207	207	207	207	207

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
 * . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Πίνακας 9: Ανάλυση Συσχετίσεων

Για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε τη σύνδεση μεταξύ των μεταβλητών και την επίδραση τους στην εξαρτημένη μεταβλητή, τη «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας», αναπτύξαμε ένα μοντέλο δομικών εξισώσεων. Στηριζόμενοι στους 6 παράγοντες που προέκυψαν από την παραγοντική ανάλυση δημιουργήσαμε, ένα υποθετικό εννοιολογικό μοντέλο στο οποίο απεικονίζονται οι σχέσεις μεταξύ των παραγόντων υπό τη μορφή υποθέσεων (Σχήμα 1).

Σχήμα 1: Υποθετικό Εννοιολογικό Μοντέλο

Το υποθετικό εννοιολογικό μας μοντέλο σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα του Πίνακα 9, όσον αφορά τις τιμές του δείκτη συσχέτισης Pearson r και του δείκτη στατιστικής σημαντικότητας significant (sig.), μας οδήγησαν στις παρακάτω 7 υποθέσεις.

H1: ΑΦΣ $\rightarrow$ ΦΦΠ

Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση, η μεταβλητή «Αξιολόγηση Φορολογικού Συστήματος» συσχετίζεται αρνητικά με τη μεταβλητή «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας» με χαμηλή ένταση $r = -0,304$, η οποία είναι στατιστικά σημαντική με sig. $< 0,01$.

H2: ΑΨΦ $\rightarrow$ ΦΦΠ

Σύμφωνα με την δεύτερη υπόθεση, η μεταβλητή «Αναγκαιότητα Ψηφιοποιούμενης Φορολογίας» συσχετίζεται θετικά με τη μεταβλητή «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας» με χαμηλή ένταση $r = 0,398$, η οποία είναι στατιστικά σημαντική με sig. $< 0,01$.

H3: ΠΠΑ $\rightarrow$ ΦΦΠ

Σύμφωνα με την τρίτη υπόθεση, η μεταβλητή «Προτερήματα Πληροφοριακής Αναβάθμισης» συσχετίζεται αρνητικά με τη μεταβλητή «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας» με ασθενή ένταση $r = -0,008$

H4: ΑΦΠ $\rightarrow$ ΦΦΠ

Σύμφωνα με την τέταρτη υπόθεση, η μεταβλητή «Ασαφής Φορολογική Πολυνομία» συσχετίζεται θετικά με τη μεταβλητή «Φύρα Φορολογικής Πολυπλοκότητας» με μέτρια ένταση $r = 0,432$, η οποία είναι στατιστικά σημαντική με sig. $< 0,01$.

H5: ΠΠΑ $\rightarrow$ ΑΦΑ

Σύμφωνα με την πέμπτη υπόθεση, η μεταβλητή «Προτερήματα Πληροφοριακής Αναβάθμισης» συσχετίζεται θετικά με τη μεταβλητή «Αναγκαιότητα Φορολογικής Απλοποίησης» με χαμηλή ένταση $r = 0,329$, η οποία είναι στατιστικά σημαντική με sig. $< 0,01$.

H6: ΑΦΑ $\rightarrow$ ΑΨΦ

Σύμφωνα με την έκτη υπόθεση, η μεταβλητή «Αναγκαιότητα Ψηφιοποιούμενης Φορολογίας» συσχετίζεται θετικά με τη μεταβλητή «Αναγκαιότητα Φορολογικής Απλοποίησης» με μέτρια ένταση $r = 0,494$, η οποία είναι στατιστικά σημαντική με sig. $< 0,01$.

H7: ΑΦΑ $\rightarrow$ ΑΦΠ

Σύμφωνα με την έβδομη υπόθεση, η μεταβλητή «Αναγκαιότητα Φορολογικής Απλοποίησης» συσχετίζεται θετικά με τη μεταβλητή «Ασαφής Φορολογική Πολυνομία» με χαμηλή ένταση $r = 0,364$, η οποία είναι στατιστικά σημαντική με sig. $< 0,01$.

Κεφάλαιο 6^ο: Συμπεράσματα και Προτάσεις Έρευνας

Αυτή η μελέτη παρέχει δεδομένα που στηρίχτηκαν στις απόψεις των φορολογούμενων σχετικά με την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος της χώρας και πως αυτή επηρεάζεται από τη χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων και την αναγκαιότητα ψηφιοποίησης των φορολογικών διαδικασιών. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα συμπεράσματα της έρευνας, καθώς επίσης θα αναφερθούμε στη σημαντικότητά της, στους περιορισμούς που αντιμετωπίσαμε και σε προτάσεις για μελλοντική μελέτη.

6.1 Συμπεράσματα

Αρχικά, οι καθοριστικοί παράγοντες που αναδείχθηκαν μέσα από την έρευνα μας περιλαμβάνουν την αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος από τους φορολογούμενους, την αναγκαιότητα ψηφιοποιούμενης φορολογίας, τη φύρα φορολογικής πολυπλοκότητας, τα προτερήματα πληροφοριακής αναβάθμισης, την αναγκαιότητα φορολογικής απλοποίησης και την ασαφή φορολογική πολυνομία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ο τρόπος με τον οποίο οι φορολογούμενοι αντιλαμβάνονται την φορολογική πολυπλοκότητα και τα προβλήματα που απορρέουν από αυτή επηρεάζει, τη συνολική τους εντύπωση για τη γενικότερη ικανότητα του φορολογικού συστήματος. Συγκεκριμένα, όσο εντείνονται τα προβλήματα που δημιουργεί η φορολογική πολυπλοκότητα τόσο μειώνεται η θετική εντύπωση των πολιτών ως προς την συνολική απόδοση του φορολογικού μας συστήματος. Αντιθέτως, όσο οι πολίτες σχηματίζουν καλή εντύπωση και αξιολογούν θετικά το φορολογικό μας σύστημα άλλο τόσο φαίνεται να μειώνονται τα προβλήματα που οδηγούν στην πολυπλοκότητά του.

Ένα άλλο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων αφορά την αναγκαιότητα για ψηφιοποίηση των φορολογικών διαδικασιών. Αναλυτικότερα, όσο αυξάνεται η φύρα της φορολογικής πολυπλοκότητας τόσο πιο αναγκαία κρίνεται η μετάβαση σε ψηφιοποιούμενη φορολογία. Παράλληλα, η αύξηση της αναγκαιότητας για ψηφιοποίηση του φορολογικού συστήματος οδηγεί σε ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα φορολογικής πολυπλοκότητας. Στο σημείο αυτό διαπιστώνουμε, ότι οι φορολογούμενοι έχουν αντιληφθεί την ανάγκη για αύξηση της ακρίβειας και της διαφάνειας του φορολογικού συστήματος. Στον σημερινό ψηφιακό κόσμο, είναι όλο και πιο σημαντική

η μετάβαση σε ένα ψηφιοποιημένο φορολογικό σύστημα με στόχο την εξάλειψη των μη αυτόματων και χρονοβόρων διαδικασιών, όπως είναι η γραφειοκρατία. Παρόλα αυτά, υπάρχει ανησυχία των φορολογούμενων για το αν οι νέες τεχνολογίες, ειδικά στις φορολογικές διαδικασίες, θα εξακολουθήσουν να είναι αποτελεσματικές μακροπρόθεσμα ή θα οδηγήσουν σε ακόμα περισσότερα προβλήματα. Πολλά ψηφιακά έργα, κυρίως εν μέσω της υγειονομικής κρίσης, τέθηκαν πολύ γρήγορα σε εφαρμογή χωρίς να αφιερωθεί ο απαραίτητος χρόνος για σωστό σχεδιασμό και υλοποίηση (Rossidis I. & Belias D, 2021). Το γεγονός αυτό εγκυμονεί τον κίνδυνο μετάβασης σε μια νέα ηλεκτρονική γραφειοκρατία μη αποτελεσματικότερης από τις ήδη υπάρχουσες φορολογικές και δημόσιες διαδικασίες (Λαζακίδου Α.,2021). Αξίζει να σημειώσουμε, ότι η χώρα μας έχει κάνει πρόοδο ως προς τον ψηφιακό μετασχηματισμό των δημόσιων υπηρεσιών. Ωστόσο, ο μέσος πολίτης μπορεί να μην αντιληφθεί αυτή τη βελτίωση, καθώς οι απαιτήσεις για πιο εξελιγμένες και αξιόπιστες υπηρεσίες από δημόσιους φορείς έχουν πλέον αυξηθεί ραγδαία (Kontogeorgis G. & Varotsis N., 2021).

Από την άλλη πλευρά, οι φορολογούμενοι πιστεύουν, ότι όσο αυξάνονται τα προτερήματα, που απορρέουν από τη συνεχή αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων τόσο μειώνεται η φύρα της φορολογικής πολυπλοκότητας. Η αντίληψη αυτή των πολιτών συμφωνεί με τα ευρήματα της μελέτης του Walker D. (2022), η οποία υποστηρίζει ότι η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων, που δημιουργούνται από την πολυπλοκότητα και την αδιαφάνεια του φορολογικού συστήματος. Ταυτόχρονα, μέσα από τις απόψεις των φορολογούμενων διαπιστώνουμε, πως όσο αυξάνονται τα προτερήματα των πληροφοριακών συστημάτων τόσο δημιουργείται μεγαλύτερη αναγκαιότητα για φορολογική απλοποίηση. Η χρήση πληροφοριακών συστημάτων στη φορολογία αυξάνει μακροπρόθεσμα τα κρατικά έσοδα και αποτελεί σημαντικό εργαλείο διασφάλισης της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης (Dečman M. & Klun M. ,2015). Επίσης, τα πληροφοριακά συστήματα φορολογίας μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικά και αποδοτικά παρέχοντας υπηρεσίες υψηλότερης ποιότητας και πιο αξιόπιστη πληροφόρηση, συμβάλλοντας στην απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών (Floropoulos et al.,2010). Αποτελούν βασικό συστατικό της μετάβασης σε ένα ψηφιακό φορολογικό σύστημα και η χρήση τους έχει αποδειχθεί, ότι έχει μια σειρά από οφέλη (Sadiq,2021). Ωστόσο, το ψηφιακό χάσμα, το οποίο αναφέρεται στην άνιση πρόσβαση και στη μη εξοικείωση με την τεχνολογία σε ότι αφορά τους πολίτες, επηρεάζει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους (Rossidis I. & Belias D, 2021). Ο πολλαπλασιασμός των ηλεκτρονικών εφαρμογών έχει

δημιουργήσει ένα σημαντικό πρόβλημα: την έλλειψη δημόσιας ενημέρωσης σχετικά με τον τρόπο χρήσης τους. Αυτή η πολυπλοκότητα καθιστά δύσκολο για τους πολίτες να επωφεληθούν πλήρως από αυτά τα εργαλεία.

Ένα άλλο συμπέρασμα της έρευνας υποδεικνύει, ότι η αντίληψη των φορολογούμενων σχετικά με την αναγκαιότητα φορολογικής απλοποίησης συνδέεται θετικά με την αναγκαιότητα ψηφιοποιούμενης φορολογίας. Όταν οι φορολογικοί κανονισμοί είναι περίπλοκοι και δυσνόητοι, οι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις χρειάζονται περισσότερο χρόνο και πόρους για να συμμορφωθούν. Η ψηφιοποίηση μπορεί να μειώσει τον χρόνο που απαιτείται για την επεξεργασία των φορολογικών δεδομένων, να μειώσει τον κίνδυνο λαθών και να αυξήσει την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος. Επομένως οι φορολογούμενοι, μέσα από τις απαντήσεις τους στην έρευνα μας, πιστεύουν ότι η συνδυασμένη χρήση φορολογικής απλοποίησης και ψηφιοποίησης μπορεί να οδηγήσει σε ένα πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό φορολογικό σύστημα. Η άποψη αυτή ευθυγραμμίζεται με τον κύριο στόχο, που έχει θέσει το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης για ένα πιο αποδοτικό δημόσιο τομέα μέσω της απλοποίησης οποιασδήποτε διαδικασίας της δημόσιας διοίκησης, πριν υλοποιηθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός της, ώστε να αποτραπεί η δημιουργία ηλεκτρονικής γραφειοκρατίας.

Από την άλλη πλευρά, αποτυπώνεται ο φόβος των φορολογούμενων πως η αυξανόμενη αναγκαιότητα για φορολογική απλοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε περισσότερη ασαφή φορολογική πολυνομία. Η σχέση αυτή υποδηλώνει την έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών προς τον κρατικό μηχανισμό. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η έρευνα του ΟΟΣΑ (2021), σύμφωνα με την οποία η αντίληψη των πολιτών σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν οι δημόσιες αρχές, είναι στενά συνδεδεμένη με την εμπιστοσύνη τους απέναντι στους Θεσμούς. Συμπερασματικά, η ανησυχία αυτή των φορολογούμενων προκύπτει εύλογα, αν αναλογιστούμε τους νόμους, τις διατάξεις και τις τροποποιήσεις αυτών, που θα θεσπιστούν για τη ρύθμιση απλοποίησης των φορολογικών διαδικασιών και θα έρθουν να προστεθούν σε μία ήδη δαιδαλώδη φορολογική νομοθεσία.

Η ασαφής φορολογική πολυνομία αναδείχθηκε από τους ερωτηθέντες ως ένας σημαντικός παράγοντας, που επηρεάζει θετικά τη φύρα φορολογικής πολυπλοκότητας. Επομένως, όσο μεγαλύτερη είναι η πολυνομία και η ασάφεια, που συναντάται στο φορολογικό κώδικα τόσο θα αυξάνονται τα προβλήματα, που προκύπτουν από την φορολογική πολυπλοκότητα. Η υπόθεση αυτή έχει ήδη διαπιστωθεί και από τη

βιβλιογραφία. Η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και οι συνεχείς τροποποιήσεις των νόμων υποδεικνύουν την αστάθεια του φορολογικού συστήματος (Morar I., 2015). Η ασάφεια της φορολογικής νομοθεσίας μπορεί να οδηγήσει σε περισσότερα ακούσια λάθη στις φορολογικές δηλώσεις, παρά σε σκόπιμες προσπάθειες μη συμμόρφωσης. Ο περίπλοκος φορολογικός κώδικας και το συνεπαγόμενο κόστος συμμόρφωσης έχουν αρνητικό αντίκτυπο και στις επιχειρήσεις, καθιστώντας τις λιγότερο ανταγωνιστικές και ωθώντας τις να εξετάσουν το ενδεχόμενο μετεγκατάστασης σε χώρες με απλούστερη φορολογική νομοθεσία (Hoppe et al., 2019). Η ασαφής φορολογική πολυνομία οδηγεί επίσης σε συνεχή προσπάθεια διασφάλισης από την πλευρά των φορολογικών αρχών, πως οι φορολογούμενοι ανταποκρίνονται στις φορολογικές διατάξεις και τις υποχρεώσεις τους (Morar I., 2015).

Συμπερασματικά, οι απόψεις των φορολογούμενων γύρω από τα προβλήματα που απορρέουν από την φορολογική πολυπλοκότητα επηρεάζουν τον τρόπο που αξιολογούν την εν γένει αποδοτικότητα του φορολογικού συστήματος της χώρας και υποδεικνύουν πως έχουν αντιληφθεί την αναγκαιότητα επίλυσης των προβλημάτων αυτών μέσα από τη χρήση αναβαθμισμένων πληροφοριακών συστημάτων και τον συνδυασμό ψηφιοποιούμενης και απλοποιημένης φορολογίας. Ωστόσο, επικρατεί ανησυχία για το αν η διαχείριση της ψηφιοποίησης και των προτερημάτων της πληροφοριακής αναβάθμισης θα υλοποιηθεί με τον επιθυμητό τρόπο με αποτέλεσμα την απλοποίηση του φορολογικού συστήματος, καθώς η πολιτική που έχει εφαρμοστεί μέχρι τώρα από τη φορολογική και δημόσια διοίκηση, δεν έχει κερδίσει ακόμα την εμπιστοσύνη τους. Καταλήγοντας, η ασαφής φορολογική πολυνομία αναδείχθηκε ως ο σημαντικότερος παράγοντας που οδηγεί σε πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

6.2 Σημαντικότητα Έρευνας

Τα συμπεράσματα της έρευνας μας μπορούν να θεωρηθούν χρήσιμα για την ακαδημαϊκή κοινότητα και να αποτελέσουν το εφαλτήριο, ώστε να προκύψουν γόνιμες συζητήσεις, ορισμός μελετών, αναθέσεις έργων τα οποία θα στοχεύουν στην δημιουργία προτάσεων προς την εκάστοτε πολιτική ηγεσία, προκειμένου να χαράξει νέους κανόνες για την αποφυγή τόσο της φορολογικής πολυπλοκότητας αλλά και ταυτόχρονα για τον εκσυγχρονισμό των πληροφοριακών συστημάτων. Επίσης, θα πρέπει να γίνουν προτάσεις από την πλευρά της ακαδημαϊκής κοινότητας σε ότι αφορά την εκπαίδευση του φορολογούμενου κοινού και των επιχειρήσεων, ώστε να καταστεί εφικτό ο

εκσυγχρονισμός των πληροφοριακών συστημάτων να γίνει «κτήμα» τους. Με αυτό τον τρόπο θα κατορθώσουμε τη μείωση του ψηφιακού χάσματος και θα προχωρήσουμε περαιτέρω στην απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών. Το έργο στο οποίο θα πρέπει να επιδοθεί η ακαδημαϊκή κοινότητα, όπως το περιγράψαμε παραπάνω, μόνο ωφέλιμο θα μπορούσε να αποβεί ως προς το φορολογικό κοινό και ειδικότερα ως προς την επιχειρηματικότητα. Ένα ασφαλές και σαφές νομοθετικό περιβάλλον, με απουσία πολυπλοκότητας, με τη σύγχρονη γνώση του τρόπου χρήσης επιστημονικά σχεδιασμένων πληροφοριακών συστημάτων, είναι απολύτως βέβαιο, ότι θα αποτελέσουν πολύτιμους αρωγούς στην λειτουργία και την ανάπτυξη υγιών επιχειρήσεων, που θα συμβάλουν με την φορολογική τους απόδοση στην περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας.

6.3 Ερευνητικοί Περιορισμοί

Ο πρώτος περιορισμός που αντιμετώπισε η έρευνα μας είναι αυτός του δείγματος. Το δείγμα μας χαρακτηρίστηκε ως δείγμα ευκολίας, καθώς δεν κατορθώσαμε να επιτύχουμε την επιθυμητή αναλογία ως προς την ποικιλία των ερωτηθέντων σε χαρακτηριστικά όπως η επαγγελματική κατάσταση ή το εκπαιδευτικό επίπεδο. Επομένως, τα συμπεράσματα μας δεν εκφράζουν το γενικό πληθυσμό της χώρας αλλά αναφέρονται σε τάσεις του πληθυσμού και δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως αντιπροσωπευτικά. Επίσης, περιορισμένο ήταν και το χρονικό περιθώριο συλλογής δεδομένων που ορίστηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας.

Η φορολογική συμμόρφωση έχει διαπιστωθεί, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ως ένας βασικός παράγοντας που επηρεάζει και ταυτόχρονα επηρεάζεται από την φορολογική πολυπλοκότητα. Παρόλο που το δείγμα ερωτήθηκε για θέματα φορολογικής συνείδησης που σχετίζονται με την φορολογική πολυπλοκότητα, τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων και τη ψηφιοποίηση των διαδικασιών, δεν αναδείχθηκε τελικά ως εξεταζόμενος παράγοντας στη στατιστική ανάλυση δεδομένων.

Συμπερασματικά, τα ευρήματα αυτής της έρευνας βασίζονται στις αντιλήψεις των πολιτών σχετικά με την πολυπλοκότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος και τη χρησιμότητα των πληροφοριακών συστημάτων σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η τεχνολογική πρόοδος έχουν δημιουργήσει ένα νέο, πιο σύνθετο οικονομικό σύστημα που επηρεάζει τον τρόπο που οι επιχειρήσεις αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και τον τρόπο που εφαρμόζονται οι

φορολογικοί κανονισμοί και άλλες πολιτικές σε παγκόσμιο επίπεδο. Η πολυπλοκότητα αυτού του νέου οικονομικού συστήματος δεν συμπεριλήφθηκε στην έρευνά μας.

6.4 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Από τους παραπάνω περιορισμούς προκύπτουν αρκετές ερευνητικές ευκαιρίες. Αρχικά, θα προτείναμε την επανεξέταση του θέματος της φορολογικής πολυπλοκότητας ως προς τον τρόπο που αυτή συνδέεται με την φορολογική ηθική και συνείδηση των πολιτών, μελετώντας ένα πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα σε μεγαλύτερο χρονικό εύρος. Οι αλλαγές στην παγκόσμια και ψηφιακή οικονομία φέρνουν τις επιχειρήσεις αντιμέτωπες με μεγαλύτερα επίπεδα πολυπλοκότητας όσον αφορά τη διαχείριση των δραστηριοτήτων τους. Θα είχε, επομένως, μεγάλο ενδιαφέρον η εξέταση της πολυπλοκότητας του νέου οικονομικού συστήματος υπό την οπτική γωνία των επιχειρήσεων, με το ίδιο εύρος και στον ίδιο κλάδο, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Βιβλιογραφία

1. Ξενόγλωσση

- Andreoni, J., Erard, B., and Feinstein, J. (1998), “Tax compliance.” *Journal of Economic Literature*, vol. 36 (2), pp. 818-860.
- Borrego, A. C., Lopes, C. M. M., & Ferreira, C. M. S. (2016). “Tax complexity indices and their relation with tax noncompliance: Empirical evidence from the Portuguese Tax Professionals.” *Tékhnē*, 14(1), 20–30. <https://doi.org/10.1016/j.tekhne.2016.07.003>
- Bronchi C (2001). “Options for reforming the tax system in Greece.” OECD Economics Department Working Papers. OECD Publishing. 291: 1–74.
- Budak, T., James, S. and Sawyer, A. (2016) “The complexity of tax simplification: Experiences from around the world,” *The Complexity of Tax Simplification*, pp.1–10. Available at: https://doi.org/10.1057/9781137478696_1.
- Burman, L. E., & Gale, W. G. (2001). “A Golden Opportunity to Simplify the Tax System: Options for Reforming a Complex Tax Code.” Washington: The Brookings Institution.
- Cohen, L., Manion, L. & Keith, M. (2008) Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα
- Cox, S.P. and Eger III, R.J. (2006) “Procedural complexity of Tax Administration: The Road Fund Case,” *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 18(3), pp. 259–283. Available at: <https://doi.org/10.1108/jpbafm-18-03-2006-b001>.
- Dečman M. & Klun M. (2015) “The Impact of Information Systems on Taxation: A Case of Users’ Experience With an e-Recovery Information System”, *Electronic Journal of e-Government*, Vol.13 Issue 2 pp.210-221 - academic-publishing.org
- Drogalas, G. Sorros, I. Karagiorgou, D. and Diavastis, I. (2015) “Tax audit effectiveness in Greek firms: Tax auditors perceptions,” *Journal of Accounting and Taxation*, 7(7), pp. 123–130. Available at: <https://doi.org/10.5897/jat2015.0186>.
- Economides, A.A. and Terzis, V. (2008) “Evaluating tax sites: An evaluation framework and its Application,” *Electronic Government, an International Journal*, 5(3), p. 321. Available at: <https://doi.org/10.1504/eg.2008.018878>.

- Freudenberg B., Tran-Nam B., Karlinsky S. and Gupta R. (2012) “A comparative analysis of tax advisers’ perception of small business tax law complexity: United States, Australia and New Zealand”, *Australian Tax Forum*, pp. 677-718
- Hamid, N. A., Ismail, I. S., Yunus, N., Jali, M. N., & Rosly, A. S. (2022). “Taxpayer perceptions of tax awareness, tax education, and tax complexity among small and medium enterprises in Malaysia: A Quadrant Analysis Approach.”, *Universal Journal of Accounting and Finance*, 10(1), 231–242. <https://doi.org/10.13189/ujaf.2022.100124>
- Holtzman, Y. (2007) “Challenges in achieving transparency, simplicity and administering of the United States tax code,” *Journal of Management Development*, 26(5), pp. 418–427. Available at: <https://doi.org/10.1108/02621710710748257>.
- Hoppe, T., Schanz, D., Sturm, S., & Sureth-Sloane, C. (2017). “What are the drivers of tax complexity for multinational corporations? evidence from 108 countries”. (“What are the Drivers of Tax Complexity for Multinational Corporations ...”) *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3046546>
- Hoppe, T., Schanz, D., Sturm, S., & Sureth-Sloane, C. (2019). “Measuring tax complexity across countries: A survey study on mncs.” (“Measuring tax complexity across countries: A survey study on”) *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3469663>
- Isa, K. (2014). “Tax complexities in the Malaysian corporate tax system: Minimise to maximize.” *International Journal of Law and Management*, 56(1), 50–65. <https://doi.org/10.1108/ijlma-08-2013-0036>
- Jackson, B. R., & Milliron, C. V. (1986). “Tax compliance research: Findings, problems and prospects” *Journal of Accounting Literature*, 5, 125 – 165.
- Jimenez G., an tSionnaigh N.M. & Kamenov A. (2013) «Information Technology for Tax Administration» USAID’s Leadership in Public Financial Management, [Online], Available: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnaea485.pdf
- Karagiorgos A., Lazos G., Lois P., Katsifas D. & Kasiouli M. (2022) “Simplification factors addressing tax systemic complexity during tax reform periods: Evidence from the Greek tax system” Vol. 14(2), pp. 161-169.
- Katsios S. (2006) “THE SHADOW ECONOMY AND CORRUPTION IN GREECE”, *South-Eastern Europe Journal of Economics* 1 pp.61-80

- Khalid K., Abdullah H. & Kumar K. (2012), “GET ALONG WITH QUANTITATIVE RESEARCH PROCESS’, International Journal of Research in Management, ISSN 2249-5908 Issue2, Vol. 2 (March-2012)
- Kontogeorgis, G., & Varotsis, N. (2021), «Reinstating greek E-GOVERNANCE: A framework for E-GOVERNMENT benchmarking, improvement, and government policies». *Public Administration Issues*, (6), 103–127. <https://doi.org/10.17323/1999-5431-2021-0-6-103-127>
- Lazos G. (2016) “The complexity of tax legislation: An aggravating factor for the Greek tax system.” ICODECON, 9-12.06.2016, Thessaloniki, Greece. Conference proceedings, ISBN 978-618-82146-3-7
- Le Huyen TD, Bui MT & Nguyen GTC (2021) « Factors Affecting Electronic Tax Compliance of Small and Medium Enterprises in Vietnam», The Journal of Asian Finance, Economics, and Business . Korea Distribution Science Association, 8(1), pp. 823–832. doi: 10.13106/JAFEB.2021.VOL8.NO1.823
- Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., & Chlorou, A. (2019). Tax compliance during fiscal depression periods: The case of Greece. *EuroMed Journal of Business*, 14(3), 274–291. <https://doi.org/10.1108/emjb-02-2019-0028>
- Long, S. & Swingen, J. (1987). “An approach to the measurement of tax law complexity.” The Journal of the American Taxation Association, 8(2), 22 – 36.
- Loo, E. C., McKerchar, M., & Hansford, A. (2008). “Tax compliance behavior: Findings derived from a mixed method design” Paper presented at the 8th International Tax Administration Conference, Sydney.
- McKerchar, M. (2005). “The impact of income tax complexity on practitioners in Australia.” Australian Tax Forum, 20(4), 529 – 554.
- Morar, I.D. (2015) “Taxation: Effects and influences,” *Procedia Economics and Finance*, 32, pp. 1622–1627. Available at: [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(15\)01488-4](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(15)01488-4).
- Morris, D. (2012) “*Tax cheating: Illegal--but is it immoral?*”, University Of New York Press, Albany, excelsior editions.
- Papaconstantinou, P., Tsagkanos, A. G., & Siriopoulos, C. (2013). “How bureaucracy and corruption affect economic growth and convergence in the European Union.”, *Managerial Finance*, 39(9), 837–847. <https://doi.org/10.1108/mf-12-2009-0143>

- Richardson, G. (2006) “Determinants of tax evasion: A cross-country investigation,” *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 15(2), pp .150–169. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2006.08.005>.
- Rossidis I. & Belias D. (2021) “Evolution of Electronic Government in the Pandemic Era. Will the crisis become an opportunity? The cases of Cyprus and Greece” Vol. 33 No. 1 (2021): *The Cyprus Review* Vol. 33(1) (Spring 2021).
- Saad, N. (2014) “Tax knowledge, tax complexity, and tax compliance: Taxpayers’ view,” *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 109, pp. 1069–1075. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.590>.
- Sadiq, M. (2021).” Impact of making tax digital on small businesses.,” *Kuwait Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review*, 10(3), 123–134. <https://doi.org/10.12816/0059659> .
- Sandford C., Godwin M. & Hardwick P. (1989), “ Administrative and Compliance Costs of Taxation”, ISBN 9780951515709, Fiscal Publications.
- Shahroodi SMM. (2010), “Investigation of the effective factors in the efficiency of tax system.”, *Journal of Accounting and Taxation* Vol. 2(3), pp. 42-45, October 2010 Available online at <http://www.academicjournals.org/JAT> ISSN 2141 – 6656 ©2010 Academic Journals.
- Skordoulis, M., Alasonas, P. and Economou, V.P. (2017) “E-government services quality and citizens' satisfaction: A multi-criteria satisfaction analysis of TAXISnet Information System in Greece,” *International Journal of Productivity and Quality Management*, 22(1), p. 82. Available at: <https://doi.org/10.1504/ijpqm.2017.085848>.
- Tanzi, V. (2017). “Corruption, complexity, and tax evasion. *eJournal of Tax Research*, 2(15), 144-160. doi:10.18288/1994-5124-2018-6-36-53
- Tatsos, N. (2001), “Shadow economy and tax evasion in Greece”, Athens: Institute of Economic and Industrial Research (in Greek).
- Tenidou, E., Valsamidis, S., Petasakis, I., & Mandilas, A. (2015). Elenxis, an effective tool for the war against tax avoidance and evasion. *Procedia Economics and Finance*, 33, 303–312. [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(15\)01714-1](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(15)01714-1)
- Terpsiadou, M.H. and Economides, A.A. (2009) “The use of information systems in the Greek public financial services: The case of taxis,” *Government Information Quarterly*, 26(3), pp. 468–476. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2009.02.004>.

- Tran-Nam, B., & Evans, C. (2014). “Towards the development of a tax system complexity index.” *Fiscal Studies*, 35(3), 341–370. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5890.2014.12033.x>
- Uyar, A., Nimer, K., Kuzey, C., Shahbaz, M., & Schneider, F. (2021). “Can e-government Initiatives Alleviate Tax Evasion? the moderation effect of ICT.” *Technological Forecasting and Social Change*, 166, 120597. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120597>
- Vousinas, G. L. (2017). “Shadow economy and tax evasion. the Achilles heel of Greek economy. determinants, effects, and policy proposals.” *Journal of Money Laundering Control*, 20(4), 386–404. <https://doi.org/10.1108/jmlc-11-2016-0047>
- Walker, David I. (2022) "Tax Complexity and Technology," *Indiana Law Journal*: Volume 97: Issue 4, Article 1. Available at: <https://www.repository.law.indiana.edu/ilj/vol97/iss4/1>
- Wijaya, I. A., & Yulyona, M. T. (2017). “Does Complexity Audit Task, Time Deadline Pressure, Obedience Pressure, and Information System Expertise Improve Audit Quality?“, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(3), 398–403. <https://www.econjournals.com/index.php/ijefi/article/view/4643>

2. Ελληνική Βιβλιογραφία

- Βελέντζας Γ. (2004), Οικονομικό φορολογικό δίκαιο Τόμος Α΄ Γενικές Αρχές – Θεμελιώδεις έννοιες- Θεμελιώδη προβλήματα- Είδη Φορολογίας, ISBN: 9607410394 (τ. 1), Εκδόσεις IuS, Αθήνα
- Γεωργακόπουλος Θ. (2012), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, ISBN: 9789603591078 , Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα
- Κόντος-Μάναλης Λ. (2002), Ελληνικό Φορολογικό Δίκαιο Τόμος Α΄ Θεμελιώδεις- Φορολογική διαδικασία- Εφαρμογές, ISBN: 9604201689, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα
- Λαγουμιντζής Γ., Βλαχόπουλος Γ. και Κουτσογιάννης Κ., (2015) Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες υγείας, ISBN: 978-960-603-223-3, Εκδόσεις: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις
- Λαζακίδου Α. Αθηνά (2021), Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση & Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες προς Πολίτες και Επιχειρήσεις, ISBN:978-618-202-068-5, Εκδόσεις Δίσιγμα

- Μαυρίδου Α. (2022), «Η Ελληνική Φορολογική Διοίκηση υπό το πρίσμα της διασφάλισης των δημοσίων εσόδων, της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, της ενίσχυσης της φορολογικής συμμόρφωσης και της αξιοποίησης των νέων πληροφοριακών συστημάτων», Διδακτορική Διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ), Available at: DOI 10.12681/eadd/52233
- Πουρκός Μ. και Δαφερμός Μ. (2010), Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες : επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα, Εκδόσεις: Τόπος - Μοτίβο Α.Ε, Αθήνα
- Ράπανος Β. και Καπλάνογλου Γ.(2014), «Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας», Άντληση από τον συλλογικό τόμο της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών με θέμα Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις Πολιτικής, σελ. 609-637.
- Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική, ISBN: 9789602187791, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Φινοκαλιώτης, Κ. (2014), Φορολογικό Δίκαιο, 5^η Έκδοση, ISBN: 9789605681371, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη

3. Ηλεκτρονικές Πηγές

- Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων. gsis.gr. (n.d.). Retrieved January 19, 2023, from <https://www.gsis.gr/>
- Γραβιάς, Κ. (2010, December 9). “*Το νέο taxisnet είναι πλέον γεγονός.*” Taxheaven. Retrieved January 19, 2023, from <https://www.taxheaven.gr/news/6717/to-neo-taxisnet-einai-pleon-gegonos>
- Γκρόπας, Κ. (2018), “Φορολογικοί έλεγχοι επιχειρήσεων: η χρήση ηλεκτρονικών εργαλείων για τη διεξαγωγή των φορολογικών ελέγχων από την ελληνική φορολογική διοίκηση: η περίπτωση του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Ελέγχων "ELENXIS", Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Accessed: January 22, 2023).
- Διανέοσις, Ernst & Young (EY). (2016, June). *Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησης της*. Retrieved December 20, 2022, from https://www.dianeosis.org/wpcontent/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis_Upd_17_03_2017.pdf

- *Δείκτης Διεθνούς Φορολογικής Ανταγωνιστικότητας 2022: Βελτιώθηκε κατά 4 θέσεις η κατάταξη της Ελλάδας (2022) Kefim*. Available at: <https://kefim.org/deiktis-diethnous-forologikis-antagonistikotitas-2022-veltiothike-kata-4-theseis-i-katataxi-tis-elladas/> (Accessed: February 2, 2023).
- *Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (Desi)*. nationalcoalition.gov.gr. (2022, December 15). Retrieved February 1, 2023, from <https://www.nationalcoalition.gov.gr/ds-resource/deiktis-psifiakis-oikonomias-kai-koin/>
- *Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη ΑΑΔΕ* Available at: <http://elib.aade.gr/elib/about> (Accessed: January 9, 2023).
- IOBE. (2018, July). *Οι ηλεκτρονικές πληρωμές μετά τους κεφαλαιακούς περιορισμούς: Μέτρα ενίσχυσης και φορολογικά έσοδα*. Retrieved February 20, 2023, from http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_04072018_REP.pdf
- *Νόμος 4727/2020 - ΦΕΚ 184/Α/23-9-2020 (Άρθρα 1 - 108) (Κωδικοποιημένος)*. e. (n.d.). Retrieved January 19, 2023, from <https://www.e-nomothesia.gr/kat-epikoinonies-telepikoinonies-telephonia/nomos-4727-2020-phek-184a-23-9-2020-1.html>
- *Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα στην Ακαδημία Φορολογίας και Λογιστικής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου με τίτλο: "Προτάσεις Φορολογικής Πολιτικής"*. Available at: <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeiotypoy/anazhthshenhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=8b9a3ff4-f3fc-457f-8ca011fd4f477502> (Accessed: January 18, 2023).
- *Ψηφιακή Διακυβέρνηση Archives*. Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης & Απλούστευσης Διαδικασιών. (n.d.). Retrieved January 2, 2023, from <https://www.secdigital.gov.gr/projects/psifiaki-diakivernisi/>
- *Aade* (2020). Available at: https://www.aade.gr/sites/default/files/2020-10/manual_MYDATABASE.pdf (Accessed: December 19, 2022).
- Enache, C. (2023, February 3). *2022 VAT rates in Europe*. Tax Foundation. Retrieved February 20, 2023, from <https://taxfoundation.org/value-added-tax-2022-vat-rates-in-europe/>
- *ICT adoption and digital growth in Greece - iobe.gr*. (2015). Retrieved January 19, 2023, from http://iobe.gr/docs/research/RES_03_10062015_REP_ENG.pdf.

- *European Commission, “Greece in the Digital Economy and Society index* “(September,2022) *Shaping Europe's digital future*. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-greece> (Accessed: January 9, 2023).
- *OECD Economic Surveys: Greece 2018*. OECD iLibrary. (n.d.). Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-greece-2018_eco_surveys-grc-2018-en. (Accessed: January 27, 2023).
- *OECD Tax policy reforms 2018*. OECD iLibrary. (2018, September 5). Retrieved December 20, 2022, from https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-policy-reforms-2018_9789264304468-en
- OECD ,*Government at a glance 2021: En*. OECD. (n.d.). Retrieved January 20, 2023, from <https://www.oecd.org/gov/government-at-a-glance-22214399.htm>
- Piper, J. (2013). “Simplicity in the tax system. The Association of Chartered Certified Accountants” Available at: <https://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDFtechnical/taxpublications/tech-tp-sitts.pdf> (Accessed: December 8, 2022).
- Prasopoulou, E. (2011, December 1). *In quest for accountability in Greek Public Administration: The case of the taxation information system (taxis)*. LSE Research Online. Retrieved January 21, 2023, from <https://eprints.lse.ac.uk/41757/>.
- *Zwass Vlantimir (2022) “Information system”, Encyclopædia Britannica*. Encyclopædia Britannica, inc. Available at: <https://www.britannica.com/topic/information-system> (Accessed: January 8, 2023).

Παράρτημα

I.Ερωτηματολόγιο

A. Δημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

2. Ηλικία

- 18-24
- 25-35
- 36-45
- 46-65
- >65

3. Μορφωτικό Επίπεδο

- Απόφοιτος/η Λυκείου
- Απόφοιτος/η ΑΕΙ – ΤΕΙ
- Απόφοιτος/η ΙΕΚ
- Απόφοιτος/η Μεταπτυχιακού Τίτλου
- Κάτοχος Διδακτορικού Τίτλου
- Άλλο

4.Εργασιακή Κατάσταση

- Φοιτητής/τρια
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Συνταξιούχος
- Άνεργος
- Άλλο

B. Αξιολόγηση Φορολογικού Συστήματος

1. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό μας σύστημα διακρίνεται από απλότητα;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά

- Πολύ
- Πάρα Πολύ

2. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το υπάρχον φορολογικό σύστημα είναι αποτελεσματικό ως προς την επίτευξη κρατικών εσόδων;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

3. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα απλότητας από τα διεθνή;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

4. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα δικαιοσύνης από τα διεθνή;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

5. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα διαφάνειας από τα διεθνή;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

6. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα υπερέχει σε θέματα αποτελεσματικότητας (πχ είσπραξη φόρου) από τα διεθνή;

- Καθόλου
- Λίγο

- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

7. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας μας βοηθά στην προσέλκυση επενδύσεων;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

8. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα υποστηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

9. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα υποστηρίζει τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

10. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος έχει συμβάλει στη μετεγκατάσταση ελληνικών επιχειρήσεων σε άλλες χώρες;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

Γ. Πολυπλοκότητα Φορολογικού Συστήματος

11. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυνομία συμβάλει στην φορολογική πολυπλοκότητα;

- Καθόλου

- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

12. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η ασάφεια του φορολογικού κώδικα συμβάλει στην φορολογική πολυπλοκότητα;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

13. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ενδέχεται να είναι προϊόν διαφθοράς;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

14. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος συμβάλει στην παραοικονομία της χώρας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

15. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος θα πρέπει να τεθεί σε προτεραιότητα για την επίλυση της φορολογικής πολυπλοκότητας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

Δ. Φορολογική Συνείδηση

16. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι τα φορολογικά βάρη κατανέμονται δίκαια;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

17. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι το φορολογικό σύστημα ανταμείβει τους συνεπείς φορολογούμενους;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

18. Σε τι βαθμό πιστεύετε η φορολογική συνείδηση είναι ωφέλιμη;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

19. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η φορολογική πολυπλοκότητα ενθαρρύνει τη φοροδιαφυγή;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

20. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος αποθαρρύνει την φορολογική συμμόρφωση;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

21. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η φορολογική ευαισθητοποίηση των φορολογούμενων υποστηρίζεται από το σύστημα εκπαίδευσης;

- Καθόλου

- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

22. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η φορολογική συμμόρφωση των φορολογούμενων επηρεάζεται από το επίπεδο φορολογικών τους γνώσεων;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

Ε. Χρήση Πληροφοριακών Συστημάτων & Ψηφιοποίηση

23. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η χρήση πληροφοριακών συστημάτων αποτελεί αρωγός για την μείωση της φορολογικής πολυπλοκότητας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

24. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι οι φορολογούμενοι είναι εξοικειωμένοι με τα πληροφοριακά συστήματα που είναι απαραίτητα για την κάλυψη των φορολογικών τους υποχρεώσεων;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

25. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η χρήση πληροφοριακών συστημάτων διευκολύνει τον φορολογούμενο στη διαχείριση φορολογικών θεμάτων που τον αφορούν;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

26. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η μέχρι τώρα χρήση των πληροφοριακών συστημάτων στη φορολογική πολιτική έχει συνδράμει στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

27. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι είναι απαραίτητος ο ανασχεδιασμός των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να είναι πιο φιλικά προς τον χρήστη;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

28. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι οι φορολογικοί υπάλληλοι έχουν την απαιτούμενη κατάρτιση πληροφοριακών συστημάτων για την ποιοτική διενέργεια ελέγχων;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

29. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει στην μείωση της φοροδιαφυγής;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

30. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει στην εξυπηρέτηση του πολίτη;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ

- Πάρα Πολύ

31. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η πλήρης ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών θα βοηθήσει στη μείωση της γραφειοκρατίας;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

ΣΤ. Απλοποίηση Φορολογικών Διαδικασιών

32. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βελτιώσει την είσπραξη των εσόδων;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

33. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει στη διαμόρφωση υψηλότερου φορολογικού φρονήματος;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

34. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η σύνδεση σε μια κοινή πλατφόρμα όλων των δημόσιων υπηρεσιών θα βοηθούσε την απλοποίηση;

- Καθόλου
- Λίγο
- Αρκετά
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

II. Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη Α.Α.Δ.Ε

Η δαιδαλώδης φορολογική νομοθεσία, η ασάφεια στη διατύπωση των νόμων και το συνεχώς μεταβαλλόμενο νομοθετικό πλαίσιο, σε συνδυασμό με τη μη έγκαιρη αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων που να αντικατοπτρίζουν τις αλλαγές στη νομοθεσία, τις απαρχαιωμένες βάσεις δεδομένων και την έλλειψη παροχής οδηγιών σχετικά με την εφαρμογή των νέων νόμων, οδήγησε στη δημιουργία της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης της ΑΑΔΕ. Πρόκειται για μια βάση δεδομένων νομικού χαρακτήρα με σκοπό να εξυπηρετήσει τη βελτίωση της λειτουργίας της φορολογικής διοίκησης, αλλά και την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη (Μαυρίδου Α., 2022).

Η Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Διαδραστικές Πολυκαναλικές Υπηρεσίες για Πολίτες και Επιχειρήσεις», η οποία συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς. Τέθηκε σε λειτουργία τον Ιούλιο του 2016 και παρέχει πρόσβαση σε όλους τους πολίτες. Σκοπός του συγκεκριμένου εργαλείου είναι να παρέχει έναν φιλικό προς τον χρήστη τρόπο συγκέντρωσης και εντοπισμού όλων των νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων, που αφορούν τον τομέα αρμοδιότητας των Υπηρεσιών της Α.Α.Δ.Ε, αλλά και να παρέχονται πληροφορίες, που βρίσκονται στο ακριβές πλαίσιο της εννοιολογικής αναφοράς και που επιτρέπουν την αυτόματη διασύνδεση Νόμων και/ή ΠΔ με άλλους Νόμους ή/και ΠΔ ή έγγραφα με Νόμους και/ή ΠΔ, όπου κατά περίπτωση υπάρχουν αναφορές (elib.aade.gr).

Οι χρήστες μπορούν, να έχουν πρόσβαση σε μια μεγάλη ποικιλία εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων νόμων, προεδρικών διαταγμάτων, αποφάσεων, εγκυκλίων, κανονισμών και οδηγιών της ΕΕ, αλλά και αρχείων που προέρχονται από εξωτερικές πηγές και όλα αυτά με μια απλή αναζήτηση στη σελίδα της Ηλεκτρονικής Βιβλιοθήκης <http://elib.aade.gr/elib/>. Οι νόμοι και τα προεδρικά διατάγματα αντλούνται από το Εθνικό Τυπογραφείο, τα έγγραφα που εκδίδονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Α.Α.Δ.Ε. αντλούνται από τον ιστότοπο Δι@ύγεια αλλά και από τις Διευθύνσεις και τον ιστότοπο της Α.Α.Δ.Ε., οι ατομικές λύσεις και άλλα έγγραφα αντλούνται από τον ιστότοπο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, η πρόσβαση στο Ευρωπαϊκό δίκαιο και τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιείται μέσω του ιστοτόπου EUR-lex, τα έγγραφα αρμοδιότητας και οι κανονισμοί των τελωνειακών υπηρεσιών αντλούνται μέσω του ICISnet και τα έγγραφα αρμοδιότητας και οι κανονισμοί του

Γενικού Χημείου του Κράτους αντλούνται από τον αντίστοιχο ιστότοπο της υπηρεσίας. Από 1/7/2018 ενσωματώθηκαν στην πλατφόρμα και οι αποφάσεις, που εκδίδει η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών (elib.aade.gr).

Επομένως, η πλατφόρμα της Ηλεκτρονικής Βιβλιοθήκης της ΑΑΔΕ παρέχει πληροφοριακό υλικό, που καλύπτει θέματα φορολογίας και τελωνειακής υπηρεσίας, θέματα του Γενικού Χημείου του Κράτους, αλλά παρέχει και πληροφορίες, που σχετίζονται με θέματα Οικονομικής Διοίκησης και Στρατηγικού Σχεδιασμού. Το υλικό της πλατφόρμας ενημερώνεται συχνά και αυτόματα, προέρχεται από έγκυρες πηγές συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας διοίκησης (elib.aade.gr).

III. Πίνακες Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha

Reliability Statistics Παράγοντας Α		
Cronbach's Alpha	N of Items	
,879	9	

Reliability Statistics Παράγοντας Β		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,837	,836	4

Reliability Statistics Παράγοντας Γ		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,784	,786	4

Reliability Statistics Παράγοντας Δ		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,768	,769	4

Reliability Statistics Παράγοντας Ε		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,742	,742	2

Reliability Statistics Παράγοντας ΣΤ		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,775	,776	2

Reliability Statistics Παράγοντας Ζ		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,436	,436	4

IV. Πίνακας Συσχέτισης Pearson 7 παραγόντων

Στο σημείο αυτό παραθέτουμε τον πίνακα συσχέτισεων ,όπως θα είχε διαμορφωθεί στην περίπτωση που δεν απορρίπταμε τον Παράγοντα Z από την ανάλυση, με σκοπό την ενδεχόμενη περαιτέρω παρατήρηση ή ανάλυση του από τους αναγνώστες.

		Correlations						
		ΑΦΣ	ΑΨΦ	ΦΦΠ	ΠΠΑ	ΑΦΠ	ΑΦΑ	FACTOR7
ΑΦΣ	Pearson Correlation	1	,069	-,304**	,372**	-,074	,033	,266**
	Sig. (2-tailed)		,326	<,001	<,001	,289	,638	<,001
	N	207	207	207	207	207	207	207
ΑΨΦ	Pearson Correlation	,069	1	,398**	,422**	,356**	,494**	,274**
	Sig. (2-tailed)	,326		<,001	<,001	<,001	<,001	<,001
	N	207	207	207	207	207	207	207
ΦΦΠ	Pearson Correlation	-,304**	,398**	1	-,008	,432**	,351**	,151*
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001		,903	<,001	<,001	,030
	N	207	207	207	207	207	207	207
ΠΠΑ	Pearson Correlation	,372**	,422**	-,008	1	,150*	,329**	,179*
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,903		,031	<,001	,010
	N	207	207	207	207	207	207	207
ΑΦΠ	Pearson Correlation	-,074	,356**	,432**	,150*	1	,364**	,204**
	Sig. (2-tailed)	,289	<,001	<,001	,031		<,001	,003
	N	207	207	207	207	207	207	207
ΑΦΑ	Pearson Correlation	,033	,494**	,351**	,329**	,364**	1	,083
	Sig. (2-tailed)	,638	<,001	<,001	<,001	<,001		,236
	N	207	207	207	207	207	207	207
FACT OR7	Pearson Correlation	,266**	,274**	,151*	,179*	,204**	,083	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,030	,010	,003	,236	
	N	207	207	207	207	207	207	207
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).								
* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).								